

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 9ο - Τεύχος 33

(Ιανουάριος - Μάρτιος 1994)

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

	Σελ.
* Κ. Ουσταπασιόδη: Ανάλυση της Δομής και Ανταγωνιστικότητας των Συνεταιρισμών της Περιφέρειας Κρήτης: Η Περίπτωση των Ελαιουργικών και Οικοποιητικών Συνεταιρισμών	1
* Μ. Βόσκογλου: Συστήματα Αποφάσεων και Πληροφοριών σε Συνεταιριστικές Οργανώσεις	17
* Θέσεις - Απόψεις	27
* Η Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για τους Συνεταιρισμούς	31
* Τροποποίηση και Συμπλήρωση Διατάξεων του Ν. 2169/93 περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων	43
* Ειδήσεις: Αγροτικές - Συνεταιριστικές	49
* Αριστ. Ν. Κλήμης: Βιβλία Συνεταιριστικά και Αγροτικής Οικονομίας - Πολιτικής στη Βιβλιοθήκη Αλεξ. Παπαναστασίου	57

Revue Cooperative «**SINETERISTIKI PORIA**» Cooperative Review

25, Koumoundourou Str. - Athens 104 37

Sommaire a page **64** - Table of contents page **64**

SYNTEBA

ΤΑΝ ΛΕΜΕ ΛΙΠΑΣΜΑ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΣΥΝΕΛ

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΛΑ - ΣΥΝΘΕΤΑ - ΜΙΚΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΒΑΣΙΚΗ
Ή ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΣ ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΚΑ (ΣΥΝΘΕΡΤ)
ΘΕΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ - ΘΕΙΑΦΙ
ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΦΥΛΛΩΝ - ΝΕΡΩΝ

ΕΓΓΥΗΣΗ ΟΜΑΛΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Εγγύηση Ποιότητας

ΑΘΗΝΑ: (01) 86 48 715 - 86 48 225, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: (031) 54.43.30 - 54.43.31, ΒΟΛΟΣ: (0421) 22.536,
ΚΑΒΑΛΑ: (051) 83.69.48 - 83.69.49, ΗΡΑΚΛΕΙΟ: (081) 25.65.43

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 9ο - Τεύχος 33

(Ιανουάριος - Μάρτιος 1994)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ:

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Κ. ΟΥΣΤΑΠΑΣΙΔΗΣ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έρευνα αυτή έχει ως στόχο τον προσδιορισμό των δοκιμών και χρηματοοικονομικών προβλημάτων των συνεταιρισμών που ασχολούνται με την παραγωγή και εμπορία του ελαιολάδου και του κρασιού στην Κρήτη. Όπως γίνεται σε σχετικές περιπτώσεις, η έρευνα δεν περιορίζεται μόνο στις συνεταιριστικές οργανώσεις, αλλά μελετά όλη τη σχετική αγορά των προϊόντων και συνεπώς και τις άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, χρησιμοποιώντας μια προσέγγιση βασισμένη στη «Βιομηχανική Οργάνωση». Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται ανάλυση βασισμένη στην παραπάνω προσέγγιση για να εξετασθούν η δυνατότητα και οι προϋποθέσεις εφαρμογής στρατηγικών μεγέθυνσης, όπως οι οικονομίες κλίμακος, η διαφήμιση και διαφοροποίηση προϊόντων, η επέκταση σε νέα προϊόντα και δραστηριότητες, η αύξηση του μεριδίου αγοράς στο εσωτερικό και στις εξαγωγές και οι συγχωνεύσεις. Επίσης, με τη χρηματοοικονομική ανάλυση υπολογίσθηκαν οι σχετικοί δείκτες για τον εντοπισμό τυχόν αδυναμιών. Τέτοια προσέγγιση έγινε και σε ανάλογες εργασίες (Oustapassidis, 1988, 1992, Venieris, 1989).

Τελικός σκοπός της έρευνας είναι η πρόταση μέτρων, που στηρίζονται στην ανάλυση δομικών παραγόντων και στρατηγικών αποφάσεων, που δεν στηρίζονται στον ανταγωνισμό των τιμών. Τα μέτρα αποσκοπούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, που μπορεί να ορισθεί ως η δυνατότητα του συνεταιρισμού να διατηρήσει ή να αυξήσει τα μερίδια αγοράς μέσω της χρήσεως των

(*) Η παρούσα εργασία βασίζεται σε μια ευρύτερη έρευνα που εκπονήθηκε από το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ) και χρηματοδοτήθηκε από την Περιφέρεια Κρήτης στα πλαίσια Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγραμματισμού (ΠΕΠ). Ο συγγραφέας εκφράζει τις ευχαριστίες του προς τους παραπάνω φορείς για τη συνεργασία τους, όπως επίσης και στο γεωοικονομολόγο κ. Α. Ντάφη (ΜΑΙΧ) που συμμετείχε στην έρευνα αυτή.

κατάλληλων στρατηγικών, με ταυτόχρονη επίτευξη γρήγορων ρυθμών μεγέθυνσης και ικανοποιητικών οικονομικών αποτελεσμάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, παρά τη δεδομένη δυσκολία συγκέντρωσης στοιχείων και τους περιορισμούς σε χρόνο και προσωπικό, έγινε προσπάθεια ώστε να συλλεγούν, κατά το δυνατό, πληρέστερες πληροφορίες και να εφαρμοσθούν σύγχρονες μέθοδοι προσέγγισης. Αυτό έγινε για να προκύψουν ρεαλιστικές προτάσεις, η εφαρμογή των οποίων να οδηγήσει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των συνεταιρισμών.

2. ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών (7.200 στην Ελλάδα, από τους οποίους 700 στην Κρήτη το 1990), που σε αντίθεση με τους ευρωπαϊκούς χαρακτηρίζονται στη μεγάλη τους πλειονότητα από μικρό μέγεθος και αδυναμία ανάληψης δραστηριοτήτων μεταποίησης - εμπορίας. Το μεγαλύτερο όμως μερίδιο των μεταποιημένων προϊόντων διακινείται από τις 132 ενώσεις, από τις οποίες οι 17 λειτουργούν στην Κρήτη, και τις 7 κεντρικές ενώσεις από τις οποίες οι 2 λειτουργούν στην Κρήτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η συμμετοχή των αγροτών στους συνεταιρισμούς της Κρήτης είναι υψηλότερη από ό,τι στους συνεταιρισμούς όλης της χώρας. Οι αντίστοιχοι δείκτες είναι 85% και 75% (ΑΤΕ, 1971-'90).

Στην έρευνα εξετάζονται 15 ενώσεις και μία κεντρική ένωση που ασχολούνται με τη μεταποίηση ελαιολάδου και κρασιού στην Κρήτη. Οικονομοτεχνικά στοιχεία, που αναφέρονται στις ενώσεις αυτές, έχουν συλλεγεί με τη βοήθεια ερωτηματολογίων, στατιστικών πληροφοριών, ισολογισμών και άλλων πηγών (Υπουργείο Γεωργίας, ΕΚΚΕ, ΑΤΕ, ΙCΑΡ κλπ.) για την περίοδο 1985-'90.

3. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ Α.Σ.Ο. ΣΤΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ-ΚΡΑΣΙΟΥ

Γενικά φαίνεται, με βάση υπολογισμούς από σχετικά στοιχεία της ΑΤΕ, Τράπεζας Ελλάδος και ΕΣΥΕ, ότι το μερίδιο των αγροτικών συνεταιρισμών στην εμπορία γεωργικών προϊόντων αυξήθηκε ελαφρά στην περίοδο 1971-80 από 7,5% σε 10,0%. Μετά την έναρξη της χώρας στην ΕΟΚ, αυξήθηκε σημαντικά από 13,8% το 1981 σε 28,8% το 1989. Επίσης, με βάση υπολογισμούς που στηρίζονται στις παραπάνω πηγές, παρατηρείται μια οριακή αύξηση των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων στην περίοδο 1971-81 από 11,1% σε 12,1% και μια σημαντική αύξηση μεταξύ 1981-90 από 12,1% σε 22,5%. Η αύξηση αυτή φαίνεται να αποδίδεται και στις ευνοϊκές ρυθμίσεις για άρση των δυσκολιών στις εξαγωγές προς τις χώρες της ΕΟΚ.

Είναι φανερό ότι η ανάπτυξη των συνεταιρισμών ακολούθησε θετική πορεία μετά το 1981. Αυτό οφείλεται σε μια σειρά μέτρων: αποχώρηση του κράτους από τη διαχείριση γεωργικών προϊόντων, κανονισμοί όπως ο 355/77 για τη μεταποίηση και εμπορία των γεωργικών προϊόντων και ο 1360/78 για τη δημιουργία ομάδων παραγωγών, η εφαρμογή της ΚΑΠ κλπ. Ωστόσο όμως τα μερίδια αγοράς δεν αυξήθηκαν σε ικανοποιητικά επίπεδα, όπως θα μπορούσε να αναμένει κανείς. Υπενθυμίζεται ότι οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα διακινούν σχετικά μικρό μέρος της παραγωγής των μελών τους, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ διακινούν ποσοστά που προσεγγίζουν ή ξεπερνούν το 50% της γεωργικής παραγωγής.

Για την Κρήτη δεν υπάρχουν ειδικά στοιχεία για ανάλογη ανάλυση, αλλά

εκτιμάται ότι η τάση θα είναι ανάλογη. Οι εκτιμήσεις μας για την περιοχή και για το 1989 δείχνουν ότι οι ενώσεις διακίνησαν ποσοστό 31,7% της παραγωγής ελαιολάδου (21% πανελλαδικά από τις ΑΣΟ) και ποσοστό 30% της σουλτανίνας. Ανάλογη πρέπει να είναι η δραστηριότητα στα σταφύλια, τα κρασοστάφυλα και το τυρί.

Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι, με τις παρούσες συνθήκες οργάνωσης των συνεταιρισμών, οι οργανώσεις αυτές δεν φαίνονται να είναι ικανές να διακινήσουν μεγάλο μέρος των προϊόντων των μελών τους, όπως είναι ο σκοπός τους. Οι προοπτικές, εφόσον διατηρηθούν οι υφιστάμενες συνθήκες, ίσως γίνουν και χειρότερες, δεδομένης της παρουσίας καλά οργανωμένων ελληνικών επιχειρήσεων, που λειτουργούν στους κλάδους ελαιολάδου και κρασιού και εφαρμόζουν με επιτυχία σύγχρονες στρατηγικές προώθησης των πωλήσεων και αύξησης του μεριδίου τους στις αντίστοιχες αγορές. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι επιβάλλεται να μελετηθούν τα δομικά και χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά και οι προτεινόμενες στρατηγικές.

4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο προσδιορισμός του ελάχιστου αποδοτικού μεγέθους της επιχείρησης που επιτυγχάνει το χαμηλότερο κόστος ανά μονάδα προϊόντος. Οι επιχειρήσεις πρέπει να αποκτήσουν τουλάχιστον το Ελάχιστο Αποδοτικό Μέγεθος (E.A.M.), άλλως θα έχουν υψηλό κόστος και χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Όσον αφορά την εφαρμοζόμενη μέθοδο «βιωσιμότητας» (Survivor Method), που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Stigler (1959), έχει σαν κύρια φιλοσοφία ότι αποδοτικές είναι οι επιχειρήσεις εκείνου του μεγέθους που αυξάνουν διαχρονικά το μερίδιό τους στην αγορά, ενώ αντίθετα δεν είναι αποδοτικές όσες χάνουν διαχρονικά μερίδιο.

Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία κύκλου εργασιών των ετών 1988 και 1990 για 21 ιδιωτικές ελαιουργικές επιχειρήσεις (τις μεγαλύτερες του κλάδου στην Ελλάδα) και άλλες 21 οινοποιητικές επιχειρήσεις. Αντίστοιχα, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία για τις 16 ενώσεις της Κρήτης και την Ελαιουργική.

Ειδικά, οι οινοποιητικές επιχειρήσεις είναι συνολικά 27 στο δείγμα: 21 ιδιωτικές και 6 ενώσεις της Κρήτης, που έχουν σημαντική παραγωγή κρασιού. Η μέθοδος βιωσιμότητας δείχνει ότι οι μεγαλύτερες οινοποιητικές επιχειρήσεις που έχουν στο δείγμα μερίδιο τουλάχιστον 10%, που αντιστοιχεί σε πωλήσεις της τάξεως των 4,3 δισεκατομμυρίων δρχ. ή σε σύνολο ενεργητικού της τάξεως των 6 δισεκατομμυρίων δρχ. (σε τιμές 1990), αύξησαν σημαντικά το μερίδιό τους σε βάρος των μικρότερων μονάδων του δείγματος. Αυτό δείχνει ότι οι μεγαλύτερες οινοποιητικές επιχειρήσεις λειτουργούν πιο αποδοτικά και εκμεταλλεύονται τις υπάρχουσες οικονομίες κλίμακος στην αγορά. Υπάρχει, λοιπόν, μια τάση για συγκέντρωση στο δείγμα στην περίοδο της έρευνας, αφού μόνο 4 επιχειρήσεις ξεπερνούν το απαιτούμενο ελάχιστο αποδοτικό μέγεθος του 10% του δείγματος. Καμιά από τις ενώσεις της Κρήτης δεν έχει πωλήσεις κρασιού πάνω από το όριο αυτό.

Για το ελαιόλαδο το δείγμα αποτελείται από 21 ιδιωτικές ελαιουργικές επιχειρήσεις, 15 ενώσεις και την Ελαιουργική. Περιλαμβάνονται όλες οι ενώσεις της Κρήτης, εκτός από την Κεντρική Ένωση Χανίων που εξειδικεύεται στο κρασί. Η εφαρμογή της παραπάνω μεθόδου, σε συνδυασμό και με την έκταση της προστιθέμενης αξίας κατά επιχείρηση, έδειξε ότι αποδοτική είναι η μεγάλη

κλάση (με κύκλο εργασιών πάνω από 28 δισεκατομμύρια δρχ. το 1990). Η κλάση όμως αυτή δεν περιλαμβάνει καμιά από τις ενώσεις της Κρήτης. Οι ενώσεις θα πρέπει να συγχωνευθούν ή να συνεργασθούν ή να αυξήσουν τη δραστηριότητά τους, για να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακος στον κλάδο. Βέβαια, εδώ πρέπει να τονισθεί ότι ακριβής προσδιορισμός του Ε.Α.Μ. (που εκτιμάται εδώ σε 28 δισεκατομμύρια) δεν μπορεί να γίνει, γιατί οι κύκλοι εργασιών που είναι διαθέσιμοι περιλαμβάνουν και άλλα προϊόντα, ενώ οι ενώσεις ασχολούνται κυρίως με πωλήσεις χονδρικής που έχουν μικρά περιθώρια προστιθέμενης αξίας. Συνεπώς, μόνο απλή εκτίμηση μπορεί να γίνει για το Ε.Α.Μ. Με βάση αυτήν, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν υπάρχουν ενώσεις με το ελάχιστο αποδοτικό μέγεθος που θα διασφαλίζει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Ίσως μια περισσότερο λεπτομερής ανάλυση της αγοράς μέσα από μια κατάλληλη έρευνα που θα μπορούσε να γίνει, να προσδιόριζε το ελάχιστο αποδοτικό μέγεθος με μεγαλύτερη ακρίβεια.

5. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

Η συγκέντρωση σε ένα βιομηχανικό κλάδο δείχνει το ποσοστό ελέγχου της αγοράς από τις μεγάλες επιχειρήσεις και δίνει πληροφορίες για το βαθμό μονοπωλιακής δύναμης. Η συγκέντρωση μετράται συνήθως με το λόγο συγκέντρωσης των 4 μεγαλύτερων επιχειρήσεων (CR4) του κλάδου.

Με βάση στοιχεία από μελέτη της ICAP, υπολογίστηκε ο CR4 μεταξύ των μεγαλύτερων οινοποιητικών επιχειρήσεων. Ο δείκτης αυξήθηκε από 55,5% σε 62,5% μεταξύ 1988 και 1989. Η συγκέντρωση αυτή θεωρείται αρκετά υψηλή, δεδομένου ότι διεθνώς ως ανώτατο όριο για τον ανταγωνισμό (workable competition) θεωρείται μια τιμή του CR4 $\geq$ 40%. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία, στο χώρο κυριαρχούν λίγες μεγάλες επιχειρήσεις π.χ. για το 1989, οι «Μπουτάρης», «Τσάνταλης», «Γένκα», με ένα ποσοστό 17% περίπου η καθεμιά, ο «Κουρτάκης» με 11,5%, οι «Αχάια Κλάους» και «Καμπάς», «Μαλαματίνας» με 4%. Και υπάρχει μόνο μια συνεταιριστική εταιρεία (ΚΑΙΡ) στις πωλήσεις εμφιαλωμένων κρασιών με 3-4%.

Οι οινοποιητικές ενώσεις της Κρήτης έχουν μικρά μερίδια όσον αφορά το τυποποιημένο κρασί. Το υψηλό επίπεδο κυριαρχίας των μεγάλων και καλά οργανωμένων, όσον αφορά την προώθηση και τα δίκτυα διανομής τους, αποτελεί υψηλό εμπόδιο εισόδου στην αγορά αυτή. Για να μπου οι ενώσεις στην αγορά του τυποποιημένου κρασιού, που, σε αντίθεση με την πώληση μη τυποποιημένου προϊόντος, έχει υψηλά περιθώρια κέρδους και προστιθέμενης αξίας, πρέπει να εφαρμόσουν κατάλληλες (αλλά και δαπανηρές) στρατηγικές στο marketing, στη διαφήμιση και στη δημιουργία καταλλήλου δικτύου διανομής.

Στην αγορά ελαιολάδου ο CR4 βρέθηκε ίσως με 73-75% με τη μεγαλύτερη ελαιουργική επιχείρηση (ΕΛΑΙΣ) να έχει μερίδιο περίπου 40% το 1989 (με στοιχεία κύκλου εργασιών). Υπάρχει, λοιπόν, ένα ολιγοπώλιο με πολύ υψηλή συγκέντρωση και η ύπαρξη της «Ελαιουργικής» με ένα μερίδιο 15,5% το 1989 ίσως είχε θετικές επιδράσεις στον ανταγωνισμό. Η ύπαρξη της «Ελαιουργικής» έδινε τη δυνατότητα στις ενώσεις να πωλούν σε μη τυποποιημένη μορφή το ελαιόλαδο σ' αυτήν αλλά ο περιορισμένος ρόλος της στα τελευταία χρόνια ίσως δημιουργήσει προβλήματα διάθεσης του προϊόντος από τους παραγωγούς. Μια λύση που πρέπει να εξετασθεί είναι οι ενώσεις να αλλάξουν στρατηγική και να προσπαθήσουν είτε μόνες τους είτε σε συνεργασία μεταξύ τους (π.χ. δημιουργώντας ένα ενιαίο φορέα όπως Κεντρική Ένωση Ελαιολάδου

Κρήτης, ή μια εταιρεία ή συγχωνευόμενες μεταξύ τους), να πωλήσουν το προϊόν τους σε τυποποιημένη και επώνυμη μορφή. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν οι ενώσεις να μπουν στην αγορά χρησιμοποιώντας μια στρατηγική συνεργασίας μεταξύ τους, ώστε να αποκτηθεί το ελάχιστο αποδοτικό μέγεθος που απαιτείται για μια επιτυχή είσοδο στην αγορά του τυποποιημένου προϊόντος.

6. ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Η διαφήμιση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και βέβαια των Α.Σ.Ο. της Κρήτης. Σκοπός της διαφήμισης, με δεδομένα τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, είναι να αυξήσει τον αριθμό των πελατών που θα προτιμήσουν το προϊόν σε σχέση με το προϊόν των ανταγωνιστών (Connor et al, 1985). Όσο πιο διαφοροποιημένο μπορεί να είναι ένα προϊόν, τόσο μεγαλύτερη είναι η διαφημιστική δαπάνη στον κλάδο. Επίσης, η δαπάνη στον κλάδο εξαρτάται από τη συγκέντρωση, έχοντας το μεγαλύτερο ύψος όταν κυριαρχούν λίγες μεγάλες επιχειρήσεις, που προτιμούν τον ανταγωνισμό με τη διαφήμιση, αντί για τον ανταγωνισμό τιμών.

Είναι γνωστό ότι για να είναι αποδοτική μια διαφημιστική καμπάνια, πρέπει η δαπάνη να ξεπεράσει ένα ελάχιστο μέγεθος, το οποίο είναι ιδιαίτερα υψηλό, με δεδομένη και την κυριαρχία της τηλεόρασης ως διαφημιστικού μέσου. Η διαφήμιση στην τηλεόραση είναι περισσότερο αποδοτική από τη διαφήμιση σε άλλα μέσα, απαιτείται όμως να δαπανηθούν μεγάλα ποσά, κάτι που όμως δεν μπορούν να κάνουν οι συνεταιρισμοί, γιατί δεν έχουν αρκετά μεγάλο μέγεθος.

Ο πίνακας 1 δείχνει ότι στο ελαιόλαδο για το 1986-1991, η μεγαλύτερη επιχείρηση του κλάδου (ΕΛΑΙΣ) δαπανά περίπου 85 εκατομμύρια το χρόνο. Η δαπάνη αυτή διατηρείται σταθερή (με μικρή πτώση το 1988 και αύξηση το 1991). Αυτή η σταθερή και συνεχής διαφημιστική προσπάθεια συνυπάρχει με την απόλυτη κυριαρχία της επιχείρησης αυτής στην αγορά (Πίνακας 2).

Δεύτερη σε μερίδιο στην αγορά είναι η συνεταιριστική «Ελαιουργική», η οποία δαπανά σημαντικά ποσά στη διαφήμιση από το 1986. Δεν εμφανίζει όμως καθόλου διαφήμιση το 1990, επανέρχεται το 1991, αλλά στη συνέχεια πάλι εξαφανίζεται. Αυτή η απουσία από τη διαφήμιση το 1990 πιστεύουμε ότι στέρξε από την «Ελαιουργική» μια καλύτερη θέση στην αγορά και αναίρεσε, σε κάποιο βαθμό, τις προηγούμενες διαφημιστικές προσπάθειες. Η διαφημιστική δαπάνη της «Ελαιουργικής» αντιπροσωπεύει ουσιαστικά τη δαπάνη του συνόλου όλων των συνεταιρισμών της χώρας στο ελαιόλαδο, αφού η δαπάνη των άλλων συνεταιρισμών είναι ελάχιστη. Στην «Ελαιουργική» λοιπόν αντιστοιχεί το 11% περίπου της διαφημιστικής δαπάνης του κλάδου το 1991, ποσό που υστερεί σε σχέση με το μερίδιο της αγοράς που έχουν οι συνεταιρισμοί συνολικά στο ελαιόλαδο (21% το 1989).

Η τρίτη σε μερίδιο επιχείρηση (Μινέρβα) δαπανούσε σχετικά μικρά ποσά μέχρι το 1989, αλλά το 1990 και το 1991 δαπάνησε μεγάλα ποσά, προσπαθώντας να αυξήσει το μερίδιό της. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις επίσης δαπάνησαν μικρά ποσά το 1987-'88 και τα τελευταία χρόνια ορισμένες από αυτές δαπάνησαν μεγάλα ποσά, προσπαθώντας να αποκτήσουν μεγαλύτερα μερίδια, με αποτέλεσμα η συνολική διαφημιστική δαπάνη στον κλάδο να διπλασιαστεί το 1991. Το τελευταίο δείχνει μια αύξηση του ανταγωνισμού στον κλάδο, με περισσότερες επιχειρήσεις να διεκδικούν μερίδιο.

Με βάση τα στοιχεία των ερωτηματολογίων μας προκύπτει ότι οι ενώσεις της

Κρήτης (Ηράκλειο, Πεζά) δαπανούν ελάχιστα στη διαφήμιση του ελαιολάδου με ποσά πολύ μικρά σε σχέση με αυτά των ανταγωνιστών. Οι ενώσεις λοιπόν, στηρίχτηκαν αποκλειστικά σχεδόν στη διαφήμιση της «Ελαιουργικής». Τα τελευταία όμως χρόνια, που υποχρεώθηκαν οι ίδιες να εμπορευθούν σημαντικές ποσότητες ελαιολάδου, δεν δαπάνησαν τα αναγκαία ποσά για μια αποδοτική διαφήμιση. Η Ένωση Ηρακλείου δαπάνησε 5 και 7 εκατομμύρια το 1990 και 1991 αντίστοιχα και οι άλλες ενώσεις πολύ μικρότερα ποσά. Είναι λοιπόν, φανερό η αδυναμία των ενώσεων της Κρήτης να διαφημίσουν επαρκώς το ελαιολάδο τους, κάτι που εκτός από την πιθανή αδυναμία στη διοίκηση, κυρίως οφείλεται στο μικρό τους μέγεθος. Αυτή η αδυναμία των συνεταιρισμών γίνεται ακόμη πιο έντονη, αν εξετασθεί χωριστά η διαφημιστική δαπάνη στην τηλεόραση. Η δαπάνη στην τηλεόραση αποτελούσε το 93% του συνόλου των διαφημιστικών δαπανών το 1991 και από αυτήν απουσιάζουν οι ενώσεις της Κρήτης, κάτι το αναμενόμενο με βάση το μέγεθός τους.

Η διαφημιστική δαπάνη έχει άμεση σχέση με τα μερίδια στην αγορά (Πίνακας 2) και είναι φανερό ότι η κατάταξη των επιχειρήσεων, με βάση τη διαφημιστική δαπάνη και με βάση τις πωλήσεις (τον κύκλο εργασιών), είναι περίπου η ίδια.

Στο κρασί η συνολική διαφημιστική δαπάνη έφτασε τα 491,3 εκατ. δρχ. το 1990, από τα οποία το 64,4% αφορούσε διαφήμιση στην τηλεόραση (Πίν. 3).

Η ουσιαστική απουσία των συνεταιρισμών από τη διαφήμιση κρασιού είναι φανερό, με μηδενική δαπάνη στην τηλεόραση. Στον κλάδο, οι 4 μεγαλύτερες επιχειρήσεις δαπάνησαν το 81,8% του συνόλου το 1991. Είναι χαρακτηριστική η σταδιακή άνοδος της διαφημιστικής δαπάνης του Μπουτάρη, που φθάνει τα 181 εκατ. δρχ. το 1991 (61% του συνόλου), κάτι που συνέβαλε στην αύξηση του μεριδίου και την κατάκτηση της πρώτης θέσης στην αγορά (Πίνακας 4).

Τα στοιχεία των ερωτηματολογίων δείχνουν ότι από τις ενώσεις της Κρήτης αξιολογικά ποσά δαπάνησε η Ένωση Καστελλίου (8,5 και 11,5 εκατ. δρχ. το 1989 και το 1990 αντίστοιχα), αλλά η προσπάθεια δεν είχε συνέχεια (0,4 εκ. δρχ. το 1991). Η Ένωση Ηρακλείου δαπάνησε 10 και 17 εκατ. το 1990 και 1991, αντίστοιχα. Οι υπόλοιπες ενώσεις δαπάνησαν πολύ μικρότερα ποσά. Σε επίπεδο χώρας, η ΚΕΟΣΟΕ δαπάνησε ελάχιστα (π.χ. 6,5 εκ. δρχ. το 1990). Είναι φανερό ότι οι συνεταιρισμοί υστερούν σε σχέση με τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου, απουσιάζοντας ουσιαστικά από τη διαφήμιση στην τηλεόραση.

6.1 Διαφοροποίηση

Διαφοροποίηση είναι η παραγωγή του ίδιου προϊόντος σε διαφορετικές μορφές (differentiation). Με τη διαφοροποίηση, το προϊόν μιας επιχείρησης εμφανίζεται διαφορετικό από εκείνο των ανταγωνιστών. Τέτοια στρατηγική είναι η δημιουργία εμπορικής ονομασίας (branding) και στη συνέχεια η διαφήμισή της. Με τον τρόπο αυτό η καμπύλη ζήτησης γίνεται πιο ανελαστική για την επιχείρηση, επιτρέποντας μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους. Με την παραγωγή από την ίδια εταιρεία διαφορετικών τύπων του ίδιου προϊόντος γίνεται εφικτό να ικανοποιηθούν διαφορετικές ομάδες καταναλωτών, οι οποίες πείθονται ότι δεν μπορούν να υποκαταστήσουν το συγκεκριμένο προϊόν με το αντίστοιχο άλλης εταιρείας. Η προώθηση των διαφορετικών τύπων με τη διαφήμιση καθίσταται απαραίτητη για την επιτυχία της διαφοροποίησης.

Μια ένδειξη του βαθμού διαφοροποίησης στο ελαιολάδο είναι ο αριθμός των προϊόντων ελαιολάδου που διαφημίζονται ανά επιχείρηση: όλες σχεδόν οι επι-

χειρήσεις διαφημίζουν ένα μόνο προϊόν (εμπορική ονομασία), με εξαίρεση την «ΕΛΑΙΣ» και την «Ελαιουργική», που διαφημίζουν 3 και 2 προϊόντα αντίστοιχα. Αυτό δείχνει ότι η διαφοροποίηση του ελαιολάδου δεν είναι ιδιαίτερα υψηλή. Αυτή γίνεται κυρίως με βάση την οξύτητα και για τις μικρές επιχειρήσεις έμμεσα με τον τόπο προέλευσης. Η κυρία όμως διάκριση είναι μεταξύ «παρθένου» και «κουπέ».

Η «Ελαιουργική» είναι η μόνη συνεταιριστική επιχείρηση που έχει τη δυνατότητα να διαφοροποιήσει το ελαιόλαδο, όχι μόνο παράγοντας διαφορετικούς τύπους (αυτό γίνεται από όλες τις επιχειρήσεις στον κλάδο), αλλά επιπλέον, χάρη στο μεγάλο μέγεθος που επιτρέπει τη διαφήμιση διαφορετικών προϊόντων. Οι ενώσεις της Κρήτης, μην έχοντας τη δυνατότητα να διαφοροποιήσουν το ελαιόλαδο που παράγουν, αλλά ούτε και να διαφημίσουν ικανοποιητικά ένα έστω προϊόν, αναγκάζονται να πωλούν μικρές μόνο ποσότητες επώνυμου τυποποιημένου ελαιολάδου, κυρίως μέσω συνεταιριστικών καταστημάτων. Το μεγαλύτερο μέρος όμως της παραγωγής τους πωλείται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις που το τυποποιούν ή κατευθύνεται στους παραγωγούς για αυτοκατανάλωση. Για το σύνολο των ενώσεων της Κρήτης εκτιμάται (με βάση στοιχεία από ερωτηματολόγια), ότι το ποσοστό του τυποποιημένου ελαιολάδου σε αξία κυμαίνεται μεταξύ 30% και 50% στην περίοδο 1984-'91 (40% το 1985 και το 1988, 30% το 1986 και 1987, 50% το 1990 και 45% το 1991).

Η «Ελαιουργική» υπήρξε για ένα διάστημα ο κύριος πελάτης των ενώσεων της Κρήτης, αγοράζοντας σε ικανοποιητικές τιμές και ουσιαστικά τυποποιώντας για λογαριασμό τους μεγάλο μέρος της παραγωγής με διαφημιστική υποστήριξη. Τα οικονομικά προβλήματα όμως της «Ελαιουργικής» και η πτώση του κύκλου εργασιών της, αναγκάζει τις ενώσεις της Κρήτης να τυποποιούν οι ίδιες την παραγωγή τους. Ενώ όμως έχουν την τεχνική δυνατότητα για κάτι τέτοιο, δεν έχουν το απαιτούμενο μέγεθος για να στηρίξουν το προϊόν όσον αφορά την προώθησή του με τη διαφήμιση.

Στο κρασί, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις διαφημίζουν μέχρι και 6 διαφορετικές εμπορικές ονομασίες, ενώ είναι αρκετές οι επιχειρήσεις που διαφημίζουν παραπάνω από ένα προϊόν. Το κρασί διαφοροποιείται έντονα, με βάση διάφορα χαρακτηριστικά: ποιότητα (ονομασίας προέλευσης - επιτραπέζια), χρώμα, τύπος (ρετσίνα, σαμπάνια κτλ.), ηλικία, ξηρότητα, αλκοολικό βαθμό κτλ. Έτσι, αντίστοιχα, διαφημίζονται διαφορετικές εμπορικές ονομασίες για τις αντίστοιχες ομάδες καταναλωτών. Το κρασί είναι ίσως το πιο διαφοροποιημένο προϊόν στον κλάδο των τροφίμων - ποτών.

Οι συνεταιρισμοί, αν και παράγουν διαφορετικούς τύπους κρασιού, υστερούν πολύ στη διαφοροποίηση, αφού ουσιαστικά απέχουν από τη διαφήμιση. Πωλούν το κρασί στο μεγαλύτερο μέρος σε μη επώνυμη μορφή, συνήθως σε ιδιωτικά οινοποιεία, τα οποία το τυποποιούν. Αντιμετωπίζουν έτσι μια πολύ ελαστική καμπύλη ζήτησης, έχοντας χαμηλά περιθώρια κέρδους. Το ποσοστό του τυποποιημένου κρασιού στο σύνολο των πωλήσεων κρασιού (σε αξία) των ενώσεων της Κρήτης εκτιμάται, με βάση στοιχεία από ερωτηματολόγια, ότι είναι σε πολύ χαμηλά ποσοστά. Πιο συγκεκριμένα, κυμαίνεται μεταξύ 5% και 14% στην περίοδο 1985-'90 (5% το 1985, 1986 και 1989, 6% το 1987, 10% το 1988 και 14% το 1990).

Είναι φανερό ότι οι ενώσεις της Κρήτης έχουν αποτύχει στο να διαθέσουν το κρασί τους σε τυποποιημένη μορφή και μια από τις κύριες αιτίες είναι η απουσία της διαφήμισης, που τις στερεί από τις μαζικές πωλήσεις επιτραπέζιου

κρασιού, που είναι και η κύρια παραγωγή τους. Το μικρό τους μέγεθος φαίνεται να είναι η κύρια αιτία για την αδυναμία τους αυτή.

6.2 Λόγος διαφήμισης προς πωλήσεις

Ο λόγος διαφημιστικής δαπάνης προς πωλήσεις είναι ένα χαρακτηριστικό του κάθε κλάδου και δείχνει την ένταση του ανταγωνισμού και τη διαφοροποίηση του προϊόντος. Υψηλός λόγος δείχνει έναν έντονα ανταγωνιστικό κλάδο, όπου το προϊόν είναι διαφοροποιημένο και οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται στα διάφορα χαρακτηριστικά του προϊόντος και όχι στην τιμή. Χαμηλός δείκτης δείχνει ένα προϊόν ομοιογενές και έντονο ανταγωνισμό τιμών στον κλάδο. Ο λόγος αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένα μέτρο της διαφοροποίησης, με βάση το οποίο οι κλάδοι κατατάσσονται σε χαμηλού, μέσου και υψηλού βαθμού διαφοροποίησης με λόγους μέχρι 1%, 1-3% και μεγαλύτερους των 3%, αντίστοιχα. (Conner et al, 1985). Για τις επιμέρους επιχειρήσεις, τιμές του λόγου πάνω από το μέσο όρο του κλάδου δείχνουν επεκτατική πολιτική από τη συγκεκριμένη επιχείρηση, η οποία αναμένεται να αυξήσει το μερίδιό της στο άμεσο μέλλον. Μείωση του λόγου αναμένεται να έχει αρνητική επίδραση στις πωλήσεις.

Για τις ελαιουργικές επιχειρήσεις ο μέσος δείκτης είναι γενικά χαμηλός (Πίνακας 5). Συγκρίνοντας τη συνολική διαφημιστική δαπάνη στον κλάδο με το σύνολο του κύκλου εργασιών των μεγαλύτερων επιχειρήσεων (χωρίς τους συνεταιρισμούς), προκύπτει ένας μέσος δείκτης 0,27%, που επιβεβαιώνει ότι ο κλάδος έχει χαμηλό βαθμό διαφοροποίησης. Η «Ελαιουργική», αν και είχε ένα υψηλό λόγο το 1988 (και τεράστια αύξηση του κύκλου εργασιών της από 6,6 δισ. δρχ. το 1988 σε 24,3 δισ. δρχ. το 1989), στη συνέχεια μειώνει και μηδενίζει τη διαφημιστική δαπάνη, με αποτέλεσμα ο κύκλος εργασιών να πέσει στα 11 δισ. δρχ. το 1990. Το ελαιόλαδο, λοιπόν, δεν είναι ιδιαίτερα διαφοροποιημένο και η ένταση του ανταγωνισμού είναι χαμηλή, κάτι που είναι αποτέλεσμα και της δομής του κλάδου, με την ουσιαστική κυριαρχία μιας μόνο επιχείρησης.

Για το κρασί, ο λόγος ποικίλλει μεταξύ των επιχειρήσεων, με ένα μέσο 2,5% για τις 4 μεγαλύτερες επιχειρήσεις (Πίνακας 6). Ο βαθμός διαφοροποίησης, αν και μεγαλύτερος από αυτόν του ελαιολάδου, κατατάσσεται σαν μέσος. Όμως, με τη χρήση κύκλων εργασιών για τους υπολογισμούς αντί των πωλήσεων, ο λόγος υποεκτιμάται. Οι μεγαλύτερες από τις επιχειρήσεις έχουν δείκτη πάνω από το μέσο. Το κρασί είναι, λοιπόν, έντονα διαφοροποιημένο και ο ανταγωνισμός είναι έντονος, με τις 4 μεγαλύτερες επιχειρήσεις να προσπαθούν να κυριαρχήσουν στην αγορά.

Μπορεί να λεχθεί ότι η διαφημιστική δαπάνη των συνεταιρισμών της Κρήτης είναι ελάχιστη, σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων που έχουν. Αν εξαιρεθεί η διαφήμιση από τις κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις (Ελαιουργική, ΚΕΟΣΟΕ), από τις οποίες γίνεται περιορισμένης κλίμακας διαφήμιση στην τηλεόραση, αλλά και εκείνη όχι σε συνεχόμενη βάση, οι ΑΣΟ χρησιμοποιούν μόνο τα υπόλοιπα μέσα προβολής, και αυτά σε περιορισμένη κλίμακα, σε σχέση με τις πωλήσεις τους.

7. ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η ποικιλία προϊόντων (diversification) ορίζεται όπως η δραστηριοποίηση μιας επιχείρησης στην παραγωγή και εμπορία διαφορετικών προϊόντων. Οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά προϊόντα για να χρησιμοποιήσουν πληρέστερα τις εγκαταστάσεις τους, για να ικανοποιήσουν τους πελάτες τους,

για να ανταγωνιστούν τις άλλες επιχειρήσεις που εφαρμόζουν παρόμοιες στρατηγικές, αλλά και για να αποκτήσουν ευελιξία, μεταφέροντας πόρους από τη μια δραστηριότητα στην άλλη πιο γρήγορα και με μικρότερο κόστος. Με τη στρατηγική αυτή οι επιχειρήσεις αναπτύσσονται ταχύτερα και πιο σταθερά από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε ένα μόνο προϊόν. Βέβαια, μόνο οι μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν να ακολουθήσουν τη στρατηγική αυτή, ενώ οι μικρές συνήθως περιορίζονται σε ένα προϊόν. Έχει παρατηρηθεί μια τάση για αύξηση της ποικιλίας προϊόντων στον κλάδο των τροφίμων (Berry, 1971) και αυτό βρέθηκε να ισχύει και για τις Ελληνικές Ενώσεις Συνεταιρισμών στην περίοδο 1971-1985 (Oustapassidis, 1992).

Για τις ενώσεις της Κρήτης, ο δείκτης διαφοροποίησης υπολογίστηκε με στοιχεία για το διάστημα 1985-1990, που αποκτήθηκαν με ερωτηματολόγια. Οι Ενώσεις με χαμηλό δείκτη (με χαμηλή ποικιλία προϊόντων) ήταν η Κεντρική Ένωση Χανίων (εξειδίκευση στο κρασί), οι Ενώσεις Κολυμβαρίου, Αποκορώνου, Μεσσαράς και Μεραμβέλλου (εξειδίκευση στο ελαιόλαδο). Μεγάλη ποικιλία προϊόντων (υψηλές τιμές του δείκτη) είχαν οι περισσότερες ενώσεις και κυρίως οι Ενώσεις Πεζών, Ιεράπετρας και Ηρακλείου. Οι μεγαλύτερες από τις ενώσεις επεκτείνονται περισσότερο σε σχετικά προϊόντα, ενώ οι μικρές και σε διαφορετικά. Έχει βρεθεί ότι η μεγάλη ποικιλία προϊόντων και η αύξησή της, ιδιαίτερα σε σχετικά προϊόντα, επιδρά θετικά στην ανάπτυξη μιας επιχείρησης.

Ενώ η αρχική διαφοροτικοποίηση (το 1985) είχε σαφώς θετική επίδραση στη μεγέθυνση των ενώσεων, η πρόσθετη αύξησή της είχε αρνητική επίδραση, κάτι που εξηγείται είτε από τον ήδη υψηλό βαθμό ποικιλίας προϊόντων των ενώσεων της Κρήτης, είτε από το γεγονός ότι για την αύξηση των δραστηριοτήτων τους απαιτείται management υψηλότερης στάθμης, κάτι που ίσως δεν υπάρχει. Για τις ενώσεις της Κρήτης, που έχουν πλέον αρκετά υψηλή ποικιλία προϊόντων, η παραπέρα αύξησή της δεν ενδείκνυται, εκτός βέβαια και αν συνοδεύεται από αποτελεσματικότερες μεθόδους management.

8. ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

Οι συγχωνεύσεις είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη συγκέντρωση σε ένα κλάδο. Στις περισσότερες περιπτώσεις αφορούν τη συγχώνευση δύο εταιρειών σε μία ή την εξαγορά από μια εταιρεία της πλειοψηφίας των μετοχών της άλλης. Υπάρχει ένα έντονο ρεύμα για συγχωνεύσεις στη βιομηχανία τα τελευταία χρόνια και ένα σημαντικό μέρος αφορά τον κλάδο των τροφίμων. Στην Κοινότητα υπάρχει επίσης μια τάση για περισσότερες συγχωνεύσεις, ένα μεγάλο μέρος των οποίων αφορά τη βιομηχανία τροφίμων (Πίνακας 7).

Οι επιχειρήσεις συγχωνεύονται με κύριο σκοπό να αυξήσουν τη δύναμή τους στην αγορά, ενώ σημαντικοί λόγοι είναι η επέκταση των δραστηριοτήτων, η συνεργασία, η αναδιάρθρωση, η διαφοροποίηση του προϊόντος και πλεονεκτήματα στην παραγωγή, προώθηση και έρευνα και ανάπτυξη των προϊόντων (Oustapassidis and Lavranos, 1991). Τα πλεονεκτήματα από την εκμετάλλευση των οικονομιών μεγέθους είναι, λοιπόν, προφανή. Στην Ελλάδα, το κύμα των συγχωνεύσεων άρχισε κυρίως από το 1987, με τις περισσότερες πράξεις να αφορούν τον κλάδο των τροφίμων. Πολλές από τις συγχωνεύσεις αφορούν εξαγορές ελληνικών επιχειρήσεων από μεγάλες ξένες επιχειρήσεις, που προσπαθούν να μπουν στην ελληνική αγορά. Στον κλάδο του ελαιολάδου και στον

κλάδο κρασιού - ποτών υπάρχουν πολλές εξαγορές επιχειρήσεων στα πρόσφατα χρόνια. Οι συγχωνεύσεις αυτές προφανώς επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στον κλάδο αυτό και λίγες μεγάλες ιδιωτικές μονάδες ελέγχουν την ελληνική αγορά ελαιολάδου και κρασιού. Οι συνεταιρισμοί είναι αναγκασμένοι να ακολουθήσουν αυτό το ρεύμα. Το μικρό τους μέγεθος και η αδύνατη θέση τους στην αγορά, τους εμποδίζουν να αναπτυχθούν αυτοδύναμα. Οι ενώσεις όμως πρέπει να βρουν έναν τρόπο να συγχωνευθούν ή να συνεργασθούν μεταξύ τους, γιατί λόγω του μεγέθους τους οι δυνατότητές τους περιορίζονται σημαντικά.

Για τα δύο προϊόντα που εξετάζονται εδώ, η διακίνησή τους από τους συνεταιρισμούς σε επίπεδο Κρήτης φαίνεται ελκυστική, μια και φαίνεται να υπάρχουν οικονομίες μεγέθους και αυτός είναι ο μόνος τρόπος να προωθηθούν αυτά τα προϊόντα επικερδώς, χρησιμοποιώντας σύγχρονες στρατηγικές διαφήμισης και προώθησης γενικότερα. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει απαραίτητα να συγχωνευθούν όλες οι ενώσεις, αλλά ότι πρέπει να συνεργασθούν με κάποιο τρόπο σε επίπεδο Κρήτης, δημιουργώντας, για παράδειγμα, μια κοινή εταιρεία που θα διακινεί το ελαιόλαδο της Κρήτης για λογαριασμό των συνεταιρισμών και μια αντίστοιχη εταιρεία για το κρασί. Δεν μπορεί να υποδειχθεί στους συνεταιρισμούς η ακριβής μορφή που θα έχει η συνεργασία τους με βάση τα στοιχεία της μελέτης αυτής (γι' αυτό απαιτείται μια περισσότερο εξειδικευμένη έρευνα που είναι πέρα από το σκοπό της παρούσας εργασίας), αλλά είναι φανερό η ανάγκη μιας τέτοιας συνεργασίας.

9. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η χρηματοοικονομική ανάλυση των ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) της Κρήτης για την περίοδο 1985-1990 έδειξε ότι, ενώ δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας, οι δείκτες δανειοδότησης και οι δείκτες αποδοτικότητας δείχνουν μια κατάσταση πολύ δύσκολη για τους συνεταιρισμούς, σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις της Κρήτης (Πίνακας 8).

9.1 Ρευστότητα

Ο δείκτης γενικής ρευστότητας (κυκλοφοριακό ενεργητικό προς βραχυρόνιες υποχρεώσεις) είχε για όλες τις ΕΑΣ της Κρήτης τιμές πάνω από τη μονάδα και κατά μέσο όρο τιμή 1,06 την περίοδο 1985-1990, κάτι που δείχνει ότι δεν αντιμετώπιζαν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας στο διάστημα αυτό. Η σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο (1,19) των 49 μεγαλύτερων ιδιωτικών εταιρειών στην Κρήτη στον κλάδο των τροφίμων δεν δείχνει μεγάλες διαφορές. Ανάλογα αποτελέσματα προκύπτουν από τη σύγκριση των δεικτών ειδικής ρευστότητας (κυκλοφοριακό ενεργητικό μείον αποθέματα προς τις βραχυρόνιες υποχρεώσεις) με δείκτες 0,55 και 0,57, για τις ενώσεις και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις αντίστοιχα.

9.2 Δανειοδότηση

Ο δείκτης ιδίων προς σύνολο κεφαλαίων ήταν (κατά μέσο όρο μεταξύ 1985-1990) ίσος με 6% για τις ΕΑΣ της Κρήτης, έναντι 28% των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Ανάλογη τάση υπάρχει στη σχέση ίδια/δανειακά κεφάλαια. Υπάρχει μια τάση βελτίωσης του μέσου όρου στην παραπάνω περίοδο, όμως το ύψος των δανείων παραμένει υψηλό και η σχέση για ορισμένες ενώσεις επιδεινώνεται, θέτοντας σε δοκιμασία την ίδια την επιβίωση των ενώσεων αυτών.

9.3. Ποσοστό κέρδους

Οι περισσότερες ενώσεις έχουν ζημιές στην περίοδο αυτή και υπάρχει μια τάση επιδείνωσης του μέσου όρου, που δίνει στους δείκτες καθαρών κερδών προς τις πωλήσεις, μέση τιμή -1,5% για τις ενώσεις, έναντι 2,1% των ιδιωτικών επιχειρήσεων, με μια τάση χειροτέρευσης της θέσεως των συνεταιρισμών. Η ίδια αρνητική εικόνα εμφανίζεται και όταν τα κέρδη εκφράζονται ως ποσοστό των απασχολούμενων και ιδίων κεφαλαίων των συνεταιρισμών.

9.4 Δραστηριότητα - Αποδοτικότητα - Αξιοποίηση δυναμικού

Ο δείκτης πωλήσεις προς σύνολο ενεργητικού, που δείχνει την ταχύτητα κυκλοφορίας και κατά συνέπεια το βαθμό αξιοποίησης του ενεργητικού, έδωσε τιμές για τους συνεταιρισμούς (Μ.Ο. 0,66) χαμηλότερες από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις (Μ.Ο. 1,70). Αυτό δείχνει ότι οι ενώσεις χρησιμοποιούν λιγότερο εντατικά το επενδυμένο κεφάλαιο από τις ανταγωνίστριες ιδιωτικές επιχειρήσεις. Παρόμοια είναι η εικόνα που δείχνει ότι οι ενώσεις έχουν βραδύτερη κυκλοφορία των αποθεμάτων από ό,τι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις των κλάδων (Μ.Ο. 1,55 για τις ενώσεις έναντι 5,15 των ιδιωτικών μονάδων). Πρέπει να τονισθεί όμως ότι οι ενώσεις ασχολούνται περισσότερο με τη μεταποίηση, ενώ οι ιδιωτικές ολοένα και περισσότερο ασχολούνται όχι μόνο με την παραγωγή, αλλά και με την εμπορία (π.χ. Κουρτάκης, Μπουτάρης, ΕΛΑΙΣ), που συντελεί σε μια ταχύτερη κυκλοφορία των αποθεμάτων και σ' αυτό αποδίδονται και τα σχετικά υψηλά τους κέρδη. Γι' αυτό μια διαφορά στο δείκτη είναι αναμενόμενη και οι εξαιρετικά χαμηλές τιμές της ταχύτητας κυκλοφορίας των αποθεμάτων, ίσως οφείλονται στην αδυναμία των ενώσεων αυτών να εμπορευτούν ή να τυποποιήσουν όλη την ποσότητα των προϊόντων τους.

Η χρηματοοικονομική ανάλυση δείχνει ότι ο συνδυασμός ζημιών και μεγάλου ύψους των χρεών (σε συνδυασμό με την περιορισμένη εμπορική δραστηριότητα) αναμένεται ότι θα δημιουργήσει πρόβλημα χρηματοδότησης των επενδύσεων των συνεταιρισμών, αφού θα πρέπει πρώτα να αποπληρωθούν τα παλαιότερα δάνεια πριν οι συνεταιρισμοί πάρουν νέα. Το κόστος αποπληρωμής των δανείων και η ανάγκη κάλυψης των ζημιών πιθανόν να δημιουργήσουν πρόβλημα ρευστότητας στο μέλλον, ενώ είναι βέβαιο ότι οι συνεταιρισμοί αυτοί δεν θα μπορέσουν να προχωρήσουν σε επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, λόγω αδυναμίας χρηματοδότησης. Κατά συνέπεια, οι προοπτικές εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της αποδοτικότητας και της ποιότητας, όπως και της διαφοροποίησης των προϊόντων που συνδυάζεται με μια αποδοτική διαφήμιση, είναι δυσοίωτες. Αυτό σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητα των Α.Σ.Ο. στην Κρήτη, αν συνεχισθεί η ίδια κατάσταση, όχι μόνο δεν προβλέπεται να βελτιωθεί, αλλά και θα χειροτερέψει, λόγω του ότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται έντονα στους κλάδους των τροφίμων, εφαρμόζουν επιτυχώς στρατηγικές προώθησης των προϊόντων τους και κατάκτησης των αγορών.

Διέξοδος στο πρόβλημα αυτό φαίνεται να είναι ότι και οι ενώσεις συνεταιρισμών της Κρήτης πρέπει να προσπαθήσουν να χρησιμοποιήσουν εντατικότερα το επενδυμένο κεφάλαιο, αυξάνοντας τις πωλήσεις τους και τα μερίδιά τους, ώστε να μπορέσουν να αντλήσουν κεφάλαια για να συνεχίσουν την επενδυτική τους δραστηριότητα. Αυτό όμως προϋποθέτει καλύτερη οργάνωση της εμπορίας των προϊόντων τους και εφαρμογή στρατηγικών, όπως τη συνεργασία μεταξύ των Α.Σ.Ο., ή τις συγχωνεύσεις και τη διαφοροποίηση των προϊόντων με ταυτόχρονη διαφήμιση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τόσο στην υπόλοιπη Ελλάδα, όσο και στην Κρήτη, οι συνεταιρισμοί δεν φαίνεται να είναι ικανοί να ξεπεράσουν προβλήματα δομικής και χρηματοοικονομικής φύσεως και να διακινήσουν ένα ικανοποιητικό μερίδιο στην αγορά των παραπάνω προϊόντων και ειδικότερα του ελαιολάδου και του κρασιού.

Από τα σημαντικότερα δομικά προβλήματα φαίνεται να είναι το μικρό μέγεθος των συνεταιρισμών στην αγορά του ελαιολάδου και του κρασιού, που δεν τους επιτρέπει να εκμεταλλευθούν τα πλεονεκτήματα των υπαρχουσών οικονομιών κλίμακος. Γενικά, το μέγεθος των συνεταιρισμών είναι πολύ πιο κάτω από το ελάχιστο αποδοτικό μέγεθος. Αποτέλεσμα είναι να κυριαρχούν και στους δύο βιομηχανικούς κλάδους ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες εκμεταλλεύονται πλεονεκτήματα δομικής και χρηματοοικονομικής φύσεως και κυριαρχούν στην αγορά.

Πιο συγκεκριμένα, η κυριαρχία επιτυχημένων κερδοσκοπικών επιχειρήσεων οφείλεται όχι μόνο στην αποδοτική λειτουργία τους, που προκύπτει από την ποιότητα στο management, αλλά και στην εφαρμογή ανταγωνιστικών στρατηγικών. Τέτοιες είναι η διαφοροποίηση προϊόντων, η διαφήμιση σε μεγάλη κλίμακα, η δημιουργία ευρύτατου δικτύου διανομής, που ξεπερνά τα εμπόδια εισόδου στις αγορές και η επέκταση σε νέες δραστηριότητες. Είναι φανερό ότι οι παραπάνω στρατηγικές επιτυγχάνονται από μεγάλης κλίμακος μονάδες.

Βεβαίως, πρέπει να προστεθεί εδώ, ότι η αρνητική χρηματοοικονομική κατάσταση των συνεταιρισμών δεν ενθαρρύνει την εφαρμογή δαπανηρών στρατηγικών μεγέθυνσης και ανταγωνιστικότητας. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη των σχετικών δαπανών καταδεικνύει ότι οι συνεταιρισμοί ξοδεύουν περιορισμένα ή ανύπαρκτα ποσά για διαφήμιση, σε αντίθεση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Έχοντας υπόψη τη θετική σχέση μεγέθους διαφημιστικών δαπανών, μεριδίου αγοράς και αποδοτικότητας της διαφήμισης και τα υπάρχοντα στοιχεία για τα αντίστοιχα διαφημιστικά έξοδα των συνεταιρισμών της Κρήτης, διαπιστώνεται ότι οι συνεταιρισμοί αυτοί θα μπορούσαν πολύ δύσκολα να εισέλθουν δυναμικά στους παραπάνω κλάδους, εκτός αν με τη μεγέθυνση και την επιβεβλημένη αναδιάρθρωση των κεφαλαίων τους καταστούν ικανοί να δαπανήσουν υψηλότερα ποσά για τέτοιου είδους στρατηγικές. Το απαιτούμενο μεγάλο, για τα σημερινά δεδομένα, ύψος εξόδων αποτελεί, αφ' ενός μεν, εμπόδιο εισόδου, αφ' ετέρου δε αποτρέπει την εφαρμογή της στρατηγικής της διαφοροποίησης των προϊόντων, που συνοδεύει τη διαφήμιση και συνδυάζεται με την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Βρέθηκε ότι η στρατηγική της επέκτασης σε σχετικά προϊόντα έχει θετική επίδραση στο ρυθμό μεγέθυνσης των συνεταιρισμών της Κρήτης. Ταυτόχρονα, όμως, έχει καταδειχθεί ότι οι μεγάλοι συνεταιρισμοί είναι ικανότεροι να εφαρμόσουν αυτή τη στρατηγική και τούτο αποτελεί λόγο για επέκταση σε νέα προϊόντα για όσες ενώσεις είναι εξειδικευμένες.

Πολλές ανταγωνιστικές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις του κλάδου χρησιμοποιούν τη στρατηγική των συγχωνεύσεων για να επεκταθούν με ταχύτητα τόσο στην παραγωγή σχετικών προϊόντων, όσο και στην παραγωγή και εμπορία τελείως διαφορετικών προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνουν όχι μόνο τα κέρδη τους, αλλά και να δημιουργούν δίκτυα διανομής, που παρεμποδίζουν την είσοδο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Η τάση αυτή καθίσταται ολοένα και εντονότερη σε συνδυασμό και με την ύπαρξη οικονομιών κλίμακος στην παραγωγή - εμπορία και στη διαφήμιση. Επιβάλλεται λοιπόν και οι συνεταιρισμοί να μελετήσουν τη δυνατότητα εφαρμογής στρατηγικών εξωτερικής μεγέθυνσης (συγχωνεύσεις, εξαγορές ή συνεργασία μεταξύ τους), με παράλληλη διερεύνηση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης των παραπάνω

στρατηγικών.

Η χρηματοοικονομική ανάλυση έδειξε ότι οι συνεταιρισμοί δεν αξιοποιούν εντατικά το επενδυμένο κεφάλαιο, διατηρούν υψηλά αποθέματα, έχουν ανισορροπία στη διάρθρωση των κεφαλαίων τους, που κύρια οφείλεται στην έλλειψη ιδίων κεφαλαίων και κατά κανόνα η λειτουργία τους είναι ζημιογόνα.

Με βάση την ανάλυση, προτείνονται: Εντατικοποίηση της χρήσης κεφαλαίων με ταχύτερη κυκλοφορία αποθεμάτων, περιορισμός των σταθερών δαπανών, πληρέστερη αξιοποίηση του διαθέσιμου δυναμικού, ανθρώπινου και τεχνικού, με τη βοήθεια ενός ικανότερου management, συγκράτηση των τιμών αγοράς πρώτων υλών και επέκταση σε εμπορικές δραστηριότητες μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας, μελέτη για ταχύτερη αύξηση των ιδίων κεφαλαίων (αύξηση εισφοράς, συνεργασία με συνεταιριστικό και ιδιωτικό τομέα) προκειμένου να εφαρμοστούν στρατηγικές συγχωνεύσεων ή συνεργασιών με άλλες επιχειρήσεις που θα βοηθήσουν στην επίλυση των σχετικών χρηματοδοτικών προβλημάτων, αλλά και προσπάθεια δημιουργίας αποθεματικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση των στρατηγικών που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα.

Τέλος, πρέπει να τονισθεί εδώ ότι πρέπει να γίνει έρευνα για τη δυνατότητα εφαρμογής των παραπάνω στρατηγικών (συγχωνεύσεις, εντατική διαφήμιση, δημιουργία κατάλληλου δικτύου διανομής σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις, επέκταση σε κερδοφόρες δραστηριότητες, εκμετάλλευση οικονομικών κλίματος. Στην έρευνα αυτή, που θα βασίζεται στη μακροχρόνια και λεπτομερή ανάλυση των τοπικών συνθηκών, θα πρέπει να γίνει προσπάθεια διερεύνησης των δυνατοτήτων εφαρμογής των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγροτική Τράπεζα Επάρδος (1971-1990). Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Επάρδα. Κίνηση και δραστηριότητες κατά τα έτη 1971-1990. Διεύθυνση Συνεταιρισμών, Τμήμα ίδρυσης και νομιμοποίησης συνεταιριστικών οργανώσεων.
- Berry. C. (1971). Corporate growth and diversification. Journal of Law and Economics. 14, 371-383.
- Chen, Know - Shin, Emerson M. Babb and Lee F. Schrader (1985). Growth of large cooperative and proprietary firms in the US food sector. Agribusiness Vol. 1, No 2, 201-210.
- Commission of EC (1982-1993). Reports on Competition Policy (series). Brussels.
- Connors, J., Rogers, R., Marion B., and Mueller W. (1985). The food manufacturing industries, structure, strategies, performance and policy.
- Oustapassidis, K. (1988). Diversification, size and growth of the Greek cooperative marketing unions. European Review of Agricultural Economics. 19, 87-98.
- Oustapassidis K. and Lavranos, S. (1991). Changing in motives for mergers in the EC food industry and some comparisons between Greece and other EC countries. 25th EAAE - Seminar, Braunschweig, 1991.
- Stigler, G. (1985). The economies of scale. Journal of Law and Economics. 1 (1985), 54-71.
- Venieris, J. George (1989), Agricultural co-operatives vs. public companies in the Greek Wine Industry. European Review of Agricultural Economics. 16:1, 129-135.

Πίνακας 1
Διαφημιστική δαπάνη των Ελληνικών Ελαιοϋργικών επιχειρήσεων το 1991 (χιλ. δρχ.)

	Σύνολο	Τηλεόραση
Ελαιοϋργική	47.355	41.622
ΕΛΛΙΣ Α.Ε.	146.706	144.005
Άλλες Ιδιωτικές Επιχ.	232.370	209.797
Σύνολο Κλάδου	426.431	395.424

Πηγή: NIELSEN Hellas. Προσαρμογή στοιχείων από το συγγραφέα.

Πίνακας 2
Κατάταξη των μεγαλύτερων ελαιοϋργικών επιχειρήσεων με βάση τη διαφημιστική δαπάνη και το μερίδιο στην αγορά

	Σειρά:	1	2	3
1987	Διαφήμιση	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	«Μάνα»
	Μερίδιο	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα
1988	Διαφήμιση	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα
	Μερίδιο	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα
1989	Διαφήμιση	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	«Νιό»
	Μερίδιο	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα
1990	Διαφήμιση	ΕΛΛΙΣ	«Νιό»	Μινέρβα
	Μερίδιο	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα
1991	Διαφήμιση	ΕΛΛΙΣ	Λατρο Μεσ.	Μινέρβα
	Μερίδιο	ΕΛΛΙΣ	Ελαιοϋργική	Μινέρβα

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση στοιχεία της Nielsen Hellas (διαφήμιση) και της ICAP (κύκλοι εργασιών).

Πίνακας 3
Διαφημιστική δαπάνη (χιλ. δρχ.) των Ελληνικών επιχειρήσεων κρασιού το 1990

	Σύνολο	Τηλεόραση
Συνεταιρισμοί	6.738	0
Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	484.580	316.409
Σύνολο κλάδου	491.318	316.409

Πηγή: NIELSEN Hellas. Προσαρμογή στοιχείων από το συγγραφέα.

Πίνακας 4

Κατάταξη των μεγαλύτερων επιχειρήσεων κρασιού με βάση τη διαφημιστική δαπάνη και το μερίδιο στην αγορά.

	Σειρά:	1	2	3	4
1987	Διαφήμιση	Αχάϊα	Κουρτάκης	Μπουτάρης	Καϊο
	Μερίδιο	Κουρτάκης	Μπουτάρης	Καμπάς	Τσάνταλης
1988	Διαφήμιση	Μπουτάρης	Καμπάς	Κουρτάκης	Αχάϊα
	Μερίδιο	Μπουτάρης	Κουρτάκης	Καλλιγιάς	Τσάνταλης
1989	Διαφήμιση	Μπουτάρης	Κουρτάκης	Αχάϊα	Γένκα
	Μερίδιο	Μπουτάρης	Τσάνταλης	Γένκα	Κουρτάκης
1990	Διαφήμιση	Μπουτάρης	Καμπάς	Αχάϊα	Κουρτάκης
	Μερίδιο	Μπουτάρης	Τσάνταλης	Γένκα	Κουρτάκης

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση στοιχεία της NIELSEN Hellas (διαφήμιση) και της ICAP (κύκλοι εργασιών).

Πίνακας 5

Λόγος διαφημιστικής δαπάνης προς πωλήσεις (κύκλο εργασιών) για τις μεγαλύτερες ελαιοεργασιμικές επιχειρήσεις.

	1988	1989	1990	Μέσος
ΕΛΛΙΣ	0,26%	0,39%	0,30%	0,32%
Ελαιοεργασιμική	0,61%	0,11%	0,00%	0,24%
Μινέρβα	0,07%	0,02%	0,18%	0,09%
Μέσος 3	0,31%	0,17%	0,16%	0,22%

* Οι 21 μεγαλύτερες του κλάδου προς τη συνολική διαφημιστική δαπάνη του κλάδου.

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση στοιχεία της NIELSEN Hellas (διαφήμιση) και της ICAP (κύκλοι εργασιών).

Πίνακας 6

Λόγος διαφημιστικής δαπάνης προς πωλήσεις (κύκλο εργασιών) στις μεγαλύτερες οινοποιητικές επιχειρήσεις.

	1988	1989	1990	Μέσος
Μπουτάρης	1,63%	1,88%	2,42%	1,98%
Κουρτάκης	2,22%	1,61%	0,69%	1,51%
Αχαΐα Κλάους	2,03%	1,37%	1,79%	1,73%
Καμπάς	6,25%	0,91%	7,17%	4,77%
Μέσος 4	3,03%	1,44%	3,02%	2,50%

* Οι 21 μεγαλύτερες του κλάδου προς τη συνολική διαφημιστική δαπάνη του κλάδου.

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση στοιχεία της NIELSEN Hellas (διαφήμιση) και της ICAP (κύκλοι εργασιών).

Πίνακας 7
Αριθμός Συγκωνεύσεων και εξαγορών στην Κοινότητα

	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92
Βιομηχανία	117	155	208	227	303	383	492	622	455	347
Τρόφιμα	3	11	22	34	52	51	76	102	71	61
Τρόφιμα / Βιομηχανία(%)	2,6	7,1	10,6	15	17,2	13,3	15,4	16,5	15,6	17,6

Πηγή: Commission of EC, 1983-93

Πίνακας 8
Χρηματοδοτικοί λόγοι Ε.Α.Σ. και Ιδιωτικών Επιχειρήσεων Κρήτης

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Μ.Ο
ΓΕΝΙΚΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	1,04	1,07	1,11	1,04	1,04	1,04	1,06
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1,13	1,25	1,29	1,2	1,13	1,12	1,19
ΕΙΔΙΚΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	0,23	0,66	0,73	0,49	0,53	0,54	0,55
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	0,49	0,62	0,6	0,56	0,55	0,57	0,57
ΙΔΙΑ/ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	3%	6%	8%	5%	5%	6%	6%
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	27%	26%	29%	28%	29%	29%	28%
ΙΔΙΑ / ΔΑΝΕΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	3,22%	6,54%	8,27%	5,12%	4,91%	6,76%	5,8%
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	35,47%	31,49%	41,03%	46,78%	46,19%	45,33%	41,0%
ΠΑΓΙΑ/ ΜΑΚΡ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	0,78	0,94	0,82	0,81	0,97	1,07	0,90
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	3,66	2,62	3,11	3,59	4,76	6,53	4,05
ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	-1,40%	0,80%	-0,60%	-1,30%	-1,70%	-4,60%	-1,5
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ				1,20%	3,00%	4,00%	2,1
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΑΣΧ. ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	-2,80%	6,10%	-0,50%	-1,10%	-6,40%	-18	-3,8
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	4,30%	12,70%	12,40%	3,70%	13,10%	21,50%	22,6
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	-0,40%	0,60%	-0,50%	-0,70%	-1,10%	-3,90%	-1
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1,70%	5,50%	5,80%	1,60%	5,30%	7,80%	4,6
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	-11,70%	9,50%	-6,30%	-14,80%	-23,30%	-61,00%	-17,9
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	6,40%	21,00%	19,60%	5,60%	18,20%	27,10%	16,3
ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΚΥΚΛ. ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	0,48	1,02	2,6	1,73	1,82	1,65	1,55
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ				4,29	5,08	6,08	5,15
ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΚΥΚΛ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ							
16 ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ	0,27	0,71	0,89	0,59	0,67	0,85	0,66
49 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ				1,3	1,8	2	1,7

Πηγή: Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τους ισολογισμούς

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΣΕ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ΜΙΧΑΛΗ ΓΡ. ΒΟΣΚΟΓΛΟΥ, Καθηγήτῃ Τ.Ε.Ι. Μεσσοβόγιου

Σκοπός μας στο άρθρο αυτό είναι να παρουσιάσουμε (συνοπτικά και σε γενικές γραμμές) τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να αξιολογήσουμε το «βάρος» μιας πληροφορίας, καθώς και μια τυποποιημένη διαδικασία για τη λήψη αποφάσεων.

Τα παραδείγματα που χρησιμοποιούμε αναφέρονται σε (υποθετικά) προβλήματα, που μπορούν να παρουσιαστούν σε Συνεταιριστικές Οργανώσεις (1).

Για την ανετότερη κατανόηση του άρθρου, απαιτούνται ορισμένες βασικές γνώσεις από τη Συνδυαστική Ανάλυση, τις οποίες ο αναγνώστης μπορεί εύκολα να αντλήσει από ένα οποιοδήποτε βιβλίο Γενικών Μαθηματικών (π.χ. βλ. [3, Κεφ. 5]).

1. Εισαγωγή

Στη γλώσσα της διοικητικής επιστήμης, με τον όρο «οργανωμένο σύστημα» εννοούμε ένα καθορισμένο σύνολο με πόρους και διαδικασίες (βιομηχανία, επιχείρηση, κοινωφελής οργανισμός κλπ.) για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου αντικειμενικού σκοπού (πραγματοποίηση κέρδους, ελαχιστοποίηση κόστους παραγωγής, εξυπηρέτηση του κοινού κλπ.).

Οι διάφορες Συνεταιριστικές Οργανώσεις, από την άποψη θεώρησής

---

(1) Στο Τμήμα Στελεχών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων του Τ.Ε.Ι. Μεσσοβόγιου πραγματοποιείται Πρόγραμμα Εφαρμοσμένης Έρευνας με τίτλο ταυτόσημο του παρόντος άρθρου και επιστημονικό υπεύθυνο το συγγραφέα του άρθρου. Στο Πρόγραμμα συμμετέχουν και οι σπουδαστές του Τμήματος, Οικονόμου Γεώργιος, Καραφωτιά Αφροδίτη και Παπαγεωργίου Αντωνία, οι οποίοι εκπονούν τις πτυχιακές τους εργασίες πάνω σε σχετικά θέματα. Το Πρόγραμμα, που χρηματοδοτείται από τα κονδύλια του ειδικού λογαριασμού της Επιτροπής Ερευνών του Τ.Ε.Ι. Μεσσοβόγιου, άρχισε από το Μάρτιο του 1993 και προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 1994.

Κάθε ενδιαφερόμενος για περισσότερες πληροφορίες μπορεί να επικοινωνήσει με τον υπεύθυνο του Προγράμματος (Τ.Ε.Ι. Μεσσοβόγιου - Νέα Κτίρια - 30 200 Μεσσοβόγι - τηλ. 061 - 26123).

τους ως οικονομικών μονάδων, υπάγονται στα λεγόμενα δυναμικά συστήματα. Κατά τη ροή λειτουργίας τέτοιου είδους συστημάτων, δύο είναι τα στοιχεία που κυριαρχούν: οι αποφάσεις και οι πληροφορίες. Οι αποφάσεις είναι εκείνες που κινούν, καθοδηγούν και προωθούν το σκοπό του συστήματος. Πρέπει να δεχθούμε ότι απόφαση σημαίνει, στην ουσία, επιλογή αφού, αν δεν υπάρχει η δυνατότητα επιλογής, καμία απόφαση δεν είναι αναγκαία. Πράγματι, στις περιπτώσεις αυτές γίνεται απλά η χρήση των διατιθέμενων μέσων.

Οι πληροφορίες μπορεί να προέρχονται είτε από το περιβάλλον (π.χ. προτιμήσεις καταναλωτών, τιμές πρώτων υλών και ανταγωνιστικών προϊόντων κλπ.), οπότε η κατάλληλη επεξεργασία τους συντελεί στη διαμόρφωση των σωστών αποφάσεων, είτε να παρουσιάζονται ως μία δευτερογενής αντίδραση και συνέπεια κάποιας απόφασης. Στην περίπτωση αυτή απευθύνονται από τη διοίκηση του συστήματος προς το περιβάλλον (προσωπικό της οργάνωσης, καταναλωτικό κοινό κλπ.) με τη μορφή εντολών, αναφορών, διαφημιστικών ανακοινώσεων κλπ.

2. Πληροφοριακό περιεχόμενο μηνύματος.

Το βασικό μέτρο για την αξιολόγηση του «βάρους» ενός μηνύματος είναι το λεγόμενο πληροφοριακό του περιεχόμενο (information content), το οποίο δεν έχει καμία σχέση με το αφηρημένο περιεχόμενο του μηνύματος (καλό ή κακό, σωστό ή λανθασμένο κλπ.), αλλά είναι απλά και μόνο ένα αριθμητικό μέγεθος, που μας δείχνει κατά πόσες μονάδες αυξάνεται η γνώση του παραλήπτη του μηνύματος.

Για τον υπολογισμό του πληροφοριακού τους περιεχομένου (π.π.) τα διάφορα μηνύματα τα διακρίνουμε σε διακεκριμένα, που μεταδίδονται με αριθμούς, γράμματα, μεμονωμένες λέξεις κλπ. και συνεχή, που μεταδίδονται με το γραπτό ή προφορικό λόγο, τη μουσική, με ηχητικά ή ηλεκτρικά σήματα κλπ.

Θα ξεκινήσουμε με την πιο απλή περίπτωση, ενός διακεκριμένου μηνύματος με ισοπίθανες περιπτώσεις εξέλιξης (equally probable discrete message). Ας υποθέσουμε π.χ. ότι η άφιξη μιας παραγγελίας εμπορευμάτων, που αναμένει το τμήμα πωλήσεων ενός καταναλωτικού συνεταιρισμού, μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ίδια πιθανότητα στο διάστημα από 8 έως 15 Μαρτίου, δηλαδή σε 8 συνολικά δυνατές ημερομηνίες. Για τον προσδιορισμό του π.π. του μηνύματος της άφιξης των εμπορευμάτων θα προχωρήσουμε στην κωδικοποίηση (codification) όλων των δυνατών περιπτώσεων, παριστάνοντας κάθε μία από αυτές με ένα δυαδικό χαρακτήρα, που σχηματίζεται με ελεύθερη επανάληψη των δυαδικών ψηφίων 0 και 1. Το π.π. του μηνύματος ορίζεται τότε ίσο με το ελάχιστο απαιτούμενο πλήθος των δυαδικών ψηφίων, από τα οποία θα αποτελείται κάθε δυαδικός χαρακτήρας. Αν, λοιπόν n χ είναι το πλήθος αυτό, γίνεται φανερό ότι οι επαναληπτικές διατάξεις των χ πραγμάτων ανά 2 πρέπει να είναι 8 κατά το πλήθος, δηλαδή $2^{\chi} = 8$ και κατά συνέπεια $\chi = 3$.

Πράγματι, οι δυνατές ημερομηνίες άφιξης των εμπορευμάτων μπορούν

να παρασταθούν από τους δυαδικούς χαρακτήρες 000, 001, 010, 100, 011, 101, 110 και 111 (η σειρά των χαρακτήρων μπορεί να αλλάξει, όχι όμως και το ελάχιστο απαιτούμενο πλήθος δυαδικών ψηφίων από τα οποία σχηματίζονται).

Αν και στην ουσία, το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε είναι ένας αριθμός χωρίς διαστάσεις, το π.π. ενός μηνύματος μετράται σε μονάδες bits, ονομασία που προέκυψε από τη σύντμηση των λέξεων binary digits (δυαδικά ψηφία).

Γενικότερα, αν ένα φαινόμενο μπορεί να εξελιχθεί κατά n περιπτώσεις, όπου $2^{\chi} \leq n \leq 2^{\psi}$ με χ και ψ φυσικούς αριθμούς, τότε το π.π. του μηνύματος της πραγματοποίησης μιας από αυτές τις περιπτώσεις είναι ένας δεκαδικός αριθμός k , τέτοιος ώστε $\chi \leq k \leq \psi$.

Αν λοιπόν θέσουμε $n = 2^k$, χρησιμοποιώντας τους δεκαδικούς λογαρίθμους, προκύπτει ότι $k = \log n / \log 2$ bits (τύπος του Hartley, δες [8]).

παράδειγμα: Ποιό είναι το π.π. του μηνύματος ότι:

α) Πέντε πλασιέ διαφόρων προϊόντων έφθασαν σε μια συγκεκριμένη σειρά στα γραφεία ενός συνεταιρισμού, β) οι ίδιοι κάθισαν σε μια συγκεκριμένη σειρά γύρω από ένα κυκλικό τραπέζι για διαπραγματεύσεις με το Δ.Σ. του συνεταιρισμού και γ) το Δ.Σ. του συνεταιρισμού αποφάσισε να διαλέξει 3 προϊόντα για να εμπορευτεί, από τις 5 συνολικά προσφορές που είχε.

Απάντηση:

α) Το πλήθος όλων των δυνατών τρόπων της άφιξης των πλασιέ είναι ίσο με το πλήθος των μεταθέσεων των 5 πραγμάτων, δηλαδή $n = 5!$. Έτσι, ο τύπος του Hartley δίδει: $k = (3 \log 2 + \log 3 + \log 5) / \log 2 = 6,9$ bits.

β) Εδώ το n είναι ίσο με το πλήθος των κυκλικών μεταθέσεων των 5 πραγμάτων και κατά συνέπεια $k = \log 4! / \log 2 = 4,6$ bits.

γ) Το n είναι ίσο με το πλήθος όλων των δυνατών συνδυασμών των 5 πραγμάτων ανά 3, δηλαδή $n = 5! / [(5-3)!3!] = 10$ και κατά συνέπεια $k = 3,33$ bits.

Ας περάσουμε τώρα στην περίπτωση διακεκριμένων μηνυμάτων με ανισοπίθανες περιπτώσεις εξέλιξης (unequally probable discrete messages). Για την κωδικοποίηση τέτοιου είδους μηνυμάτων, χρησιμοποιούμε δυαδικούς χαρακτήρες με άνισο πλήθος δυαδικών ψηφίων, που τους διακρίνουμε σε μεγάλους (long) και μικρούς (short) χαρακτήρες, ανάλογα με το πλήθος των δυαδικών τους ψηφίων.

Από τους χαρακτήρες αυτούς, τους μεγάλους τους αντιστοιχίζουμε στα ενδεχόμενα της εξέλιξης του φαινομένου που έχουν μικρή πιθανότητα να συμβούν και τους μικρούς στα περισσότερα πιθανά ενδεχόμενα.

Ο μέσος αριθμός H των δυαδικών ψηφίων του κάθε χαρακτήρα αποτελεί το μέσο π.π. του μηνύματος και υπολογίζεται με τη βοήθεια του τύπου του Shannon, που αποτελεί γενίκευση του τύπου του Hartley (δες [10]). Πιο συγκεκριμένα, αν το μήνυμα έχει n δυνατές περιπτώσεις εξέλιξης με

πιθανότητα p_i να συμβεί η i περίπτωση με $i = 1, 2, \dots, v$, αποδεικνύεται ότι $H = (1/\log 2) [p_1 \log (1/p_1) + p_2 \log (1/p_2) + \dots + p_v \log 1/p_v]$.

Παράδειγμα: Το τμήμα παραλαβών ενός συνεταιρισμού αναμένει την άφιξη μιάς παρτίδας εμπορευμάτων για τις 5 Απριλίου με πιθανότητα 50% και για τις 6 ή 7 Απριλίου με την ίδια πιθανότητα 25%. Να υπολογισθεί το μέσο π.π. του μηνύματος της άφιξης των εμπορευμάτων.

Απάντηση: Σύμφωνα με τον τύπο του Shannon, έχουμε

$$H = (1 / \log 2) [(1/2) \log 2 + 2 (1/4) \log 4] = 1,5 \text{ bits.}$$

Για τον υπολογισμό του π.π. συνεχών μηνυμάτων (continuous messages) χρησιμοποιούνται συνήθως προσεγγιστικές μέθοδοι (π.χ. δες [4, παράγρ. 3, 4]), η παρουσίαση των οποίων ξεφεύγει από το γενικό χαρακτήρα του παρόντος άρθρου.

Σημειώνουμε τέλος, ότι ο τύπος του Hartley οδηγεί στη διατύπωση ενός μαθηματικού ορισμού για την πληροφορία, η οποία παρουσιάζεται ανάλογη προς την έννοια της εντροπίας ενός φυσικού συστήματος [5, παράγρ. 3].

3. Πίνακες και δένδρα αποφάσεων

Συχνά τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την υιοθέτηση μιας απόφασης εξαρτώνται από τυχαία γεγονότα, έτσι ώστε να είναι δύσκολο να αποφασισθεί ποιά από τις υπάρχουσες εναλλακτικές λύσεις είναι η καταλληλότερη. Πολλές φορές μάλιστα απαιτείται η λήψη μιας σειράς διαδοχικών αλληλοσχετιζομένων αποφάσεων, που είναι τόσο πολύπλοκες, ώστε το αποφασίζον όργανο να μην μπορεί να συλλάβει το πρόβλημα στο βαθμό της ολότητας που απαιτείται.

Συστηματικές προσπάθειες για την υπερπήδηση αυτών των δυσκολιών εμφανίστηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του '60, οπότε άρχισε να εφαρμόζεται η μεθοδολογία της ανάλυσης των αποφάσεων (decision analysis), που περιλαμβάνει στοιχεία Πιθανοτήτων, Στατιστικής, Οικονομικών και Ψυχολογίας και ονομάζεται Στατιστική Θεωρία Αποφάσεων (Statistical Decision Theory).

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάλυση ενός προβλήματος αποφάσεων, αυτό παρουσιάζεται συνήθως περιληπτικά σε έναν πίνακα αποφάσεων. Κάθε γραμμή του πίνακα αυτού αντιστοιχεί σε ένα γεγονός και κάθε στήλη του αντιστοιχεί σε μία απόφαση. Μέσα στον πίνακα εμφανίζονται τα αποτελέσματα. Αν τα αποτελέσματα αυτά αφορούν κέρδος ή ζημία, ο πίνακας ονομάζεται πίνακας απολαβών ή πληρωμών (pay offs).

Παράδειγμα: Η Διεύθυνση ενός συνεταιρισμού πρέπει να επιλέξει ανάμεσα σε 4 προσφορές (A_1, A_2, A_3, A_4) για την κατασκευή και διάθεση στην αγορά ενός προϊόντος προς 100 δρχ. τη μονάδα.

Η προσφορά A_1 προβλέπει προκαταβολή 1 εκ. δρχ. και έξοδα 50 δρχ. για κάθε μονάδα του προϊόντος. Η προσφορά A_2 προκαταβολή 1,6 εκ. δρχ. και έξοδα 40 δρχ. ανά μονάδα, η A_3 3 εκ. δρχ. και 30 δρχ. αντίστοιχα και η A_4 5 εκ. δρχ. και 20 δρχ. αντίστοιχα.

Η ζήτηση του προϊόντος είναι άγνωστη, αλλά η Δ/νση του συνεταιρισμού πιστεύει ότι θα συμβεί ένα από τα εξής γεγονότα:

E_1 : Μικρή ζήτηση (25.000 μονάδες), E_2 : Μέτρια ζήτηση (100.000 μονάδες) και E_3 : Μεγάλη ζήτηση (150.000 μονάδες).

Να κατασκευασθεί ο πίνακας απολαβών σε χιλιάδες δραχμές.

Απάντηση: Ας συμβολίσουμε με a_{ij} την απολαβή που αντιστοιχεί στο γεγονός E_i ($i = 1, 2, 3$) και στην απόφαση A_j ($j = 1, 2, 3, 4$).

Παρατηρούμε ότι, αν προτιμηθεί η πρώτη προσφορά και η ζήτηση είναι μικρή, τότε οι δαπάνες του συνεταιρισμού θα είναι $1.000.000 + 25.000 \times 50 = 2.250.000$ δρχ. και τα έσοδα από την πώληση $100 \times 25.000 = 2.500.000$ δρχ. και κατά συνέπεια $a_{11} = 250$ χιλ. δρχ.

Με τον ίδιο τρόπο υπολογίζονται και τα υπόλοιπα στοιχεία του πίνακα απολαβών, ο οποίος είναι ο παρακάτω:

	A_1	A_2	A_3	A_4
E_1	250	-100	-1250	-3000
E_2	4000	4400	4000	3000
E_3	6500	7400	7500	7000

Ένα πρόβλημα αποφάσεων μπορεί επίσης να παρουσιασθεί περιληπτικά με τη βοήθεια ενός δένδρου αποφάσεων (decision tree). Το δένδρο αποφάσεων δεν είναι παρά η διαγραμματική ροή με την οποία απεικονίζεται η λογική δομή του αντίστοιχου προβλήματος. Η παρουσίαση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν το πρόβλημα είναι πολύπλοκο και οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά στάδια.

Ωστόσο, η γενικότητα του παρόντος άρθρου δεν μας επιτρέπει να επεκταθούμε περισσότερο στο θέμα αυτό (για περισσότερες λεπτομέρειες δες [4, παράγρ. 1. 5]).

4. Κριτήρια λήψης αποφάσεων.

Για τη λήψη μιας απόφασης είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός κριτηρίου επιλογής της καταλληλότερης μεταξύ των διαφόρων εφικτών λύσεων.

Παρακάτω θα περιγράψουμε τρία από τα βασικά κριτήρια, τα οποία σήμερα είναι κοινώς αποδεκτά. Για το σκοπό αυτό, ας επανέλθουμε στο παράδειγμα της προηγούμενης παραγράφου. Από τον πίνακα απολαβών παρατηρούμε ότι η απόφαση A_4 είναι χειρότερη από την A_3 , αφού αντιστοιχεί σε μικρότερες απολαβές. Κατά συνέπεια, η απόφαση A_4 είναι απαράδεκτη και απορρίπτεται από την περαιτέρω ανάλυση. Έτσι θεωρούμε τον περιορισμένο πλέον πίνακα απολαβών.

	A ₁	A ₂	A ₃
E ₁	250	-100	-1250
E ₂	4000	4400	4000
E ₃	6500	7400	7500

Θα χρησιμοποιήσουμε κατ' αρχήν το κριτήριο της μεγιστοποίησης των ελαχίστων απολαβών (maximin criterion). Για την εφαρμογή του βρίσκουμε την ελάχιστη απολαβή της κάθε στήλης του πίνακα και μεταξύ αυτών επιλέγουμε τη μέγιστη (υπενθυμίζουμε ότι κάθε στήλη αντιστοιχεί στις πιθανές απολαβές, που είναι συνέπεια μιας απόφασης). Η στήλη που αντιστοιχεί στη μέγιστη από τις ελάχιστες απολαβές προσδιορίζει την απόφαση, η οποία πρέπει να ληφθεί. Στο παράδειγμά μας, επειδή max (250, -100, -1250), η απόφαση που πρέπει να ληφθεί είναι η επιλογή της προσφοράς A₁.

Το παραπάνω κριτήριο, γνωστό και σαν κριτήριο του Wald, χαρακτηρίζεται από απαισιοδοξία και συντηρητισμό. Στηρίζεται στο νόμο του Murphy, σύμφωνα με τον οποίο ο αποφασίζων, ανεξάρτητα από τη λύση που θα υιοθετήσει, πιστεύει ότι το χειρότερο που μπορεί να συμβεί, θα συμβεί.

Αντίθετα, ένα υπεραισιόδοξο κριτήριο είναι αυτό της μεγιστοποίησης των μεγίστων απολαβών (maximax criterion), που οδηγεί στη λήψη της απόφασης που αντιστοιχεί στη μέγιστη δυνατή απολαβή.

Στο παράδειγμά μας, το κριτήριο αυτό οδηγεί στην επιλογή της προσφοράς A₃, που στην περίπτωση που η ζήτηση θα είναι μεγάλη, θα φέρει κέρδος 7,5 εκ. δρχ. Η επιλογή όμως αυτή εμπερικλείει μεγάλο ρίσκο, αφού, στην περίπτωση που η ζήτηση θα είναι μικρή, θα οδηγήσει σε ζημία 1,25 εκ. δρχ.

Στη συνέχεια θα περιγράψουμε το κριτήριο της ελαχιστοποίησης των μεγίστων χαμένων ευκαιριών, που είναι γνωστό και σαν κριτήριο λύπης (regret criterion).

Η χαμένη ευκαιρία χ_{ij} , που αντιστοιχεί στην απολαβή a_{ij} , προκύπτει, αν από τη μέγιστη απολαβή της γραμμής στην οποία ανήκει η a_{ij} αφαιρεθεί η a_{ij} (κάθε γραμμή αντιστοιχεί στις απολαβές που είναι συνέπεια ενός γεγονότος).

Για την εφαρμογή του κριτηρίου σχηματίζουμε τον πίνακα των χαμένων ευκαιριών του αντιστοίχου προβλήματος, προσδιορίζουμε τη μέγιστη χαμένη ευκαιρία της κάθε στήλης και τέλος επιλέγουμε τη στήλη εκείνη στην οποία αντιστοιχεί η ελάχιστη από τις μέγιστες χαμένες ευκαιρίες.

Στο παράδειγμά μας βρίσκουμε ότι $\chi_{11} = 250 - 250 = 0$, $\chi_{12} = 250 - (-100) = 350$, $\chi_{13} = 250 - (-1250) = 1500$, κλπ. Ο πίνακας των χαμένων ευκαιριών που προκύπτει τελικά είναι ο παρακάτω:

	A_1	A_2	A_3
E_1	0	250	1500
E_2	400	0	400
E_3	1000	100	0

Παρατηρούμε ότι η ελάχιστη από τις μέγιστες χαμένες ευκαιρίες της κάθε στήλης είναι 250, πράγμα που μας οδηγεί στην επιλογή της προσηφοράς A_2 .

Το κριτήριο λύσης είναι ένα κριτήριο περισσότερο αισιόδοξο από το κριτήριο maximin απολαβών, που περιγράψαμε στην αρχή. Άλλα βασικά κριτήρια λήψης αποφάσεων είναι το κριτήριο της μεγιστοποίησης των αναμενόμενων απολαβών, το κριτήριο του Laplace, το κριτήριο της ελαχιστοποίησης των αναμενόμενων χαμένων ευκαιριών, το κριτήριο αισιοδοξίας - απαισιοδοξίας (του Hurwicz) κλπ. (δες [4, παράγρ. 1. 6] και [9, Κεφ. XIV]).

Σημειώνουμε, τέλος, ότι κάποια από τα κριτήρια αυτά είναι εφαρμόσιμα και στην περίπτωση που, για την ανάλυση ενός προβλήματος, χρησιμοποιείται ένα δένδρο αποφάσεων (π.χ. δες [4, Εφαρμογή της παραγρ. 1.6]).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] ASH R. B., Information Theory, Interscience Publ., New York, 1965.
- [2] BERGER J.O., Statistical Decision Theory: Foundations, Concepts and Methods, Springer - Verlag, New York, 1980.
- [3] ΒΟΣΚΟΓΛΟΥ Μ.Γ., Μαθηματικά για Οικονομολόγους, Διδακτικές Σημειώσεις, Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου, 1988.
- [4] ΒΟΣΚΟΓΛΟΥ Μ.Γ., Συστήματα Διοικητικών Πληροφοριών (M.I.S.), Διδακτικές Σημειώσεις, Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου, 1993.
- [5] ΒΟΣΚΟΓΛΟΥ Μ.Γ., Στοιχεία από τη Θεωρία Πληροφοριών, Ευκλείδης Β., ΚΖ τ. 1/58, 1993.
- [6] CHERNOFF H. & MOSES L.E., Elementary Decision Theory, Wiley, New York, 1959.
- [7] FEINSTEIN A., Foundations of Information Theory, McGraw-Hill, New York, 1958.
- [8] HARTLEY R. V. L., Transmission of Information, Bell System Techn. J., 7, 535-563, 1928.
- [9] ΜΑΝΟΣ Β. Δ., Θέματα Οικονομικών Μαθηματικών και Επιχειρησιακής Έρευνας με Εφαρμογές στην Αγροτική Οικονομία, Εκδ. Ζήση, Θεσ/νίκη, 1991.
- [10] SHANNON C.E., A mathematical theory of communication, Bell System Techn. J., 27, 379-423, 1948.

Κ . Σ . Ο . Σ .

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ**

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

*ΜΕΛΗ: είναι 59 Ενώσεις Συνεταιρισμών Σουλτανοπαραγωγών
περιοχών που περιλαμβάνουν το σύνολο σχεδόν
των σουλτανοπαραγωγών της χώρας*

ΕΔΡΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΘΗΝΑ - Κανάρη 24

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - Δ/ση Εργοστασίου : Ηράκλειο Κρήτης

Η ΚΣΟΣ διαθέτει ένα καινούργιο εργοστάσιο εφοδιασμένο με τα πιο σύγχρονα αυτόματα μηχανήματα επεξεργασίας, διαλογής και συσκευασίας σταφίδας, δυναμικότητας 80 τόννων το 7ωρο.

Επίσης διαθέτει άρτια εκπαιδευμένο και πεπειραμένο προσωπικό, εξειδικευμένο στα θέματα σουλτανίνας. Με τα εφόδια αυτά και τη μόνιμη και δημιουργική δραστηριότητα που αναπτύσσει σαν κορυφαία Συνεταιριστική Οργάνωση των σουλτανοπαραγωγών, η ΚΣΟΣ κατατάσσεται μεταξύ των κυριότερων φορέων αξιοποιήσεως της σουλτανίνας και αποτελεί εγγύηση για την άριστη ποιότητά της.

*Πρόεδρος του Δ.Σ.: ΠΑΝ. ΤΣΑΚΙΡΗΣ
Διευθυντής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΙΤΟΣ*

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Κέκροπος 102 Καλλιθέα

T.T. 17674 - Τηλ. 9427.762 - 9426.425

FAX: 9426426

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ είναι το κεντρικό όργανο των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM και τους οποίους εκπροσωπεί τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Στη δύναμη της ΕΝΩΣΗΣ ανήκουν 13 πρωτοβάθμιοι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί, που λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπως Αθήνα, Κομοτηνή, Κατερίνη, Δράμα, Πάτρα, Λαύριο, Λάρισα, Χαλκίδα, Σέρρες, κλπ. και διαθέτουν 41 σύγχρονα καταστήματα SUPER MARKET, από τα οποία εξυπηρετούνται όχι μόνο τα 40.000 μέλη των Συνεταιρισμών, αλλά και το καταναλωτικό κοινό των περιοχών δραστηριότητας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

Οι παραπάνω Συνεταιρισμοί, με την πετυχημένη δράση τους, παρεμβαίνουν ανταγωνιστικά στην ελεύθερη αγορά της δικαιοδοσίας τους και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εξυγίανσή της προς όφελος των καταναλωτών. Στην προσπάθειά τους έχουν αμέριστη τη συμπαράσταση και βοήθεια της Ένωσης.

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ συμμετέχει στην EURO-COOP, που είναι Οργάνωση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών των χωρών - μελών της ΕΟΚ και τώρα προωθούνται οι σχετικές διαδικασίες, ώστε σύντομα να καταστεί μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (...C.A.) και της INTERCOOP.

Η συνεργασία με τις παραπάνω Διεθνείς Οργανώσεις θα συμβάλει σημαντικά στην παραπέρα ανάπτυξη και πρόοδο του ανοικτού καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος της χώρας μας.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΪΠΟΥΤΛΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΛΙΑΠΗΣ

Πρόεδρος Συμβουλίου Διευθυντών: ΙΩΣΗΦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

PRIMA

γεύση
στη ζωή!

 ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΚΑΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΘΕΣΕΙΣ - ΑΠΟΨΕΙΣ

ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΧΡΕΩΝ;

Αν αποδόθηκαν σωστά από τον Τύπο οι απόψεις του, ο Πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών σχολίασε την απόφαση ρύθμισης των οφειλών των συνεταιρισμών προς την ΑΤΕ. Το ΕΒΕΑ, τόνισε, είναι αντίθετο με την απόφαση της Κυβέρνησης να χαρίσει τα χρέη των συνεταιρισμών, γιατί αφενός κάτι τέτοιο συνιστά προνομιακή αντιμετώπιση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων έναντι των ιδιωτικών και αφετέρου, γιατί το κόστος αυτής της απόφασης μεταφέρεται στις «πλάτες» των φορολογουμένων και των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ίσως η εντύπωση του μέσου Έλληνα ταυτίζεται με αυτή που εξέφρασε ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ, διότι αρκετοί στο παρελθόν φρόντισαν να δημιουργήσουν και να τροφοδοτούν την εντύπωση ότι οι συνεταιρισμοί ταυτίζονται με την αποτυχημένη και χρεωκοπημένη διαχείριση. Όμως, ένας Πρόεδρος του ΕΒΕΑ οφείλει να διατυπώνει απόψεις στηριζόμενες σε γνώση των πραγματικών περιστατικών.

Τόσο η προηγούμενη, όσο και η σημερινή κυβέρνηση ρύθμισαν από ένα μέρος των οφειλών των συνεταιρισμών προς την ΑΤΕ. Ποιά ήταν αυτά τα χρέη; Ήταν όσα επιβεβαίωσε αρμόδια επιτροπή Υπουργείου Γεωργίας, ΑΤΕ και ΠΑΣΕΓΕΣ ως οφειλόμενα σε υπαιτιότητα του Δημοσίου. Δηλαδή, ζημιές που προκλήθηκαν από εντολές του Δημοσίου προς τους συνεταιρισμούς να παρεμβαίνουν στην αγορά, καθώς και οι τόκοι των ζημιών αυτών, αφού δεν είχαν καταβληθεί επί μακρά σειρά ετών.

Για να εξυπηρετήσουν τις εντολές του Δημοσίου, οι συνεταιρισμοί χρησιμοποιούσαν δανειακά κεφάλαια της ΑΤΕ, οπότε η Τράπεζα, ευλόγως, έφερε τους συνεταιρισμούς ως οφειλέτες. Είναι όμως φανερό ποιός ήταν ο πραγματικός οφειλέτης. Δεν πρόκειται, συνεπώς, για προνομιακή μεταχείριση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων έναντι των ιδιωτικών, όπως υποστήριξε ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ, αλλά για υπερβολικά καθυστερημένη αναγνώριση της οφειλής του Δημοσίου. Ασφαλώς, ούτε ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ, ούτε κανείς άλλος θα ευχόταν να βρεθεί στην «προνομιακή» θέση των συνεταιρισμών. Άλλωστε, αυτή η «προνομιακή» θέση οδήγησε σε αδιέξοδα πολλές σημαντικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, αφού τα χρέη που τους καταλογίζονταν δεν επέτρεπαν νέες δανειοδοτήσεις προς συνέχιση των δραστηριοτήτων τους. Αρκετές μάλιστα αδρανοποιήθηκαν ουσιαστικά και πλήρωσαν — και πληρώνουν — έτσι, πολύ ακριβά την καθυστερημένη ευαισθητοποίηση του Δημοσίου, που δεν μπορεί να εξαγνίζεται με τη ρύθμιση των χρηματικών οφειλών. Η φήμη, που καταρρακώθηκε και η πελατεία που διέρρευσε πώς και από ποιόν θα αποζημιωθεί;

Αν οι συνεταιρισμοί δεν ήταν αυτοί που τους κατάντησαν οι κομματικοί φατριασμοί και οι εσωτερικές αντιπαλοότητες, αφενός, δεν θα δέχονταν να εμπιστευθούν επισφαλείς υποσχετικές και αφετέρου, δεν θα συμβιβάζονταν με τη ρύθμιση των χρηματικών μόνο οφειλών του Δημοσίου.

Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις όντως εξη-

μίωσαν βραχυχρόνια, όσο ο κρατικός παρεμβατισμός προκαλούσε εκτροπές στην αγορά. Ωφελήθηκαν όμως μακροχρόνια στο πολλαπλάσιο από την κατάρρευση ή την καθήλωση των συνεταιρισμών και την υποβάθμιση της αυτόνομης παρουσίας τους στην αγορά. Γιατί, ορισμένες από τις βλάβες που προκλήθηκαν στους συνεταιρισμούς δεν είναι εύκολα αναστρέψιμες, όπως η επιβάρυνσή τους με υπεράριθμο προσωπικό και με ζημιογόνες επενδύσεις, που ενθαρρύνθηκαν αλόγιστα κατά την περίοδο της πλασματικής ευφορίας και της «προνομιακής» μεταχείρισης.

Θα έπρεπε να έχει και ένα λόγο ακόμη ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ να μην επιθυμεί να βρεθούν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις στην «προνομιακή» θέση των συνεταιριστικών. Ασφαλώς, θα έχει εκτιμήσει δεόντως το ότι οι

κυβερνήσεις δεν επιχειρήσαν την παραμικρή επέμβαση στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, ενώ στους αγροτικούς συνεταιρισμούς το μεν θεσμικό πλαίσιο μεταβάλλεται μαζί με τις κυβερνήσεις, τα δε πολιτικά κόμματα φροντίζουν επιμελώς να προκαλούν εσωτερικές διχόνοιες, ώστε να συντηρούν την ανίατη ασθένεια.

Την ευγνωμοσύνη του θα μπορούσε να εκφράσει ο Πρόεδρος του ΕΒΕΑ προς τους εφευρέτες και τους συντηρητές των κομματικών ψηφοδελτίων των συνεταιρισμών και προς τους «προστάτες» των συνεταιρισμών. Ας είναι βέβαιος ότι, όσο η προστασία θα επιζητείται εκ μέρους των συνεταιρισμών και θα παρέχεται εκ των άνω, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν έχουν τίποτε να φοβηθούν.

ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Σε κάθε ευκαιρία, οι ηγεσίες των συνεταιρισμών διακηρύσσουν την ανάγκη τήρησης των συνεταιριστικών αρχών, οι οποίες, άλλωστε, αποτελούν το αναγνωριστικό στοιχείο των συνεταιρισμών και το κριτήριο που διαφοροποιεί τους συνεταιρισμούς από άλλους φορείς οικονομικής οργάνωσης. Λησμονείται όμως, συχνά, ότι οι συνεταιριστικές αρχές πρέπει να τηρούνται στο σύνολό τους και όχι επιλεκτικά.

Αφορμή για την παρατήρηση αυτή μας δίνει η ολοκληρωτική απουσία συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών διαφόρων κατηγοριών. Ενώ η δε συνεταιριστική αρχή ορίζει ότι *«όλες οι συνεταιριστικές οργανώσεις, για να εξυπηρετήσουν καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους και των κοινωνιών τους, πρέπει να συνεργάζονται ενεργά με κάθε πρακτικό τρόπο με άλλους συνεταιρισμούς σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο»*, αυτού του είδους η συνεργασία παρουσιάζει μεγάλα κενά.

Εντυπωσιακή είναι η παντελής αποου-

σία συνεργασίας, σε επίπεδο κορυφής, μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών των συνεταιρισμών. Φρόντισε, βεβαίως, και ο νομοθέτης να θεσπίσει διαφορετικούς κανόνες για τις επιμέρους κατηγορίες των συνεταιρισμών (αγροτικούς, αστικούς, οικοδομικούς), αλλά αυτό δεν απαλλάσσει τους συνεταιρισμούς από την υποχρέωσή τους να συνεργάζονται «με κάθε πρακτικό τρόπο», όπως ορίζει η συνεταιριστική αρχή.

Το θέμα της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών σε κορυφαίο επίπεδο έφερε στην επιφάνεια ο Πρόεδρος του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ) κ. Νικ. Κολύμβας, στην ετήσια Γενική Συνέλευση του Ινστιτούτου. Είναι ανάγκη, τόνισε, να συσταθεί ένα ενιαίο κεντρικό όργανο όλων των κατηγοριών των συνεταιρισμών, το οποίο να χειρίζεται τα κοινά θέματα και να μεριμνά για τη συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών προς αμοιβαίο όφελος.

Δεν είναι δύσκολο ν' αντιληφθεί κανείς ότι πολλές δυνάμεις επενεργούν ανασταλτικά και εμποδίζουν ένα τέτοιο προσανατολισμό. Πολλά επιχειρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, με επίκεντρο τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους κατηγοριών συνεταιρισμών. Όμως, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι ένα ενιαίο κεντρικό όργανο δεν θα υποκαταστήσει τις κορυφαίες οργανώσεις των αγροτών ή των καταναλωτών ή των ηλεκτρολόγων ή των φαρμακοποιών κλπ., οι οποίες θα εξακολουθήσουν να χειρίζονται τα θέματα των κλαδικών συνεταιρισμών. Το ενιαίο όργανο θα χειρίζεται θέματα κοινά για όλους τους συνεταιρισμούς, όπως π.χ. θεσμικά, νομικά, φορολογικά,

χρηματοδοτικά, ασφαλιστικά, εποπτείας κλπ., με την έννοια της «επικουρικότητας» που εφαρμόζει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλ. θέματα για τα οποία η ενιαία αντιμετώπιση πλεονεκτεί έναντι της μεμονωμένης. Επιπλέον, η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών των συνεταιρισμών θα αποκαλύψει τις άγνωστες ακόμη δυνατότητες του συνεργατισμού.

Οι ηγεσίες των συνεταιρισμών, που στηρίζουν την ύπαρξή τους στο μήνυμα «εν τη ενώσει η ισχύς», καλούνται να αξιοποιήσουν τη δύναμη της περαιτέρω συσπείρωσης που προσφέρει ο συνεργατισμός.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Μετά τον Πιστωτικό Συνεταιρισμό Τεχνοεργατών Λαμίας, που εξελίχθηκε σε Συνεταιριστική Τράπεζα Λαμίας, η Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος χορήγησε άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος στον Πιστωτικό Συνεταιρισμό Νομού Ιωαννίνων «Ο Στόχος». Έτσι, και η Συνεταιριστική Τράπεζα Ιωαννίνων είναι μία πραγματικότητα. Αναμένεται, ότι σύντομα και ο τρίτος συνεταιρισμός της Ελληνικής Ομοσπονδίας Πιστωτικών Αστικών Συνεταιρισμών (ΕΛ.Ο.Π.Α.Σ.), ο Πιστωτικός Συνεταιρισμός Νομού Κορινθίας «Ο Ερμής», θα αποτελέσει τη Συνεταιριστική Τράπεζα Κορινθίας.

Οι εξελίξεις αυτές είναι ενθαρρυντικές και επίκαιρες. Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, διαχειριζόμενοι με σύνεση τις αποταμιεύσεις των μελών τους, μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στις τοπικές κοινωνίες και να τις αυξήσουν με τη μεταξύ τους διασύνδεση. Κατανόηση αυτής της πραγματικότητας αποτελούν και οι νεώτερες πρωτοβουλίες που έχουν ξεκινήσει σε άλλους νομούς της χώρας.

Δύο επισημάνσεις νομίζουμε ότι είναι χρήσιμες στην περίοδο αυτών των εξελίξεων. Η πρώτη είναι ότι η ίδρυση τοπικών πιστωτικών ιδρυμάτων δεν πρέπει

να εκληφθεί ως μόδα. Είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση που απαιτεί γνώση, ικανότητες και σύνεση. Ενδεχόμενες άστοχες ή βεβιασμένες ενέργειες δε θα βλάψουν μόνο συγκεκριμένες περιπτώσεις, αλλά και το σύνολο του θεσμού.

Η δεύτερη επισήμανση αναφέρεται σε ενέργειες που κατευθύνονται προς τη συγκέντρωση του αναγκαίου ελάστου κεφαλαίου από μικρό αριθμό επενδυτών, με χρησιμοποίηση του συνεταιριστικού μανδύα. Αησμονείται στις περιπτώσεις αυτές ότι δεν αποτελεί συνεταιρισμό οποιαδήποτε συλλογική πρωτοβουλία. Τόσο το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, που εποπτεύει τους αστικούς συνεταιρισμούς, όσο και η Τράπεζα της Ελλάδος, που παρέχει άδειες λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων, θα πρέπει να περιφρουρήσουν τον πραγματικό χαρακτήρα των πιστωτικών συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν ενώσεις προσώπων και διασφαλίζουν τη δυνατότητα συμμετοχής όλων των προσώπων, που μπορούν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους, εφόσον τηρούν τους κανόνες τους. Έτσι π.χ., το μεγάλο ύψος της συνεταιριστικής μερίδας συνιστά τεχνητό περιορισμό, γεγονός που αντίκειται προς την πρώτη συνεταιριστική αρχή.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Ακαδημίας & Γ. Γενναδίου 8

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Τσιμισκή 17 Τηλ. 268503

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ σ' όλη την Ελλάδα

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι η πρώτη και η μόνη αμιγής Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία στην Ελλάδα, με αποκλειστικούς μετόχους 60 Συνεταιριστικές Οργανώσεις, με κεφάλαια και αποθεματικά πάνω από 500 εκατομμύρια δραχμές.

Προσφέρει τη σιγουριά της ολοκληρωμένης κάλυψης σε όλους τους ζωτικούς κλάδους και εξασφαλίζει:

- α) Τη γρήγορη και πρόθυμη εξυπηρέτηση
- β) Την αντικειμενική και δίκαιη αποζημίωση και
- γ) Το σεβασμό και την πλήρη κατανόηση προς τους ασφαλισμένους

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ:

	Δρχ.
Πάγιο ενεργητικό	84.032.624
Διαθέσιμα	13.677.522
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1.796.821.863
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

ΠΑΘΗΤΙΚΟ:

Μετοχικό κεφάλαιο	172.500.000
Ελεύθερα αποθεματικά	501.242.428
Τεχνικά στοιχεία παθητικού	691.880.031
Λοιπά στοιχεία παθητικού	528.909.550
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

Καθαρά κέρδη χρήσεως

85.168.832

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Απόδοση στην ελληνική: Κ. Παπαγεωργίου

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

VI. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Η σχέση μεταξύ συνεταιρισμών και κυβερνήσεων είναι πολύ ευαίσθητη. Η Σύσταση υπ' αριθ. 127 της Γενικής Συνέλευσης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO), ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και συστάσεις που έγιναν στο σεμινάριο, για το Ρόλο της Κυβέρνησης στην Προώθηση της Συνεταιριστικής Κίνησης σε Αναπτυσσόμενες Χώρες, που έγινε στη Μόσχα, ΕΣΣΔ, το Μάιο 1987, τονίζουν ότι η συνεταιριστική κίνηση αποτελεί μια ανεξάρτητη περιοχή κοινωνικής οργάνωσης, στην οποία οι πολίτες συνεργάζονται επιδιώκοντας την επίτευξη των δικών τους στόχων και ασκώντας πλήρως το δικαίωμα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι στα πλαίσια του νόμου. Οι κυβερνήσεις δεν θα πρέπει να επιδιώκουν να ασκούν ελέγχους διαφορετικούς από εκείνους που ρυθμίζουν τις δραστηριότητες άλλων μορφών επιχειρήσεων.

Από την άλλη πλευρά, οι Κυβερνήσεις διαμορφώνουν μια πολιτική για τους συνεταιρισμούς, όπως και για τους άλλους θεσμούς της κοινωνίας, παρεμβατική ή όχι, με άμεσα ή έμμεσα μέτρα, σαφή ή όχι. Σε μια ιδανική περίπτωση θα έπρεπε να επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς τουλάχιστον τόσο ευνοϊκό όσο για τις άλλες ιδιωτικές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, ένα περιβάλλον που δεν θα είναι κατ' ουδένα τρόπο εχθρικό γι' αυτούς απλώς επειδή οι συνεταιρισμοί αποτελούν αυτοδιαχειριζόμενες μορφές ιδιωτικής επιχείρησης των μελών. Στις περιπτώσεις που οι συνεταιρισμοί εκτιμώνται ως ιδιαίτερα πολύτιμοι για την υποβοήθηση επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων, οι Κυβερνήσεις μπορούν να παρέχουν ειδικές μορφές υποστήριξης ως μιά μορφή επένδυσης για ανάπτυξη και ως προσφορά υπηρεσίας στους πολίτες και στους φορολογούμενους, αλλά αυτά τα μέτρα πρέπει να σέβονται πλήρως την ανεξαρτησία των συνεταιρισμών.

Όπου η κυβερνητική παρέμβαση υπήρξε υπερβολική και ιδιαίτερα όπου οι συνεταιρισμοί ενσωματώθηκαν ντε-φάκτο στον κρατικό ή ημικρατικό τομέα, η επιχειρηματική ικανότητα και η λειτουργική αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών υπέστησαν πλήγματα. Αυτός ο «ψευδο - συνεταιριστικός» τομέας που προέκυψε, αποδείχθηκε ανίκανος να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες κοι-

νωνικές συνθήκες, με σοβαρές επιπτώσεις στη γενικότερη ανάπτυξη. Για παράδειγμα, η Ένωση των Τουρκικών Συνεταιρισμών τόνισε ότι η ανεπαρκής αυτονομία παρεμπόδισε την ελευθερία επίτευξης κάθετης και οριζόντιας ολοκλήρωσης και άρα ανταγωνιστικότητα. Η Κεντρική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών της Αιγύπτου σημείωσε ότι συνειδητοποιήθηκε πλήρως τώρα ότι δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί γεωργική ανάπτυξη μόνο με κυβερνητικά προγράμματα και ότι η συμμετοχή των συνεταιρισμών ήταν εντελώς απαραίτητη.

Πολλές Κυβερνήσεις, ιδιαίτερα στην Αφρική και στην Ασία, έκριναν ότι η παρέμβαση ήταν ακόμη αναγκαία, διότι τα περισσότερα μέλη είχαν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τεχνική και διοικητική εμπειρία. Εντούτοις, ένας αυξανόμενος αριθμός Κυβερνήσεων, ενώ παρείχε εκπαιδευτική οικονομική και υλική υποστήριξη, έδειξε πλήρη εμπιστοσύνη στην ικανότητα του συνεταιριστικού τομέα να επιτύχει σύντομα πλήρη αυτονομία. Αλλού, οι αρνητικές επιπτώσεις των παρεμβάσεων παρέμειναν σοβαρές ακόμη και όταν σταμάτησαν. Για παράδειγμα, η Οργάνωση των Συνεταιρισμών της Βραζιλίας σημείωσε ότι, μολονότι το εθνικό σύνταγμα που θεσπίστηκε το 1988 τόνισε με έμφαση την αυτονομία των συνεταιρισμών και έθεσε περιορισμούς στην κυβερνητική παρέμβαση, τόσο τα μέλη των συνεταιρισμών, όσο και οι μάνατζερς των συνεταιρισμών είχαν τόσο εθιστεί στην ευρύτατη εξάρτηση από τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες, οδηγίες και υποστήριξη, ώστε αποδείχθηκαν ανίκανοι να αποκοπούν από τη νοοτροπία της εξάρτησης.

Οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς και εξαιτίας αυτού του λόγου προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών δημόσιων υπηρεσιών, αλλά ο μεταξύ τους συντονισμός σπανίως είναι αποτελεσματικός. Όμως, στο βαθμό που οι συνεταιρισμοί όλο και περισσότερο συνδέονται μεταξύ τους και επεκτείνουν τις κάθετες και οριζόντιες σχέσεις τους, οι Κυβερνήσεις έχουν περισσότερη ανάγκη μιά ενιαία στρατηγική έναντι ολόκληρης της συνεταιριστικής κίνησης, ώστε να εξασφαλίσουν αρμονική σύνδεση μεταξύ των επιμέρους θέσεων πολιτικής τομεακού και περιφερειακού επιπέδου. Αυτό απαιτεί δύσκολες επιλογές σε ό,τι αφορά κατανομή ευθύνης και εγκαθίδρυσης μηχανισμών συντονισμού καθώς και υπέρβαση πρακτικών δυσχερειών, ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι επιλεγείσες ρυθμίσεις.

VII. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Η Γενική Συνέλευση και το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο απασχολήθηκαν με την παγκόσμια κατάσταση της συνεταιριστικής κίνησης και με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην επίτευξη των στόχων των Ηνωμένων Εθνών, από το 1951. Οι προτάσεις τους καθώς και εκείνες των οργάνων διοίκησης των εξειδικευμένων οργανισμών έχουν θέσει σε εφαρμογή σημαντικές διεθνείς δραστηριότητες, σε στενή συνεργασία με τις κυριότερες διεθνείς οργανώσεις της συνεταιριστικής κίνησης.

Το Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης και Ανθρωπιστικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (UNCSDHA) και οι οργανωτικοί προηγούμενοί του, υπήρξε υπεύθυνο για την προετοιμασία της σειράς των εκθέσεων του Γενικού Γραμματέα, σε συνεργασία, προσφάτως, με άλλα μέλη της COPAC, στην οποία εκπροσω-

πεί τα Ηνωμένα Έθνη. Ασχολείται με έρευνα προς την κατεύθυνση της συνεταιριστικής πολιτικής αναφορικά με το ρόλο των συνεταιρισμών στην επίτευξη στόχων κοινωνικής πολιτικής, όπως ειδικότερα αναφέρονται στις Καθοδηγητικές Αρχές για Αναπτυξιακή Πολιτική και Προγράμματα Κοινωνικής Ευημερίας στο Εγγύς Μέλλον, καθώς και σε άλλες διεθνείς στρατηγικές, σχέδια και κατευθύνσεις για την εκτέλεση των οποίων ενεργεί ως κεντρικό σημείο εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών. Ως μέρος του προγράμματός του για την πρόληψη αδικημάτων και την ποινική δικαιοσύνη, το Κέντρο έχει ενθαρρύνει την ίδρυση συνεταιρισμών για την προφύλαξη των παιδιών από την έκθεσή τους στο δρόμο σε πρότυπα επιτροπής και εγκληματικότητας σε πολλές χώρες. Σε συνεργασία με την COPAC έχουν προετοιμαστεί μελέτες για συνεταιρισμούς από και για νέους, αναπήρους και ηλικιωμένους.

Η οργάνωση UNCHS (HABITAT) ενισχύει συνεταιρισμούς κατοικίας χαμηλού κόστους και αυτοβοήθειας, σύμφωνα με την Παγκόσμια Στρατηγική για Στέγη ως το έτος 2000 που υιοθετήθηκε από τη Γενική συνέλευση με το ψήφισμα της 43/181, του οποίου η βασική θέση είναι ότι οι Κυβερνήσεις θα πρέπει να διευκολύνουν την ενεργοποίηση και αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων όλων των τμημάτων της κοινωνίας που εμπλέκονται στην κατασκευή στέγης. Η τωρινή της έρευνα αναφέρεται σε αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς, συστήματα παροχής κατοικίας προς τις οικονομικά πιο αδύνατες ομάδες με τη χρήση συνεταιριστικών μορφών συμμετοχής και προώθησης συνεταιρισμών ενοικιαζομένων κατοικιών για χαμηλά εισοδήματα. Σε συνεργασία με την DANIDA, προγράμματα εκπαίδευσης βοηθούν τοπικές κυβερνήσεις και κοινότητες να καθιερώσουν διαδικασίες για την εξασφάλιση κατοικίας, διευκολύνουν και υπηρεσιών μέσω της συνεταιριστικής μορφής συμμετοχής. Τα προγράμματά της για τεχνική συνεργασία προωθούν συνεταιρισμούς κατοικίας, πιστωτικούς συνεταιρισμούς και συνεταιριστικές επιχειρήσεις κατασκευής κατοικιών και παραγωγής οικοδομικών υλικών.

Η INSTRAW οργάνωσε μια Διαπεριφερειακή Συμβουλευτική Συνάντηση για Γυναίκες σε Συνεταιρισμούς: Αναπτυξιακές Εφαρμογές, σε συνεργασία με το επίκεντρό της στη Βουλγαρία, τη Βουλγαρική Ακαδημία Επιστημών, στο Πλόβντιβ της Βουλγαρίας τον Ιούνιο 1988. Κατά το 1992-1993 θα αρχίσει ένα ερευνητικό πρόγραμμα για την εκτίμηση της επίπτωσης της συμμετοχής (ή του αποκλεισμού) των γυναικών σε πιστωτικά προγράμματα συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών.

Το UNDP χρηματοδοτεί κατά την τρέχουσα περίοδο 60 προγράμματα τα οποία περιλαμβάνουν ενίσχυση συνεταιρισμών γεωργικών, αγροτικών, βιομηχανικών, κατοικίας, παραγωγής, πίστης, υγείας, καταναλωτικούς και εμπορίας. Τα προγράμματα εκτελούνται από τις οργανώσεις ILO, FAO, WHO, UNESCO, UNCHS, UNDP/OPS, καθώς και από τους Εθελοντές του ΟΗΕ, την Ασιατική Αναπτυξιακή Τράπεζα και διαμέσου εθνικών φορέων, συχνά σε στενή συνεργασία με διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις. Προγραμματισμός TCDC μεταξύ συνεταιρισμών στην Ασία και στον Ειρηνικό έχει προωθηθεί με διμερείς διαβουλεύσεις που οργανώθηκαν από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση στο Ν. Δελχί το Μάιο 1991, με τη συμμετοχή 10 χωρών. 59 συμφωνίες TCDC έκλεισαν στους ακόλουθους κλάδους: καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, εμπόριο, κοινές επιχειρήσεις μάρκετινγκ, μανάτζμεντ και πολιτική αγροτικών συνεταιρι-

σμών, γεωργική παραγωγή, υφαντά σε χειροκίνητους αργαλειούς, ανάπτυξη βοοτροφίας και πτηνοτροφίας, γεωργικοί συνεταιρισμοί όπου περιλαμβάνονται μάρκετινγκ, εκπαίδευση, αγροτική συνεταιριστική πίστη, τραπεζικές εργασίες και χρηματοδότηση και ακόμη σε αλιεία, κατοικία, συνεταιρισμούς εργασίας και χειροτεχνίας. Το Γραφείο του ΟΗΕ στο Σουδάν (UNSO) ενισχύει την ίδρυση συνεταιρισμών καθόσον είναι σε θέση να κατευθύνει τις δραστηριότητές του σε προτεραιότητες που καθορίζονται από τον ενδιαφερόμενο πληθυσμό. Αυτές οι πρωτοβουλίες θα συνεχισθούν και μετά τη λήξη του προγράμματος και θα ωφελήσουν ευθέως τους εμπλεκόμενους στο πρόγραμμα. Η UNIFEM παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε συνεταιριστικές δραστηριότητες γυναικών.

Η UNFRA παρέχει πόρους για προγράμματα εκπαίδευσης του πληθυσμού, που εφαρμόζονται με τη βοήθεια των συνεταιρισμών. Κρίνει ότι με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των μελών τους και με τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των μελών, οι συνεταιρισμοί μπορούν να βοηθήσουν για τη μείωση τόσο της θνησιμότητας όσο και της γονιμότητας καθώς επίσης και της μετανάστευσης από τις αγροτικές περιοχές. Η WFP ενισχύει τη συνεταιριστική αυτοβοήθεια ως μέρος των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων της εναντίον της φτώχειας από κοινού με την COPAC και την UNCSDHA και με Νορβηγική οικονομική βοήθεια, οργάνωσε το 1988 ένα Διεθνές Συμπόσιο για Επισιτιστική Βοήθεια και Συνεταιρισμούς στη Βιέννη της Αυστρίας.

Η ECA ενισχύει συνεταιρισμούς στα πλαίσια του προγράμματος Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης, που χειρίζεται το Κοινό Γεωργικό Τμήμα ECA/FAO. Το Τμήμα Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της ESCAP είχε από το 1981 στενή επαφή με τις χώρες - μέλη, ιδιαίτερα για θέματα γεωργικών συνεταιρισμών, και έχει συμμετάσχει σε σημαντικό αριθμό σεμιναρίων και ομάδων εργασίας για τη συνεταιριστική κίνηση που οργανώθηκαν από φορείς όπως ο FAO και η ΔΣΕ, με τους οποίους έχει συνεργασθεί στενά. Η ECLAC συμμετείχε ουσιαστικά στο παρελθόν, αλλά τώρα δεν έχει δραστηριότητες.

Το ILO, από την ίδρυσή του το 1919, έχει αναγνωρίσει τη σημασία της συνεταιριστικής κίνησης και η ειδική σχέση που υπάρχει με τη συνεταιριστική κίνηση αναγνωρίζεται στο άρθρο 12 του καταστατικού του. Έχει οργανώσει πολλές συναντήσεις και συνέδρια εμπειρογνομόνων για τους συνεταιρισμούς, μέσω των οποίων προσφέρθηκαν στους μετέχοντες των τριών μερών των χωρών - μελών (δηλ. κυβερνητικούς εκπροσώπους και εκπροσώπους εργοδοτών και εργαζομένων) ευκαιρίες συζητήσεων και ανταλλαγής εμπειριών. Το έργο αυτό προετοίμασε την υιοθέτηση από τη Γενική Συνέλευσή του, το 1966, της Σύστασης υπ' αριθ. 127, που αναφέρεται στο «Ρόλο των Συνεταιρισμών στην Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη των Αναπτυσσόμενων Χωρών», που προορίζεται να δώσει στις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών τις κατευθυντήριες γραμμές για αποτελεσματική συνεταιριστική ανάπτυξη. Η Υψηλή Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών του ILO, η οποία προσφάτως ενσωματώθηκε στο νέο Τμήμα Επιχειρήσεων και Συνεταιριστικής Ανάπτυξης, ασχολείται με τη συγκέντρωση πληροφοριών και ανάλυση τάσεων, καθώς και με ένα ευρύ πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας που άρχισε το 1937. Το ILO άρχισε το 1978 να αναπτύσσει το πρόγραμμα MATCOM (Υλικό και Τεχνικές για Συνεταιριστική Εκπαίδευση Μάνατζμεντ), ως το κύριο εργαλείο του για τη συνεταιριστική εκπαίδευση το οποίο τώρα λειτουργεί περίπου σε 60 χώρες. Ανταποκρινόμενο στις αρνητικές

επιπτώσεις των πολιτικών διαρθρωτικής προσαρμογής, το ILO αναλαμβάνει προγράμματα όπως το ACOPAM (Συνεταιριστική Υποστήριξη στις Αναπτυξιακές Δραστηριότητες που Ενισχύονται από το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Διατροφής στη Ζώνη Σουδάν - Σουαχίλι).

Ο FAO επί πολλά χρόνια μετέχει σε επενδυτικά σχέδια και προγράμματα ενίσχυσης της ίδρυσης και ενδυνάμωσης των γεωργικών συνεταιρισμών και άλλων ομάδων αυτοβοήθειας των γεωργών και των εργαζομένων στην αλιεία και στα δάση. Η μέριμνα για το ρόλο των συνεταιρισμών έλαβε μεγαλύτερες διαστάσεις με την υιοθέτηση ενός Προγράμματος Δράσης από το Παγκόσμιο συνέδριο για την Αγροτική Μεταρρύθμιση και την Αγροτική Ανάπτυξη (WCARRD) το 1979, και πιο πρόσφατα από την 26η Συνεδρίαση της Συνέλευσης του FAO το 1991, κατά την οποία υιοθετήθηκε ένα Πρόγραμμα Δράσης για τη Συμμετοχή του Πληθυσμού στην Αγροτική Ανάπτυξη. Τα δύο αυτά κείμενα προβάλλουν το ρόλο στην καταπολέμηση της φτώχειας της υπαίθρου, των τοπικών κοινοτήτων και των οργανώσεων αυτοβοήθειας που στηρίζονται στα μέλη τους, των οποίων στόχος είναι η πραγματοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών επιδιώξεων των μελών τους. Ο FAO τώρα στηρίζει όλες τις οργανώσεις που είναι εθελοντικές, αυτόνομες και δημοκρατικά διοικούμενες, περιλαμβανομένων των συνεταιρισμών.

Χειρίζεται ένα πρόγραμμα για «κατάλληλα Συστήματα Μάνατζμεντ για Γεωργικούς Συνεταιρισμούς Μικρογεωργών» (AMSAC), το οποίο ενισχύει αυτοδύναμους συνεταιρισμούς εθελοντικής συμμετοχής των μελών. Δραστηριοποιείται επίσης στην υποστήριξη Κυβερνήσεων που αναλαμβάνουν τον αναπροσανατολισμό συνεταιρισμών από κρατικά ελεγχόμενους σε κατευθυνόμενους από τα μέλη τους φορείς.

Η UNESCO έχει οργανώσει σεμινάρια και δημοσιεύσει εκθέσεις και μελέτες σχετικά με τα μέσα που διευκολύνουν τη συμμετοχή των ατόμων στην ανάπτυξη, προωθώντας με τον τρόπο αυτό στόχους, μεθόδους και αναπτυξιακές συνθήκες παρόμοιες με των συνεταιρισμών. Στα πλαίσια του Προγράμματος Εκπαίδευσης Εργατών και συνεταιρισμών της UNESCO έγινε αρκετή χρήση των επιδομάτων ταξιδιωτικών δαπανών από συνεταιριστικούς ηγέτες. τον Ιανουάριο 1992, η Εκτελεστική Επιτροπή της Διεθνούς Οργάνωσης Υγείας (WHO) υποστήριξε πλήρως τη συμμετοχή των συνεταιρισμών στην προώθηση της υγείας. Η WHO διακηρύσσει την κοινοτική συμμετοχή, που διευκολύνεται από συνεταιρισμούς, ως μέσον παροχής υγειονομικής μέριμνας, περιλαμβανομένης της ύδρευσης και εξασφάλισης βασικών υγιεινών συνθηκών, και αναγνωρίζει τη συμβολή των συνεταιρισμών για την παροχή υγιεινής κατοικίας. Διεθνής Τράπεζα / Διεθνής Χρηματοδοτικός Οργανισμός (IFC) χορηγεί τα κεφάλαια που απαιτούνται για την υποστήριξη των συνεταιρισμών. Μιά μελέτη του 1986 έδειξε ότι οι μισές περίπου από τις παρεμβάσεις της Διεθνούς Τράπεζας για τη γεωργία αφορούσαν και συνεταιρισμούς και ενώσεις συνεταιριστικού τύπου. Συνεχώς αυξανόμενοι πόροι κατευθύνονται στην ενδυνάμωση συνεταιρισμών, συχνά με τη συνεργασία του FAO και του ILO. Το 1990 οργάνωσε ένα Σεμινάριο για την Υποστήριξη Χορηγών με σκοπό την Προώθηση των Αγροτικών Συνεταιρισμών σε Αναπτυσσόμενες Χώρες.

Η IFAD αναγνωρίζει ότι οι τυπικοί συνεταιρισμοί με την ιδεολογία τους για αυτοβοήθεια, αυτεθύνη και αυτοδιαχείριση και με τη δημοκρατική τους διάρ-

θρωση αποτελούν τους ιδανικούς φορείς για την επίτευξη των στόχων της. Συγκεντρώνει περισσότερο το ενδιαφέρον της σε γνήσιους συνεταιρισμούς αποταμίευσης και πίστης ως τους πιο επιθυμητούς εταίρους προς υποβοήθηση των φτωχών της υπαίθρου και σχεδιάζει τη χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια για τους συνεταιρισμούς με τρόπο που να μην αλλοιώνει τον αυτοβοηθητικό χαρακτήρα τους, αλλά να ενδυναμώνει τις δυνατότητές τους για κινητοποίηση των ενδογενών ανθρωπίνων και χρηματοδοτικών πόρων και για αυτοδύναμες προσπάθειες αυτοβοήθειας σε όλα τα επίπεδα.

Η UNIDO προωθεί βιομηχανικούς συνεταιρισμούς ως μέρος της ανάπτυξης βιομηχανιών μικρού μεγέθους είτε διαμέσου τεχνικής συνεργασίας ή μέσω συναντήσεων, σεμιναρίων και ομάδων εργασίας, μερικές από τις οποίες οργανώνονται σε συνεργασία με την ICA και το ILO. Στα πλαίσια του Προγράμματος Μικρομεσαίων Βιομηχανιών (SMI), η UNIDO ενισχύει βιομηχανικούς συνεταιρισμούς σε αλληλοσυμπληρούμενους τομείς όπως ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, ιδιωτικοποίηση, αγροτική βιομηχανική ανάπτυξη, θεσμική ανάπτυξη για βιομηχανική έρευνα και βιομηχανική πληροφόρηση, ποιοτικός έλεγχος, τυποποίηση και μετρολογία καθώς και βιομηχανική παραγωγή φασόν. Τον Ιούνιο 1990, η UNIDO οργάνωσε ένα Διαπεριφερειακό Συμπόσιο για το Ρόλο των Βιομηχανικών Συνεταιρισμών στην Οικονομική και Βιομηχανική Ανάπτυξη, στη Μόσχα, Ρωσική Ομοσπονδία. Το Συμπόσιο αποτέλεσε ένα βήμα για συζήτηση του ρόλου των συνεταιρισμών στην εισαγωγή μεγαλύτερης ευελιξίας και ανταπόκρισης στις εθνικές οικονομικές δομές, καθώς και στη βελτιωμένη βιομηχανική αποτελεσματικότητα. Το Συμπόσιο κάλεσε τη UNIDO να συνεχίσει τις διαγνωστικές μελέτες των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ανάπτυξη των βιομηχανικών συνεταιρισμών και των μικρών επιχειρήσεων σε διάφορες χώρες, καθώς και να οργανώνει παρόμοια συμπόσια σε συστηματική βάση.

Προγράμματα υποστήριξης των συνεταιρισμών έχουν και ορισμένοι διακυβερνητικοί οργανισμοί εκτός των Ηνωμένων Εθνών: Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Δι-Αμερικανική, Ασιατική και Αφρικανική, Αναπτυξιακές Τράπεζες, η Γραμματεία CARICOM και το Συμβούλιο Συνεννόησης. Ενώ πολλές διακυβερνητικές συνεργασίες πραγματοποιούνται στα πλαίσια μόνιμων διεθνών και περιφερειακών οργανώσεων, σημαντικά αποτελέσματα επιτυγχάνονται και εκτός αυτού του πλαισίου. Πολλές δραστηριότητες αναλαμβάνονται σε στενή συνεργασία με διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις. Για παράδειγμα, η ΔΣΕ με τα περιφερειακά γραφεία της οργανώνει συνέδρια υπουργών που είναι υπεύθυνοι για τη συνεταιριστική ανάπτυξη.

VIII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με τα δεδομένα της εξέτασης των επιτευγμάτων του συνεταιριστικού τομέα, την ανταπόκρισή του στις πρόσφατες κοινωνικές εξελίξεις και τη δυνατότητά του να συμβάλει περαιτέρω στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο, καθώς και των δραστηριοτήτων προώθησης και υποστήριξης που σχεδιάζονται για να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον μέσα στο οποίο οι συνεταιρισμοί να επιτύχουν τους στόχους τους και να συμβάλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που σκιαγραφήθηκε ανωτέρω, μπορούν να διατυπωθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

(α) Ιδιαίτερη προσοχή στις δυνατότητες συμβολής των συνεταιρισμών στην εθνική οικονομική και κοινωνική πρόοδο φαίνεται να αποτελεί μία πολλά υποσχόμενη επιλογή προς εξέταση για τις Κυβερνήσεις, ιδίως όταν αντιμετωπίζουν πολύ

σοβαρά προβλήματα διαρθρωτικού μετασχηματισμού. Ίσως θεωρήσουν ως ιδιαίτερα αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι οικονομίες όλων των χωρών με αναπτυγμένες οικονομίες της αγοράς, οι οποίες αναγνωρίζονται πλήρως ως «μικτές», με την έννοια της ύπαρξης συνεργασίας σημαντικού βαθμού μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, είναι επίσης «μιμητές» κατά το ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν ένα αξιόλογο και επιτυχημένο συστατικό του ιδιωτικού τομέα, άρα και της εθνικής οικονομίας. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις παίζουν ένα καθοριστικής σημασίας ρόλο στον ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα στη γεωργία, όπου συχνά έχουν επικρατούσα θέση. Επιπλέον, παρά τις ορισμένες αποτυχίες τους, η συχνότητα των οποίων δεν είναι μεγαλύτερη από τα άλλα τμήματα του ιδιωτικού τομέα, οι συνεταιρισμοί στις οικονομίες αυτές, περιλαμβανομένων εκείνων με το πιο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον, αποδείχθηκαν ικανοί να ανταποκριθούν στις νέες σκληρές οικονομικές συνθήκες. Η θέληση των ιδιωτικών επιχειρήσεων, περιλαμβανομένων μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, να συμβληθούν εταιρικά μαζί τους συνιστά σαφή μαρτυρία της επιχειρηματικής τους ικανότητας και του αποτελεσματικού μάντζιμντ που μπορούν να παρουσιάσουν οι συνεταιρισμοί. Τα δεδομένα αυτά αποτελούν ισχυρά επιχειρήματα για την απόδοση μεγαλύτερης σημασίας στους συνεταιρισμούς ως μέσων συμβολής στην οικονομική αναδιάρθρωση και την κοινωνική πρόοδο στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και στην Κοινοπολιτεία των Ανεξαρτήτων Κρατών, καθώς και σε πολλές χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Συνεπάγονται επίσης ότι μεγάλο ενδιαφέρον πρέπει να εκδηλωθεί στη διευκόλυνση της περαιτέρω συμβολής των συνεταιρισμών στη διεθνή ολοκλήρωση μεταξύ των προηγμένων οικονομιών της αγοράς.

(β) Οι οργανώσεις των γεωργών, περιλαμβανομένων των αγροτοσυνεταιριστών, αποτελούν καθοριστικής σημασίας φορείς για την αναζωογόνηση της γεωργίας και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, άρα και για την οικονομική αναβίωση, ιδιαίτερα στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική. Ο ρόλος τους, τόσο ως προς την πιστή εκπροσώπηση των απόψεων των γεωργών, όσο και ως προς την παροχή πρακτικών υπηρεσιών στα μέλη τους, φαίνεται ότι συχνά δεν προσείληψε όσο αξίζει την προσοχή των Κυβερνήσεων και των διεθνών οργανώσεων και ως εκ τούτου δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό τους. Η επιζήτηση των απόψεων των γεωργών μέσω διαβουλεύσεων με τις οργανώσεις εκπροσώπησης των γεωργών και η ενθάρρυνση και υποστήριξη των τελευταίων στις προσπάθειές τους παροχής υπηρεσιών στα μέλη τους, συνιστούν προϋποθέσεις για αυτοσυντηρούμενη αγροτική ανάπτυξη. Η σημερινή απουσία καταγραφής των απόψεων των γεωργών και των συνεταιριστών από τους ερευνητές αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στη συσσώρευση της σχετικής γνώσης και στην επιτυχή διάδοση της καινοτομίας.

(γ) Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί προμήθειας εφοδίων και εμπορίας προϊόντων κατέχουν σημαντικά μερίδια της αγοράς γεωργικών προϊόντων σε προηγμένες οικονομίες της αγοράς και έχουν επιδείξει σημαντική επιτυχία προσαρμογής στον έντονο ανταγωνισμό και στην εκτεταμένη αναδιάρθρωση. Στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική τέτοιοι συνεταιρισμοί προσφέρουν το κυριότερο μέσο διευκόλυνσης της πλήρους συμμετοχής των μικρογεωργών στην αγορά. Αναδιοργανωμένοι και εκσυγχρονισμένοι συνεταιρισμοί στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη και στην Κοινοπολιτεία των Ανεξαρτήτων Κρατών μπορούν να παίξουν ζωτικό ρόλο στη μελλοντική αποτελεσματικότητα της γεωργίας, συχνά κρίσιμο για τον επιτυχή οικονομικό μετασχηματισμό.

(δ) Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν την πιο δυναμική ανάπτυξη από όλες τις κατηγορίες συνεταιρισμών: ο αριθμός μελών σε παγκόσμιο επίπεδο έχει αυξηθεί με ετήσιο ρυθμό ανώτερο του 8% από το 1985. Αποταμιεύσεις, δάνεια, αποθεματικά και πάγια στοιχεία υπερδιπλασιάστηκαν, με ετήσιο ρυθμό αύξησης ανώτερο του 20% κατά την ίδια περίοδο. Από το 1972, όταν το Παγκόσμιο Συμβούλιο Πιστωτικών Ενώσεων (WOCCU) άρχισε να συγκεντρώνει στατιστικά στοιχεία για τις πιστωτικές ενώσεις, οι αποταμιεύσεις και τα δάνεια των πιστωτικών ενώσεων σε παγκόσμιο επίπεδο αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό 15%, ενώ τα περιουσιακά στοιχεία αυξήθηκαν με ρυθμό 16% ετησίως. Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν υψηλές δυνατότητες να κινητοποιούν τις τοπικές αποταμιεύσεις και να χορηγούν δάνεια στα μέλη, χαρακτηριστικά ιδιαίτερης αξίας στις περιπτώσεις ανεπάρκειας κεφαλαίων ενθαρρύνοντας με τον τρόπο αυτό αποταμιεύσεις και επιχειρηματική δραστηριότητα και ενισχύοντας τους τοπικούς πολλαπλασιαστές. Φαίνεται ότι είναι ικανοί να συμβάλουν πολύ ουσιαστικά στην αντιμετώπιση των χρηματοδοτικών προβλημάτων των χωρών που βρίσκονται στο στάδιο του μετασχηματισμού από το κεντρικά σχεδιασμένο στο κατευθυνόμενο από την αγορά κοινωνικό μανάτζμεντ. Παρά την πολύ σημαντική συμβολή ορισμένων από τους σχετικούς φορείς στην επέκτασή τους, φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω υποστήριξης αυτής της κατηγορίας συνεταιρισμών από τα Ηνωμένα Έθνη σε στενή συνεργασία με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Πιστωτικών Ενώσεων (WOCCU).

(ε) Η οικονομική σημασία των συνεταιρισμών δεν φαίνεται να αντανακλάται επαρκώς στο ενδιαφέρον που επιδεικνύεται γι' αυτούς από τη διεθνή κοινότητα. Η Διεθνής Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Τέταρτη Αναπτυξιακή Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών δεν αναφέρεται στους συνεταιρισμούς. Σε παγκόσμιο επίπεδο δεν υπάρχει επαρκώς ανεπτυγμένο ουσιαστικό και θεσμικό στρατηγικό πλαίσιο για την αποτελεσματική προώθηση και υποστήριξη τόσο της ίδιας της συνεταιριστικής κίνησης, όσο και των Κυβερνήσεων ως προς το στόχο τους να αναπτύξουν πιο αποτελεσματική συνεργασία με τους συνεταιρισμούς. Τα τμήματα της Γραμματείας των Ηνωμένων Εθνών που ασχολούνται με το στρατηγικό οικονομικό σχεδιασμό και το μανάτζμεντ εμφανίζονται να μην έχουν λάβει επαρκώς υπόψη την οικονομική σημασία των συνεταιρισμών. Φαίνεται ότι πιο συστηματική και συντονισμένη προσοχή από τα κατάλληλα όργανα θα μπορούσε να διασφαλίσει την πληρέστερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των συνεταιρισμών να συμβάλουν στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο, κατά τη διαμόρφωση των διεθνών οικονομικών στρατηγικών και κατά την ανάληψη ολοκληρωμένων προγραμμάτων διεθνούς βοήθειας, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη το ψήφισμα 46/166 της Γενικής Συνέλευσης για την επιχειρηματικότητα.

(στ) Δεδομένου ότι ο πρωταρχικός σκοπός του συνεταιρισμού είναι η προσφορά υπηρεσίας για την επίτευξη των οικονομικών στόχων των μελών του, δεν είναι δυνατό για τους περισσότερους συνεταιρισμούς, ιδιαίτερα στις δύσκολες σημερινές οικονομικές συνθήκες, να αναλάβουν πρόσθετες υποχρεώσεις, όπως προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών, εκτός αν αυτές αποφασίζονται από τα μέλη για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Εντούτοις, αποδοχή αυτού του γενικού κανόνα δεν αναιρεί την αναγνώριση ότι οι συνεταιρισμοί, από την ίδια την ύπαρξή τους, συμβάλλουν στην επίτευξη ευρέων στόχων κοινωνικής προόδου. Προσφέρουν ευκαιρίες οικονομικής ανόδου σε μειονεκτούσες ομάδες της κοινωνίας. Νέες μορφές συνεταιριστικής βοήθειας καλύπτουν ανάγκες των μελών για κοινωνικές υπηρεσίες όπως η φροντίδα για τα παιδιά. Η συμβολή τους για περισσότερο ουσιαστική συμμετοχή

των πολιτών είναι σημαντική: οι συνεταιρισμοί στις περισσότερες χώρες είναι, στην πραγματικότητα, «σχολεία δημοκρατίας». Με τις εκατοντάδες εκατομμυρίων μελών, στα οποία πρέπει να προτεθούν τα μέλη των οικογενειών τους, συνιστούν ένα σπουδαίο μέσο διασφάλισης κοινωνικής σταθερότητας σε ολόκληρο τον κόσμο. Συνεπώς, κρίνεται σημαντικό οι Κυβερνήσεις να δώσουν πολλή σημασία στη συνεισφορά που μπορούν να κάνουν πολλές κατηγορίες συνεταιρισμών στην επίτευξη στόχων κοινωνικής πολιτικής, ιδιαίτερα σε μιά περίοδο που όλο και περισσότερο θεωρείται ορθό για το δημόσιο τομέα να μεταφέρει ευθύνη στους επιμέρους πολίτες, ειδικότερα όταν είναι οργανωμένοι με σκοπό την αυτοβοήθεια.

(Ζ) Οι περισσότερες κατηγορίες των συνεταιρισμών αλλά ειδικότερα οι γεωργικοί και οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, είναι σε θέση να συμβάλουν σημαντικά και συχνά πιο αποτελεσματικά από άλλες μορφές επιχειρήσεων, δεδομένου ου χαρακτήρα τους να ελέγχονται από τα μέλη τους, προς οικολογικά ορθολογική και αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη. Συνεπώς, ακολουθώντας τις συστάσεις της Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, οι Κυβερνήσεις και όλα τα σχετιζόμενα μέρη του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών ίσως θα το έκριναν ωφέλιμο να προωθήσουν την πλήρη αξιοποίηση αυτής της δυνατότητας. Για το θέμα αυτό η προσοχή τους πρέπει να στραφεί προς τα συμπεράσματα της συνάντησης που οργάνωσε η IFAP στο Ρέικιαβικ της Ισλανδίας το 1991 για αυτούς που σχετίζονται με τη συμβολή των γεωργών, περιλαμβανομένων των συνεταιριστών, στην αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη: δηλαδή, ότι ενώ οι επιχειρήσεις επιθυμούν να προσηκώσουν τις δραστηριότητές τους, μπορούν να το πράξουν μόνο στο πλαίσιο του γενικού μετασχηματισμού των εθνικών οικονομιών και της παγκόσμιας οικονομίας.

(η) Οι Κυβερνήσεις, υποστηριζόμενες από όλες τις σχετιζόμενες πλευρές της διεθνούς κοινότητας, κρίνεται ορθό να ανανεώσουν το ενδιαφέρον τους για τα αμοιβαία οφέλη της εντατικότερης συμμετοχής των γυναικών στους συνεταιρισμούς. Για το θέμα αυτό είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη τα καθοδηγητικά πρότυπα που διαμορφώθηκαν από τη Διεθνή Συμβουλευτική Συνάντηση των Γυναικών των Συνεταιρισμών, που οργανώθηκε στο Πλόβντιβ της Βουλγαρίας τον Ιούνιο 1988, σε συνεργασία με τη Βουλγαρική Ακαδημία Επιστημών και το INSTRAW.

(θ) Η Σύσταση 127, που αναφέρεται στο Ρόλο των Συνεταιρισμών στην Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη των Αναπτυσσόμενων Χωρών, η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Π.Ο το 1966, παραμένει η μόνη και πιο ολοκληρωμένη δήλωση που έχει γίνει στα πλαίσια του συστήματος του ΟΗΕ αναφορικά με τη φύση και τους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής ως προς το συνεταιριστικό τομέα και τις κατευθυντήριες γραμμές για τις μεθόδους εφαρμογής αυτής της πολιτικής.

(ι) Σημαντική πρόοδος έκαναν Κυβερνήσεις χωρών της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων πολιτικών αναφορικά με τους συνεταιρισμούς, στην εξασφάλιση αποτελεσματικής κατανομής πόρων του δημοσίου για την προώθηση και ενίσχυση συνεταιρισμών, στην εναρμόνιση και τον συντονισμό των δραστηριοτήτων των εμπλεκόμενων κυβερνητικών φορέων και στη θεσμοθέτηση της ουσιαστικής συμμετοχής εκπροσώπων των συνεταιρισμών στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή μέτρων πολιτικής. Σημαντική βοήθεια προσφέρθηκε στις Κυβερνήσεις τόσο από διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις, όσο και από διακυβερνητικούς φορείς, όπως το Π.Ο και ο Ύ.Α.Ο. Ασφαλώς, απομένουν να γίνουν ακόμη πολλά για περαιτέρω δραστηριοποίηση.

(ια) Οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και της Κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών, καθώς και εκείνες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, οι οποίες επίσης επιχειρούν μετασχηματισμό από κεντρικά σχεδιασμένη σε προσανατολισμένη προς την αγορά στρατηγική κοινωνικής διαχείρισης, αντιμετωπίζουν ένα σοβαρό πρόβλημα: το προηγούμενο καθεστώς, με μορφές συνεταιρισμών που είχαν ιδρυθεί εκ των άνω, χωρίς γνήσια συμμετοχή των μελών. Για το λόγο αυτό, νέες κυβερνήσεις και υποψήφια μέλη έδειξαν τάσεις απόρριψης της συνεταιριστικής επιχείρησης. Όμως, η εμπειρία των χωρών με οικονομία της αγοράς δείχνει ότι ισχυροί συνεταιρισμοί σε ορισμένους τομείς της οικονομίας αποτελούν ουσιαστικές χαρακτηριστικές της κοινωνικής δομής. Συνεπώς, η ίδρυση ισχυρών πραγματικών συνεταιρισμών είναι ένα από τα πρωταρχικά μέσα με τα οποία τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα μπορούν να επιλυθούν. Στις χώρες αυτές υπάρχει ένα μεγάλο κενό μεταξύ της έννοιας του συνεργατισμού, όπως την αντιλαμβάνεται η πλειονότητα των πολιτών — συνήθως έννοιες δυναμικής επιχειρηματικότητας, αλλά ταυτόχρονα ενσωματωμένες σε ευρύτερα κοινωνικά και πολιτιστικά συστατικά της επιτόπιας παράδοσης — και της αντίληψης του συνεργατισμού που χαρακτηρίζει τον κρατικό τομέα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό για τη μακροχρόνια ανάπτυξη αυτών των κοινωνιών να βρουν τρόπους να ενθαρρύνουν μια νέα και αυθόρμητη ανάπτυξη συνεταιρισμών από την επιτόπια κοινωνική βάση. Κρίνεται χρήσιμο να αναληφθεί ένα διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα προώθησης και ενίσχυσης τέτοιων προσπαθειών.

(ιβ) Ειδικότερα, στα πλαίσια της ιδιωτικοποίησης της κρατικής περιουσίας και στα πλαίσια δημιουργίας συνεταιρισμών σε συνθήκες αναφαβητισμού και έλλειψης εμπειρίας στη διοίκηση συνεταιρισμών, ερωτήματα ως προς τα ατομικά δικαιώματα του συνεταιριζέσθαι και της νομικής υπόστασης των συνεταιρισμών ως επιχειρήσεων, ιδιαίτερα αναφορικά με την ιδιοκτησία περιουσίας, φαίνεται ότι δεν έχουν επαρκώς αντιμετωπισθεί, παρεμποδίζοντας έτσι την αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών και την πραγμάτωση της δυναμικής τους συμβολής στην ανθρώπινη πρόοδο.

(ιγ) Πολιτική αναγνώριση της σημασίας των συνεταιρισμών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη είναι ήδη πολύ εκτεταμένη: η συνεταιριστική μορφή ιδιωτικής επιχείρησης έχει θεωρηθεί τόσης σημασίας στις εθνικές υποθέσεις, ώστε υπάρχει ειδική αναφορά στο Σύνταγμα πολλών χωρών, μεταξύ των οποίων η Βραζιλία, η Κολομβία, ο Ισημερινός, η Αίγυπτος, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ονδούρα, η Ιταλία, το Περού και οι Φιλιππίνες. Σε έναν αυξανόμενο αριθμό άλλων χωρών οι συνεταιρισμοί θεωρούνται ως μεγάλης σημασίας για την κοινωνία. Πάντως, υπάρχει ακόμη ανεπαρκής ενημέρωση προς την πολύ σημαντική οικονομική και κοινωνική βαρύτητα των συνεταιρισμών σε παγκόσμιο επίπεδο και ως προς το βαθμό επιτυχίας τους στην προσαρμογή σε ποικιλία και συχνά εχθρικά κοινωνικά περιβάλλοντα, συμβάλλοντας έτσι στην πραγμάτωση των προσωπικών στόχων εκατομμυρίων ατόμων, των οικογενειών και των κοινοτήτων τους, καθώς και στην εθνική οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Συνεπώς, ίσως είναι αναγκαίο να μεριμνήσουν οι διάλογοι πληροφόρησης του κοινού των Ηνωμένων Εθνών να θέσουν υπόψη του κοινού καθώς και των πολιτικών τη Σύσταση υπ' αριθ. 127, που αναφέρεται στο Ρόλο των Συνεταιρισμών στην Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη των Αναπτυσσόμενων Χωρών, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Η.Ο. τον Ιούνιο 1966, καθώς και τις Συνεταιριστικές Αρχές που εγκρίθηκαν από το 23ο Συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης στη Βιέννη το 1966 και τις Λειτουργικές Αρχές της

Πιστωτικής Ένωσης, που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο Μελών του Διεθνούς Συμβουλίου Πιστωτικών Ενώσεων το 1984, καθώς και άλλο συναφές υλικό.

(11δ) Σημαντική προσπάθεια απαιτείται προς υποβοήθηση των εθνικού επιπέδου συνεταιριστικών οργανώσεων για να βελτιώσουν τη βάση των δεδομένων τους και να αναπτύξουν περαιτέρω ένα διεθνές δίκτυο πληροφόρησης και έρευνας. Τα εθνικά συστήματα συλλογής δεδομένων δεν έχουν ακόμη σχεδιαστεί να συγκεντρώνουν δεδομένα για τους συνεταιρισμούς. Ταυτόχρονα, αρκετές χώρες με αρκετά ανεπτυγμένο σύστημα συλλογής δεδομένων προσφέρονται να συμμετάσχουν σε ένα διεθνές πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας προς βελτίωση της κατάστασης, η οποία φαίνεται να απαιτεί μεγαλύτερη προτεραιότητα.

(11ε) Η COPAC είναι το κυριότερο κριστάμενο βήμα, το οποίο διευκολύνει την επαφή μεταξύ διεθνών οργανώσεων, εκπροσώπων της συνεταιριστικής κίνησης και διακυβερνητικών οργανισμών. Επωμίζεται στόχους επεκτεινόμενου εύρους και σχετικούς με την εκδήλωση της ικανότητας της συνεταιριστικής κίνησης να πραγματοποιήσει το τεράστιο δυναμικό της για συμβολή στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Όμως, οι πόροι που διατίθενται από τη Γραμματεία της εμφανίζονται ανεπαρκείς για την αποτελεσματική της λειτουργία, περιορίζοντας έτσι τη δυνατότητά της να ανταποκριθεί προς την εντολή που δόθηκε από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο με το ψήφισμά του 1668. Επιπλέον, μεταξύ των μελών της δεν περιλαμβάνονται ακόμη όλες οι διεθνείς οργανώσεις που εμπλέκονται στην προώθηση και την προαγωγή των συνεταιρισμών.

(11στ) Παρά τις τρέχουσες δυσκολίες, είναι αξιοσημείωτο ότι υπάρχει υψηλός βαθμός επιτυχούς συνεργασίας μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και διεθνών συνεταιριστικών οργανώσεων, χορηγών Κυβερνήσεων, περιφερειακών και παγκοσμίων διακυβερνητικών οργανισμών, στους οποίους περιλαμβάνονται οι σχετικοί ειδικοί φορείς του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, προς υποβοήθηση των συνεταιρισμών και προς υποστήριξη κυβερνητικών προσπαθειών προς εγκαθίδρυση του πιο ευνοϊκού, κατά το δυνατόν, περιβάλλοντος ανάπτυξής τους.

(Στο επόμενο τεύχος θα δημοσιευθεί το σχετικό Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ)

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

—COPAC: Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives (Επιτροπή Προώθησης και Αναβάθμισης Συνεταιρισμών).

—ECA: (United Nations) Economic Commission for Africa (Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Αφρική).

—FAO: (United Nations) Food and Agriculture Organization (Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών).

—IFAD: International Fund for Agricultural Development (Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης).

—IFAP: International Federation of Agricultural Producers (Διεθνής Ομοσπονδία Αγροτών Παραγωγών).

—IFC: International Finance Corporation (Διεθνής Εταιρεία Χρηματοδότησης).

—ILO: (United Nations) International Labour Office (Διεθνές Γραφείο Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών).

—MATCOM: Material and Techniques for Cooperative Management Training (ILO) (Υλι-

κά και Τεχνικές για Εκπαίδευση στο Συνεταιριστικό Μάνατζμεντ).

—UNCSDHA: United Nations Centre for Social Development and Humanitarian Affairs (Κέντρο Κοινωνικής Ανάπτυξης και Ανθρωπιστικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών).

— UNDP: United Nations Development Programme (Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών).

—UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών).

—UNIDO: United Nations Industrial Development Organization (Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών).

—UNSO: United Nations Sudano--Sahilian Office (Γραφείο Σουδάν-Σαχίλι των Ηνωμένων Εθνών).

—WCARRD: World Conference on Agrarian Reform and Rural Development (Παγκόσμιο Συνέδριο Αγροτικής Μεταρρύθμισης και Αγροτικής Ανάπτυξης).

—WHO: World Health Organization (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας).

—WOCCU: World Council of Credit Unions (Παγκόσμιο Συμβούλιο Πιστωτικών Ενώσεων).

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Με πρόλογο του Γενικού Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) κ. Bruce Thordarson και του Προέδρου του ΙΣΕΜ κ. Νικ. Κοθύμβα, κυκλοφόρησε στα ελληνικά η μελέτη του Dr. A.F. Laidlaw «Οι Συνεταιρισμοί το Έτος 2000». Απόδοση στα Ελληνικά: Π. Κοθύρης - Κ. Παπαγεωργίου.

Μιά συνοδική θεώρηση της θεωρίας της εφαρμογής και των προοπτικών του συνεργατισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Κλασικό κείμενο προβληματισμού.

Έκδοση Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Μ.) στη σειρά αξιόλογων συνεταιριστικών κειμένων.

Σελίδες 120. Διάθεση Ι.Σ.Ε.Μ., Ακαδημίας 63, 106 78 Τηλ. 3625.739

Τιμή δρχ. 1.500.

Η «Ανάλυση του περιεχομένου των Συνεταιριστικών Αρχών»

θα συνεχισθεί στο επόμενο τεύχος.

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ
ΤΟΥ Ν. 2169/1993 ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Άρθρο 1

1. Στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 2169/1993 (ΦΕΚ 149 Α') προστίθενται τα εδάφια ως εξής:

«Δεν επιτρέπεται η ίδρυση δεύτερου αγροτικού συνεταιρισμού μέσα στα όρια ενός δήμου ή κοινότητας. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία πρωτοβάθμιων αγροτικών συνεταιρισμών ειδικού σκοπού, ιδίως δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών, σηροτροφικών, μελισσοκομικών, ανθοκομικών, εκτροφής γουνοφόρων ζώων, αγροτικής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας, μετά από πρόταση του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ και έκδοση σχετικής απόφασης του Υπουργού Γεωργίας. Οι ήδη λειτουργούντες συνεταιρισμοί, των οποίων οι περιφέρειες βρίσκονται μέσα στον ίδιο δήμο ή κοινότητα, συνεχίζουν τη λειτουργία τους».

2. Η παρ. 2 του άρθρου 16 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται ως εξής:

2. Στη γενική συνέλευση κάθε μέλος έχει μία ψήφο. Τα μέλη μετέχουν και ψηφίζουν στη γενική συνέλευση αυτοπροσώπως».

Άρθρο 2

Το άρθρο 23 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 23. Αρχαιρεσίες.

1. Οι εκλογές στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις για την ανάδειξη του διοικητικού συμβουλίου, του εποπτικού συμβουλίου και των αντιπροσώπων γίνονται ταυτόχρονα. Διενεργούνται από εφορευτική επιτροπή, η οποία εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των μελών και αποτελείται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη. Στις εκλογές των δευτεροβάθμιων, τριτοβάθμιων κοινοπραξιών και της ΠΑΣΕΓΕΣ παρίσταται δικαστικός αντιπρόσωπος διοριζόμενος από το αρμόδιο δικαστήριο.

2. Δικαίωμα συμμετοχής στις αρχαιρεσίες και εκλογής στα όργανα διοίκησης των αγροτικών οργανώσεων έχουν όλα τα μέλη που έχουν εγγραφεί στο συνεταιρισμό τουλάχιστον έξι (6) μήνες πριν από την οριζόμενη εκάστοτε ημερομηνία σύγκλησης της γενικής συνέλευσης. Αποδοχή αίτησης εγγραφής μετά την πρόσκληση για τη σύγκληση γενικής συνέλευσης και μέχρι την έναρξη των εργασιών δεν επιτρέπεται.

3. Οι εκλογές διεξάγονται με μυστική ψηφοφορία με το σύστημα των συν-

δυσασμών. Κάθε ψηφοδέλτιο συνδυασμού περιλαμβάνει κατά αλφαβητική σειρά τους υποψηφίους για το διοικητικό συμβούλιο και το εποπτικό συμβούλιο και τους υποψήφιους αντιπροσώπους. Στις εκλογές μπορούν να συμμετέχουν μεμονωμένοι υποψήφιοι και συνδυασμοί, ανεξάρτητα από τον αριθμό των υποψηφίων που περιλαμβάνουν.

4. Κάθε μέλος του συνεταιρισμού ψηφίζει όσους υποψηφίους του συνδυασμού της προτίμησής του επιθυμεί, μέχρι τη συμπλήρωση του αριθμού των μελών του εκλεγόμενου οργάνου, με σταυρό που σημειώνεται δίπλα στο όνομα κάθε υποψηφίου. Ψηφοδέλτια που δεν έχουν σταυρό προτίμησης ή έχουν σταυρούς περισσότερους από τον αριθμό των συμβούλων που θα εκλεγούν είναι έγκυρα και υπολογίζονται υπέρ του συνδυασμού, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι σταυροί προτίμησης.

5. Οι έδρες του διοικητικού συμβουλίου κατανέμονται μεταξύ των συνδυασμών ανάλογα με την εκλογική τους δύναμη. Το σύνολο των έγκυρων ψηφοδελτίων διαιρείται με τον αριθμό των εδρών του διοικητικού συμβουλίου. Το πηλίκο της διαίρεσης, και σε περίπτωση ύπαρξης κλάσματος ο πλησιέστερος προς το κλάσμα ακέραιος αριθμός, αποτελεί το εκλογικό μέτρο. Αν το κλάσμα ισούται με το μισό της μονάδας, ως εκλογικό μέτρο θεωρείται ο μεγαλύτερος ακέραιος αριθμός. Κάθε συνδυασμός καταλαμβάνει τόσες έδρες στο διοικητικό συμβούλιο, όσες φορές χωράει το εκλογικό μέτρο στον αριθμό των έγκυρων ψηφοδελτίων που έλαβε. Μεμονωμένος υποψήφιος εκλέγεται μόνο αν λάβει αριθμό έγκυρων ψηφοδελτίων ίσο τουλάχιστον με το εκλογικό μέτρο. Οι έδρες που μένουν αδιάθετες κατανέμονται από μία στους συνδυασμούς εκείνους που έχουν καταλάβει τουλάχιστον μία έδρα και συγκεντρώνουν υπόλοιπο ψηφοδελτίων μεγαλύτερο από το ένα τρίτο ($1/3$) του εκλογικού μέτρου κατά τη σειρά του αριθμού των υπολοίπων. Οι έδρες που μένουν αδιάθετες και μετά την εφαρμογή της διάταξης του προηγούμενου εδαφίου κατανέμονται μεταξύ των συνδυασμών που έχουν το μεγαλύτερο υπόλοιπο ψηφοδελτίων κατά τη σειρά επιτυχίας. Σε περίπτωση ισοδυναμίας γίνεται κλήρωση.

6. Από κάθε συνδυασμό εκλέγονται όσοι συγκέντρωσαν τους περισσότερους σταυρούς προτίμησης. Οι υπόλοιποι υποψήφιοι του συνδυασμού είναι αναπληρωματικοί κατά τη σειρά του αριθμού των σταυρών προτίμησης που έλαβαν. Σε περίπτωση ισοψηφίας γίνεται κλήρωση.

7. Η διάρκεια της θητείας του διοικητικού συμβουλίου, του εποπτικού συμβουλίου και των αντιπροσώπων είναι τριετής.

8. Το διοικητικό συμβούλιο συγκροτείται σε σώμα αμέσως μετά την εκλογή του, εκλέγει μεταξύ των μελών του πρόεδρο, αντιπρόεδρο, γενικό γραμματέα και ταμία, σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του διοικητικού συμβουλίου, η από τα μέλη του απόφαση ανάκλησης και ανακατανομής αξιωμάτων μεταξύ των ίδιων προσώπων είναι δυνατή μόνο με πλειοψηφία των δύο τρίτων ($2/3$) του συνόλου των μελών του.

9. Δεν μπορεί να εκλεγεί μέλος στα όργανα των συνεταιριστικών οργάνων εκείνος που:

α) Καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σε οποιαδήποτε ποινή για κλοπή, απάτη, υπεξαίρεση (κοινή ή στην υπηρεσία), εκβίαση, πλαστογραφία, απιστία, δωροδοκία, παράβαση καθήκοντος, υπαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης, υπεξαγωγής εγγράφου, λαθρεμπορία, κατοχή, χρήση και εμπορία ναρκωτικών.

β) Στερήθηκε τα πολιτικά του δικαιώματα, για όσο χρόνο διαρκεί η στέρηση.

γ) Ασκει ή μετέχει μέσω της συζύγου του ή των συνοικούντων τέκνων του σε επιχείρηση με σκοπούς όμοιους με εκείνους που επιδιώκει ο συνεταιρισμός.

10. Εάν κατά τη διάρκεια της θητείας των οργάνων των συνεταιριστικών οργανώσεων δημιουργηθεί σε μέλος του κώλυμα από τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, το μέλος αυτό εκπίπτει αυτοδικαίως από το αξίωμά του».

Άρθρο 3

1. Η παρ. 3 του άρθρου 35 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Για τη σύσταση ένωσης αγροτικών συνεταιρισμών απαιτείται να συνταχθεί και υπογραφεί καταστατικό από τους εκπροσώπους των συνεταιρισμών που επιθυμούν τη σύσταση της ένωσης και η υπογραφή του καταστατικού στηρίζεται σε απόφαση της γενικής συνέλευσης κάθε συνεταιρισμού που θα συμμετέχει στην ένωση. Σε κάθε νομό συνιστάται μόνο μία ένωση αγροτικών συνεταιρισμών. Κατ' εξαίρεση, μετά από πρόταση της ΠΑΣΕΓΕΣ και απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, συνεταιρισμοί ειδικού σκοπού μπορεί να συνιστούν ένωση αγροτικών συνεταιρισμών ειδικού σκοπού. Η περιφέρεια της ένωσης αυτής μπορεί να είναι ευρύτερη των ορίων ενός νομού. Οι ήδη λειτουργούσες ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών των οποίων οι περιφέρειες βρίσκονται μέσα στον ίδιο νομό συνεχίζουν τη λειτουργία τους. Η ένωση έχει έδρα ένα δήμο ή κοινότητα του νομού, που ορίζεται από το καταστατικό της. Η περιφέρεια της ένωσης εκτείνεται στο σύνολο των περιφερειών των συνεταιρισμών που είναι μέλη της».

2. Το άρθρο 36 του ν. 2169/1993 τροποποιείται ως εξής:

«α) Η παρ. 3 του άρθρου 36 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Κάθε ανπρόσωπος έχει μία (1) ψήφο».

β) Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 7 του άρθρου 36 του ν. 2169/1993 καταργείται».

3. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 37 του ν. 2169/1993 καταργείται.

4. Η παρ. 6 του άρθρου 37 τροποποιείται ως εξής:

«6. Ο καθορισμός του αριθμού των μερίδων κάθε μέλους στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών ή στην ΚΕ.Σ.Ε. γίνεται από έλεγχοτων στοιχείων που υποβάλλει σε αυτή το διοικητικό συμβούλιο και το εποπτικό συμβούλιο με κοινή απόφασή τους, εφάπαξ αμέσως μετά την ισχύ του παρόντος και τη λειτουργία της Ε.Α.Σ. ή ΚΕ.Σ.Ε.».

5. Η παρ. 1 του άρθρου 49 του ν. 2169/1993 καταργείται και οι παρ. 2-5 αναριθμούνται σε παρ. 1-4 αντίστοιχα.

Άρθρο 4

Η παράγραφος 1 του άρθρου 43 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η ΠΑΣΕΓΕΣ ενισχύεται οικονομικά από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) με την καταβολή σε αυτή κάθε χρόνο δύο τοις εκατό (2%) από τα έσοδά του που πραγματοποιούνται, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 εδάφ. α' του ν. 2169/1988, όπως αυτή ισχύει κάθε φορά.

Ομοίως ενισχύονται οικονομικά από τον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.), η Γενική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων Ελλάδος (ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.) και η Γενική Συνομοσπονδία Δημοκρατικών Συλλόγων Ελλάδος (ΣΥ.Δ.Α.Σ.Ε.), με την καταβολή κάθε χρόνο ποσοστού 0,65% και στη ΣΥ.Δ.Α.Σ.Ε. ποσοστού 0,35% από τα ως άνω έσοδά του.

Η οικονομική ενίσχυση καταβάλλεται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, μέσα στο πρώτο εξάμηνο κάθε έτους, με βάση τα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά τον προηγούμενο χρόνο από τον ΕΛ.Γ.Α. σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη».

Άρθρο 7

Η παρ. 2 του άρθρου 36 του ν. 2169/1993 αντικαθίσταται από την παρ. 2 του άρθρου 48 του ν. 1541/1985, όπως ίσχυσε πριν από την τροποποίησή του.

Άρθρο 8

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 3 Φεβρουαρίου 1994

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Οι Υπουργοί

Οικονομικών Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ, Γεωργίας Γ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ
Ο Υφυπουργός Προεδρίας της Κυβερνήσεως Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

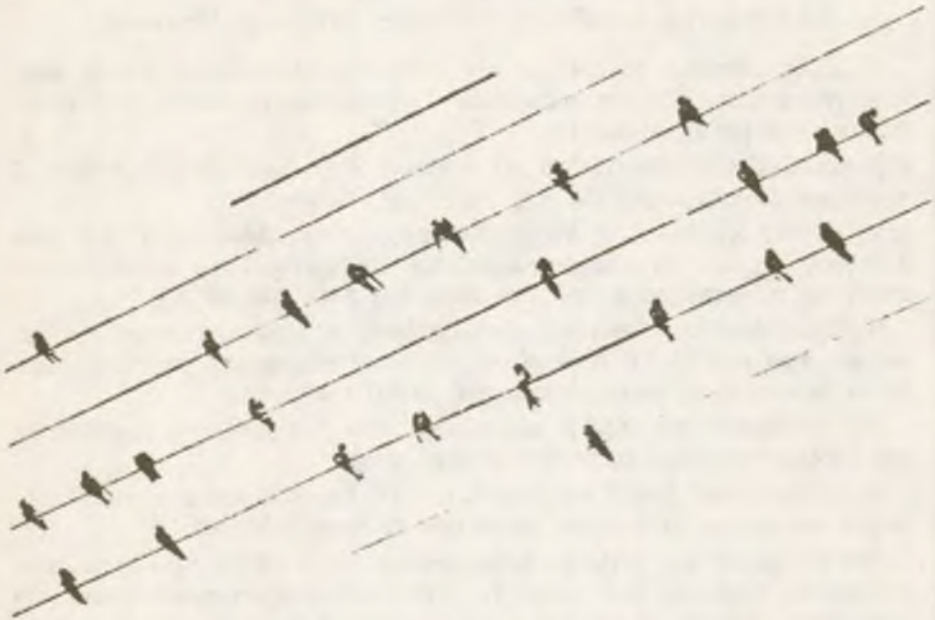
Αθήνα, 3 Φεβρουαρίου 1994

Ο επί της Δικαιοσύνης Υπουργός Γ. ΚΟΥΒΕΛΑΚΗΣ

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΑΝΟΙΞΗ!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

Σ . Ε . Κ . Ε .

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

Έτος ιδρύσεως 1947

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Πανεπιστημίου 6

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ με πλήρεις εγκαταστάσεις και εξοπλισμό
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Μ. Ασίας 1

ΚΑΒΑΛΑ - Δαγκλή 22 • ΞΑΝΘΗ - Περιοχή Πετεινού

Η ΣΕΚΕ ιδρύθηκε το 1947 με την έμπνευση, πρωτοβουλία και προσπάθειες του αγροτικού ηγέτη αείμνηστου Αλεξάνδρου Μπαλτατζή, που υπήρξε και ο πρώτος Πρόεδρος της.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΟΧΟΙ: 13 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, 2 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και Α.Ε. ΝΕΣΤΟΣ - Ξάνθης.

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο της ΣΕΚΕ ήταν 2.000.000 δρχ. και τα σημερινά κεφάλαια, αποθεματικά και λοιπά περιουσιακά της στοιχεία ανέρχονται στο ποσό των 2.700.000.000 δρχ.

Η ΣΕΚΕ διαθέτει ιδιόκτητες καπναποθήκες με πλήρως τεχνικές εγκαταστάσεις άνω των 15.000 τόννων και δυναμικό υπηρεσιακό μηχανισμό ικανό να διακινήσει με επιτυχία άνω των 20.000 τ. καπνών.

Το προσωπικό της ΣΕΚΕ αποτελείται από 120 μόνιμους υπαλλήλους και 2.500 καπνεργάτες εποχιακής απασχόλησης.

Οι εξαγωγές της ΣΕΚΕ καλύπτουν το 15% περίπου των συνολικών εξαγωγών και εισάγει κάθε χρόνο πάνω από 25 εκατ. δολάρια.

Στα 40 χρόνια της γόνιμης σταδιοδρομίας της η ΣΕΚΕ προσέφερε ανυπολόγιστες ωφέλειες και υπηρεσίες στον καπνοπαραγωγικό κόσμο και γενικότερα στην εθνική οικονομία και επιπλέον δένειμε στις Οργανώσεις - Μετόχους της μερίσματα ύψους άνω του 1.100.000.000 δρχ.

Με το θεσμό των υποτροφιών που καθιέρωσε η ΣΕΚΕ στην περίοδο 1949 - 1965 σπούδασαν σε Πανεπιστημιακές Σχολές 400 παιδιά φτωχών καπνοπαραγωγών που κατέχουν τώρα εξέχουσες θέσεις στις Οργανώσεις και το Δημόσιο και διακρίνονται για το ήθος και την επίδοσή τους.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή της ΣΕΚΕ στην ίδρυση και οργάνωση σειράς Συνεταιριστικών Εταιρειών και Γεωργικών Βιομηχανιών, μεταξύ των οποίων διακρίνεται η Συνεταιριστική Καπνοβιομηχανία ΣΕΚΑΠ, που διαθέτει ένα από τα πιο μεγάλα και συγχρονισμένα καπνοβιομηχανικά συγκροτήματα της Ευρώπης.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΔΗΜ. ΠΕΤΑΛΩΤΗΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΖΟΝΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ: Αγροτικές - Συνεταιριστικές

ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (ΙΣΕΜ)

Τα πεπραγμένα του ΙΣΕΜ, όπως παρουσιάστηκαν στη Γενική Συνέλευση του Ινστιτούτου της 30-3-1994, ήταν συνοπτικά τα ακόλουθα για το 1993:

1. Τράπεζα Συνεταιριστικών Στοιχείων.

Το ΙΣΕΜ είχε ενθαρρύνει τον προσανατολισμό τριών φοιτητών του Γεωργικού Πανεπιστημίου προς τη δημιουργία μιας Βάσης Δεδομένων Συνεταιριστικών Στοιχείων στα πλαίσια της πτυχιακής τους μελέτης. Οι φοιτητές αυτοί, *Ηλίας Βλάχος, Φώτης Κουμουκέλης και Αποστόλης Ποθύμερος*, ολοκλήρωσαν την εργασία τους με επιτυχία το καλοκαίρι του 1993. Οι εργασίες τους βαθμολογήθηκαν με Άριστα και το Ινστιτούτο τους απένειμε ειδικό Έπαινο, συνοδευόμενο από χρηματικό βραβείο 100.000 δρχ. για τον καθένα. Η Βάση Δεδομένων παραχωρήθηκε στο Ινστιτούτο και εγκαταστάθηκε από τους ίδιους τους μελετητές στον υπολογιστή του ΙΣΕΜ.

Στη Βάση Δεδομένων, που παραχωρήθηκε στο ΙΣΕΜ, είχε εισαχθεί και περιορισμένος αριθμός στοιχείων, κυρίως για λόγους επαλήθευσης της λειτουργικότητας του συστήματος. Για τη συμπλήρωση της Βάσης Δεδομένων με στοιχεία, το ΙΣΕΜ χρησιμοποίησε για ένα δίμηνο το νέο Γεωπόνο Γεωργικής Οικονομίας κ. Κ. Ηλιόπουλο, βραβευθέντα από την Εταιρεία των Φίλων του Συνεργατισμού για την πτυχιακή του μελέτη σε συνεταιριστικό θέμα, ο οποίος είναι εξοικειωμένος στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και στο χειρισμό συνεταιριστικών πληροφοριών. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος αποτέλεσαν τα στοι-

χεία των Ενώσεων Συνεταιρισμών, στη συγκέντρωση των οποίων διευκόλυνε η αρμόδια Διεύθυνση της ΑΤΕ. Τα στοιχεία αυτά, ιδίως των ισολογισμών, απαιτούν επεξεργασία πριν εισαχθούν στη Βάση Δεδομένων, έργο το οποίο ανέλαβε ο κ. Ηλιόπουλος.

2. Κοινωνικό Πρόγραμμα AGRI - COOP.

Το ΙΣΕΜ είχε αναλάβει την υποστήριξη μιας πρότασης που είχε υποβληθεί από ομάδα φοιτητών του Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών στα πλαίσια του Κοινωνικού Προγράμματος PETRA II. Η πρόταση αυτή, στην οποία συνεργάζεται επίσης η Εταιρεία των Φίλων του Συνεργατισμού και το Τμήμα Γεωργικής Οικονομίας του Γεωργικού Πανεπιστημίου Αθηνών και την οποία βοήθησε ενεργά το μέλος του ΙΣΕΜ κ. *Παν. Καθδής*, εγκρίθηκε και ήδη έχει τεθεί σε εφαρμογή, με συντονιστή το νέο Γεωπόνο Γεωργικής Οικονομίας κ. *Γιάννη Κοκκαλιάρη*.

Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει συμπλήρωση της Βάσης Δεδομένων του ΙΣΕΜ και αξιοποίησή της για την προετοιμασία μιας νέας Βάσης Δεδομένων με τη μορφή εκπαιδευτικού προγράμματος για τους συνεταιρισμούς σε δισκέττα ηλεκτρονικού υπολογιστή. Το έργο αυτό, στο οποίο χρησιμοποιείται ο εξοπλισμός του ΙΣΕΜ, υπολογίζεται να έχει ολοκληρωθεί ως το φθινόπωρο 1994.

3. Νέα εδδήλωση ενδιαφέροντος προς την XXIII Γενική Διεύθυνση ΕΟΚ

Στις 8 Δεκεμβρίου 1993 ανακοινώθηκε από την Επιτροπή της ΕΟΚ πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, που αφορούσε τον τομέα των συνεταιρισμών, των ενώσεων αλληλεγγύης,

των σωματείων και των ιδρυμάτων. Στην πρόσκληση αναφέρεται ότι η αρμόδια Γενική Διεύθυνση της Επιτροπής σχεδιάζει την ανάθεση συμβάσεων για την εκπόνηση εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης ή μελετών, ή για πρότυπα σχέδια αναφερόμενα στους πιο πάνω φορείς.

Στην ανακοίνωση αναφέρονται επιμέρους αντικείμενα, όπως:

—Καλύτερη γνώση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και της προσφοράς του στην οικονομία.

—Ανάπτυξη της κοινοτικής στατιστικής για την κοινωνική οικονομία.

—Εκπόνηση μελετών σχετικά με την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Κοινότητα.

—Τα αποτελέσματα του ανοίγματος της μεγάλης αγοράς στους φορείς της κοινωνικής οικονομίας.

—Τη διεύρυνση των διακρατικών συνεργασιών μεταξύ φορέων κοινωνικής οικονομίας.

—Την κατάρτιση του προσωπικού των φορέων κοινωνικής οικονομίας κλπ.

Το ΙΣΕΜ υπέβαλε εμπρόθεσμα αίτηση ενδιαφέροντος για όλα τα θέματα που αναφέρονται στην ανακοίνωση, με συντονίστρια την κ. Ολυμπία Κλήμη - Καμινάρη.

4. Μελέτη συνεταιριστικής πίστης

Το ΙΣΕΜ ανέλαβε να μελετήσει το θέμα της συνεταιριστικής πίστης, στην οποία εντάσσεται και η αξιολόγηση των συνθηκών ίδρυσης συνεταιριστικής τράπεζας. Για το σκοπό αυτό οργανώθηκε ειδική σύσκεψη στελεχών του ΙΣΕΜ με το Γενικό Γραμματέα του Συνδέσμου Συνεταιριστικών Τραπεζών της ΕΟΚ κ. G. Ravoet, ο οποίος έδωσε χρήσιμες πληροφορίες για

τις δυνατότητες, τους περιορισμούς και τις διαδικασίες. Από το ΙΣΕΜ σχεδιάστηκαν επαφές με ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα, των οποίων μελετήθηκαν προηγουμένως τα καταστατικά και οι τρόποι λειτουργίας.

Επί του παρόντος το ΙΣΕΜ έχει αναστείλει την προώθηση της σχετικής μελέτης εξαιτίας της διακηρυγμένης θέσης της σημερινής Κυβέρνησης να προχωρήσει στη μετατροπή της ΑΤΕ σε μικτό φορέα Κράτους και Συνεταιρισμών. Παρά το γεγονός ότι ανάλογες διακηρύξεις υπήρξαν και κατά το παρελθόν, το ΙΣΕΜ θεώρησε ότι ήταν σκόπιμο να καθυστερήσει επί ένα διάστημα, ώστε να μην εληφθεί η μελέτη αυτή ότι αντιστρατεύεται άλλες λύσεις.

5. Εσπερίδα για τα Συνεταιριστικά Πιστωτικά Ιδρύματα.

Σχετική με το ενδιαφέρον του ΙΣΕΜ για τη συνεταιριστική πίστη είναι η εσπερίδα που οργάνωσε το ΙΣΕΜ, με χορηγό τη Συνεταιριστική Ασφαλιστική, σε κεντρικό ξενοδοχείο, με θέμα τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα στον ευρωπαϊκό χώρο και στην Ελλάδα, με εισηγητές τον Πρόεδρο της Συνεταιριστικής Τράπεζας Λαμίας κ. ΑΘ. Τριανταφυλλόπουλο, τον οικονομικό σύμβουλο της ίδιας Τράπεζας κ. Ι. Γοργογιάννη και τον Αντιπρόεδρο του ΙΣΕΜ, Καθηγητή του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Κ. Σιφνιώτη. Η συνάντηση αυτή έδωσε την ευκαιρία για μια ευρεία και διαφωτιστική συζήτηση.

6. Συμμετοχή σε εκδήλωση στην Κόρινθο

Σχετική επίσης με τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα είναι και η συμμετοχή εκπροσώπων του ΙΣΕΜ σε

εκδήλωση που οργανώθηκε στην Κόρινθο από τον Αναπτυξιακό Πιστωτικό Συνεταιρισμό Νομού Κορινθίας «Ο Ερμής», με σκοπό τη διεύρυνση τόσο του αριθμού των μελών του, όσο και του ύψους του κεφαλαίου των μερίδων του, ώστε να αναγνωρισθεί ως Συνεταιριστική Τράπεζα. Στην εκδήλωση αυτή παραβρέθηκαν εκ μέρους του ΙΣΕΜ η κ. Βαγβάρα Δημητριάδου και ο Γεν. Γραμματέας κ. Κ. Παπαγεωργίου.

7. Συνεργασία σε θέματα Πιστωτικών Ενώσεων

Τέλος, συναφής με το θέμα της συνεταιριστικής πίστης είναι και η συνεργασία του ΙΣΕΜ με την Pennine Rural Credit Union της Μ. Βρετανίας, η οποία έχει αναλάβει ένα Κοινοτικό πρόγραμμα για τη μελέτη ενθάρρυνσης της ανάπτυξης πιστωτικών συνεταιρισμών σε αγροτικές περιοχές της Βρετανίας. Μελετητής της προαναφερόμενης οργάνωσης θα επισκεφθεί την Ελλάδα από 11 ως 16 Απριλίου και θα έχει επαφές με το ΙΣΕΜ και με αγροτικούς συνεταιρισμούς που ασκούν αυτοτελώς την αγροτική πίστη. Το ΙΣΕΜ ανέλαβε την οργάνωση αυτών των συναντήσεων, στις οποίες θα χρησιμοποιηθεί ο συνεργάτης του ΙΣΕΜ κ. Κ. Ηλιόπουλος.

8. Απόψεις για την αναθεώρηση των συνεταιριστικών αρχών

Στο διεθνή συνεταιριστικό χώρο έχει προχωρήσει ο διάλογος σχετικά με τη σχεδιαζόμενη αναθεώρηση των συνεταιριστικών αρχών. Το ΙΣΕΜ ανταποκρινόμενο σε πρόσκληση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, στην οποία είναι μέλος, απέστειλε στο συντονιστή της σχετικής προετοιμασίας συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο με τις απόψεις του για το συζητούμενο θέμα.

Ανάλογη πρόσκληση έχει αποστείλει στο ΙΣΕΜ και ο συντονιστής του Ευρωπαϊκού Γραφείου κ. Book, ο οποίος ζήτησε και ανάλογο δημοσιευμένο υλικό. Και στην περίπτωση αυτή το ΙΣΕΜ ανταποκρίθηκε αποστέλλοντας τόσο τις προαναφερθείσες απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, όσο και πρόσθετο συναφές υλικό στην Αγγλική.

9. Εκπροσώπηση του ΙΣΕΜ στο Συνέδριο Κοινωνικής Οικονομίας

Το Νοέμβριο του 1993 πραγματοποιήθηκε από τη Βελγική Προεδρία της ΕΕ στις Βρυξέλλες, το 4ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Κοινωνικής Οικονομίας, με θέμα «Η Συμβολή των Συνεταιρισμών, των Οργανώσεων Αλληλεγγύης, των Σωματείων και των Ιδρυμάτων στην Κοινωνική Συνοχή και στην Οικονομική Ανάπτυξη της Ευρώπης». Στο Συνέδριο συμμετείχαν περίπου 800 σύνεδροι από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Το ΙΣΕΜ εκπροσωπήθηκε στο Συνέδριο από τον Αντιπρόεδρο, Καθηγητή κ. Κ. Σιφινιώτη, ο οποίος είναι εκπρόσωπος του ΙΣΕΜ στο CIRIEC και ο οποίος ήταν προσκεκλημένος των οργανωτών, ως γραμματέας σε μια από τις ομάδες εργασίας. Στο Συνέδριο πήρε επίσης μέρος ο Γεν. Γραμματέας του ΙΣΕΜ, Καθηγητής κ. Κ. Παπαγεωργίου, ως εκπρόσωπος της Συνεταιριστικής Ασφαλιστικής και της Ένωσης Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

10. Παρέμβαση για σχεδιαζόμενες ρυθμίσεις συνεταιριστικών θεμάτων

Το ΙΣΕΜ θέωρησε υποχρέωσή του να απευθυνθεί προς όλα τα πολιτικά κόμματα, όταν άρχισαν να συζητούνται ρυθμίσεις της συνεταιριστικής νομοθεσίας, προτείνοντας θέσεις που στηρίζονται στις συνεταιριστικές αρχές και στην πρακτική των ευρωπαϊκών χωρών.

11. Εκδόσεις σημαντικών κειμένων

Στην επιδίωξή του να γίνουν κτήμα των Ελλήνων συνεταιριστών σημαντικά κείμενα της διεθνούς βιβλιογραφίας, το ΙΣΕΜ ξεκίνησε την έκδοση της μελέτης του Δρ. A.F. Laidlaw «Οι Συνεταιρισμοί το έτος 2000», σε μετάφραση Π. Κολύρη - Κ. Παπαγεωργίου, με πρόλογο από το Γεν. Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης και από τον Πρόεδρο του ΙΣΕΜ. Για τη μετάφραση και τη δημοσίευση του έργου αυτού δόθηκε σχετική άδεια από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Το Ελληνικό Δημόσιο ανέλαβε να καλύψει χρέη των συνεταιριστικών οργανώσεων προς την ΑΤΕ ύψους 500 δισ. δρχ. Από το ποσό αυτό, τα 357 δισ. δρχ., που οφείλονται στην άσκηση παρεμβατικής πολιτικής κατ' εντολή και για λογαριασμό του κρά-

τους, καλύπτονται με κρατικά ομόλογα 15ετούς διάρκειας. Τα υπόλοιπα 143 δισ. δρχ. αφορούν σε απευθείας συμβατικές υποχρεώσεις του Δημοσίου έναντι της ΑΤΕ και η κάλυψη θα εξασφαλισθεί με κρατικά ομόλογα 10ετούς διάρκειας.

Το πλήρες κείμενο της σχετικής νομοθετικής ρύθμισης έχει ως εξής:

«1. Το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει, στα πλαίσια της εξυγίανσης των Συνεταιριστικών Οργανώσεων, να καλύψει τις, κατά την 31.12.93, οφειλές αυτών προς την ΑΤΕ που προέκυψαν από ζημίες οφειλόμενες στην άσκηση παρεμβατικής πολιτικής με εντολή και για λογαριασμό του κράτους.

Τα αναλαμβανόμενα να καλυφθούν από το Ελληνικό Δημόσιο ποσά προέρχονται από οφειλές, συμπεριλαμβανομένων και των τόκων μέχρι 31.12.93, Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, Κοινοπραξιών και Συν/κών Εταιρειών της ΑΤΕ και έχουν ως ακολούθως:

α. ΚΥΔΕΠ	δρχ. 291.629.000.000
β. Ελαιουργική	» 26.236.000.000
γ. Πρωτοβάθμιες, Δευτεροβάθμιες και λοιπές Τριτοβάθμιες Οργανώσεις, Κοινοπραξίες και Συν/κές Εταιρείες	» 23.558.000.000
δ. Θυγατρικές Εταιρείες ΑΤΕ	» 6.603.000.000
ε. Λοιπές βιώσιμες αγροτικές Συν/κές Οργανώσεις	» 8.924.000.000
2. Το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει να ρυθμίσει τις κατά την 31.12.93 συμβατικές υποχρεώσεις του προς την ΑΤΕ, που αναλύονται, κατά φορέα και δραστηριότητα, ως ακολούθως:	
α. Ανοίγματα χρηματοδοτήσεων ΔΙΔΑΓΕΠ ετών 1988, 1989, 1990	δρχ. 75.600.000.000
β. Προμήθεια ΑΤΕ για εργασίες για λογ/σμό της ΔΙΔΑΓΕΠ	» 300.000.000
γ. Αποθεματοποίηση σταφίδας και ξερών σύκων	» 14.580.000.000
δ. Κατνά ΑΓΡΕΞ	» 6.600.000.000
ε. Ανοίγματα διαχείρισης λιπασμάτων από ΑΤΕ	» 13.450.000.000
στ. Ανοίγματα διαχείρισης λιπασμάτων από ΣΥΝΕΛ	» 18.500.000.000
ζ. Τοκοχρεωλύσια αποθηκευτικών χώρων	» 1.930.000.000
η. Επιδότησεις επιτοκίων	» 6.500.000.000
θ. Προμήθεια ΑΤΕ για εργασίες πρόωρης συννι/τησης	» 2.200.000.000
ι. Κάλυψη κόστους εποπτικής υπηρεσίας	» 3.390.000.000

3. Η ρύθμιση των υποχρεώσεων των παραγράφων 1 και 2 θα πραγματοποιηθεί με έκδοση από το Ελληνικό Δημόσιο ειδικού ισόποσου ομολογιακού δανείου (άρθρα 31 και 32 Ν. 1914/90), οι ομολογίες του οποίου θα διατεθούν στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.

4. Οι διατάξεις των άρθρων 32 και 33 του Ν. 2008/92 και η παρ. 2 του άρθρου 43 του Ν. 2093/92 καταργούνται».

Σχετικά με τη ρύθμιση αυτή, ο Διοικητής της ΑΤΕ κ. Δ. Κανελλόπουλος ανέφερε ότι θα συμβάλει στην εξυγίανση των συνεταιριστικών οργανώσεων και του χαρτοφυλακίου δανείων της ΑΤΕ, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συνέχιση της αναπτυξιακής πολιτικής από την πλευρά της Τραπέζης και την προώθηση της συνεργασίας με τους συνεταιρισμούς. Ο Διοικητής της ΑΤΕ υποστήριξε επίσης ότι η ρύθμιση των χρεών θα πρέπει να αποτελέσει αφετηρία μιας νέας εποχής για την Τράπεζα και τους συνεταιρισμούς, στη διάρκεια της οποίας επιβάλλεται αυξημένη υπευθυνότητα από όλες τις πλευρές, ώστε να αποφευχθεί η επανεμφάνιση ανάλογων προβλημάτων στο μέλλον, γιατί — πέραν των άλλων — δεν θα υπάρξουν περιθώρια αντιμετώπισής τους.

Επιφυλάξεις ως προς την αποτελεσματικότητα της ρύθμισης εξέφρασε με ανακοίνωσή της η ΠΑΣΕΓΕΣ. Στην ανακοίνωση αναφέρεται ότι ο τρόπος της ρύθμισης δε λύνει το τεράστιο πρόβλημα των χρεών της Πολιτείας προς το συνεταιριστικό κίνημα, καθώς αντιμετωπίζει μόνο ένα μέρος των οικονομικών ανοιγμάτων των συνεταιριστικών οργανώσεων, ενώ η όλη διαδικασία εξακολουθεί να έχει στόχο την κάλυψη του οικονομικού ανοίγματος της ΑΤΕ.

ΣΕΝΑΡΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΘΡΑΚΗΣ

Οι υπηρεσίες της ΑΤΕ έχουν ετοιμάσει δύο σενάρια στήριξης των συνεταιριστικών βιομηχανιών Θράκης, οι οποίες θα οδηγούντο σε εκκαθάριση, σύμφωνα με

απόφαση της προηγούμενης διοίκησης της ΑΤΕ. Λόγω της εθνικής διάστασης του προβλήματος επιδιώκεται η διατήρηση σε λειτουργία των εν λόγω μονάδων με την εφαρμογή ενός από τα ακόλουθα δύο σενάρια:

α) Δημιουργία μιας εταιρείας holding, στην οποία θα ανήκουν οι μετοχές των τριών εταιρειών και θα συμμετέχουν και οι τοπικοί φορείς. Σημειώνεται ότι δεν έχει εκδηλωθεί προθυμία από τους τοπικούς φορείς να συμμετάσχουν στη νέα εταιρεία.

β) Δημιουργία μιας εταιρείας holding και πάλι, με τη συμμετοχή της ΑΤΕ και άλλων κρατικών τραπεζών.

Η λύση αυτή εμφανίζεται ως περισσότερο εφαρμόσιμη.

Οι συνεταιριστικές εταιρείες που θα ενταχθούν στο νέο σχήμα είναι η ΣΕΒΑΘ Α.Ε. (μεταποίηση οπωροκηπευτικών), η ΣΕΠΕΚ Α.Ε. (παραγωγή και επεξεργασία κρέατος) και η ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε. (επεξεργασία γάλακτος).

ΤΡΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΔΕΠ

Η δημιουργία των τριών νέων κλαδικών συνεταιριστικών οργανώσεων (σιτηρών, βάμβακος και σπόρων) που θα αντικαταστήσουν την υπό εκκαθάριση ΚΥΔΕΠ, αποφασίσθηκε στη διάρκεια συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της ΠΑΣΕΓΕΣ. Για την προώθηση της εν λόγω αποφάσεως οι εκπρόσωποι των Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών ζήτησαν από την Κυβέρνηση την επίλυση των διαδικαστικών προβλημάτων, αλλά κυρίως την άμεση μεταβίβαση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού της ΚΥΔΕΠ στις νεοϊδρυθόμενες Κεντρικές Κλαδικές Ενώσεις.

Ειδικότερα, αποφασίστηκε η σύσταση των τριών Κεντρικών Κλαδικών Συνεταιριστικών Ενώσεων: «ΣΙΤΙΚΗ», η οποία θα ασχολείται με τα δημητριακά, τα όσπρια και τις ζωοτροφές. «ΒΑΜΒΑΚΟΥΡΓΙΚΗ», η οποία θα ασχολείται με το βαμβάκι και «ΚΕΣΠΥ», η οποία θα ασχολείται με τους σπόρους και το πολλαπλασιαστικό υλικό.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Η Τράπεζα της Ελλάδος αποδίδει μεγάλο ενδιαφέρον στην ανάπτυξη του θεσμού των πιστωτικών συνεταιρισμών και συντόμως θα προχωρήσει στην τροποποίηση προηγούμενων αποφάσεων, ώστε να ενεργοποιηθούν αναπτυξιακά σε περιφερειακό αρχικά επίπεδο. Τη διαβεβαίωση αυτή παρέσχε στις 11 Μαρτίου ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Ι. Μπούτος στους εκπροσώπους της Ελληνικής Ομοσπονδίας Πιστωτικών Αστικών Συνεταιρισμών, οι οποίοι συνόδευαν το Γεν. Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Συνεταιριστικών Τραπεζών κ. Guido Ravonet.

Στη συνάντηση, όπου την ελληνική Ομοσπονδία εκπροσώπησε ο Πρόεδρος της Συνεταιριστικής Τράπεζας Λαμίας κ. Αθ. Τριανταφυλλόπουλος, εξετάστηκαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί αστικοί συνεταιρισμοί πριν και κατά τη φάση έναρξης λειτουργίας τους ως πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο κ. Μπούτος τόνισε ιδιαιτέρως το συμπληρωματικό χαρακτήρα των πιστωτικών συνεταιρισμών σε σχέση προς το σύνολο του εθνικού τραπεζικού συστήματος και την αναπτυξιακή λειτουργία τους ως τοπικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξή τους και επισημαίνεται η συνεισφορά τους στις τοπικές οικονομίες, ειδικώς στο πρόβλημα της τοκογλυφίας και την πρόσβαση των μικρών επιχειρηματιών και επαγγελματιών στο τραπεζικό σύστημα. Αυτό που προέχει για την Τράπεζα Ελλάδος, πέραν της ανάπτυξής τους, είναι η δημιουργία εποπτικών μηχανισμών για τη λειτουργία τους σε ασφαλές πλαίσιο.

5.6 ΕΚΑΤ. ECU ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Πρόγραμμα δράσης για την ενίσχυση των αστικών συνεταιρισμών, ενώσεων και ιδρυμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε η Κομισιόν, με πρωτοβουλία του Επιτρόπου κ. Ρανιέρο Βάνι ντ' Αρτσιράφι. Στόχος του προγράμματος

αυτού είναι να δοθεί η δυνατότητα στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν αυτό που είναι γνωστό ως «κοινωνική οικονομία», να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της Ενιαίας Αγοράς, διατηρώντας παράλληλα τις αρχές της αλληλεγγύης και της οικονομικής δημοκρατίας που τις χαρακτηρίζουν.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος δράσης που ενέκρινε η Κομισιόν για την περίοδο 1994 έως και 1996, ανέρχεται σε 5,6 εκατ. ECU. Με το ποσό αυτό θα χρηματοδοτηθούν μελέτες για την ανάπτυξη του τομέα, πολιτικές για τη διασυνοριακή συνεργασία, μέτρα για την πληροφόρησή του, για την εκπαίδευση και για την έρευνα.

Κατά την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο βασικός λόγος που υπαγορεύει την ανάληψη δράσης στον τομέα των αστικών συνεταιρισμών είναι ότι οι ενώσεις αυτές συνθιθίζουν να πειραματίζονται και να εφαρμόζουν νέες κοινωνικές πρακτικές, οι οποίες θα ήταν σκόπιμο να διαδοθούν και να εφαρμοσθούν σε ευρύτερη κλίμακα στην Κοινότητα. Εξάλλου, οι οργανισμοί αυτοί, οι οποίοι απασχολούν ένα μεγάλο αριθμό Ευρωπαίων πολιτών σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, θα μπορούσαν να συμβάλουν σημαντικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Εξάλλου, Ο Ιταλός Επίτροπος κ. Βάμιντ' Αρτσιράφι επεσήμανε τη σπουδαιότητα του ρόλου που θα διαδραματίσουν οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας στην προσπάθεια καθορισμού ενός νέου προτύπου για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ευρώπης.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ

Στις αρχές Μαρτίου δόθηκε στη δημοσιότητα η απόφαση του Υπουργού Γεωργίας με την οποία καθορίστηκε η διαδικασία ρύθμισης των χρεών των κτηνοτρόφων προς την ΑΤΕ.

Η ρύθμιση βασίζεται σε προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής Τιμών και Εισοδημάτων, με βάση την οποία καθίσταται δυνατή η απαλλαγή των κτηνο-

τρόφων από μέρος των τόκων των ληξιπρωθέσμων, μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1991, οφειλών τους προς την ΑΤΕ ως εξής:

* Επιχορήγηση Δημοσίου: Η ΑΤΕ θα ενεργήσει για λογαριασμό και κατ' εντολή του Δημοσίου, το οποίο θα αναλάβει να καλύψει μέρος των τόκων των ληξιπρωθέσμων οφειλών.

* Το ισοδύναμο επιχορήγησης, σε τιμές 1991, που αφορά στις οικονομικές ενισχύσεις πάσης φύσεως για επενδύσεις μονίμου χαρακτήρα που καταβλήθηκαν για την πραγματοποίηση των επενδύσεων αυτών, προστιθέμενο στις ενισχύσεις που θα προκύψουν από την υλοποίηση της παρούσας απόφασης για την ίδια επένδυση, δεν μπορεί να υπερβαίνει γενικά το 35% της αξίας της επένδυσης σε τιμές 1991, στις ζώνες εκτός των μειονεκτικών περιοχών και το 75% στις ζώνες των μειονεκτικών περιοχών, κατά την έννοια της οδηγίας αριθ. 75/268 /ΕΟΚ.

* Εάν σε κάποια κτηνοτροφική εκμετάλλευση υπάρχουν μονάδες εγκατεστημένες σε διαφορετικές ζώνες, τότε θα λαμβάνονται υπόψη τα δάνεια ξεχωριστά για κάθε ζώνη. Επίσης και ο υπολογισμός του ποσού απαλλαγής των τόκων θα γίνεται για κάθε ζώνη ξεχωριστά. Προστιθέμενα τα δύο παραπάνω ποσά θα δίνουν το συνολικό ποσό απαλλαγής των τόκων για τη συγκεκριμένη κτηνοτροφική εκμετάλλευση.

* Η ετήσια τοκοχρεωλυτική δόση θα καταβάλλεται στην ΑΤΕ μέχρι 31 Δεκεμβρίου εκάστου έτους, αρχής γενομένης από το 1994.

* Απαλλαγή κτηνοτρόφων από μέρος των οφειλών τους: Οι κτηνοτρόφοι απαλλάσσονται από μέρος των τόκων των ληξιπρωθέσμων μέχρι 31.12.91 οφειλών τους προς την ΑΤΕ, όπως ορίζονται στην παρ. 1.3 της παρούσας, εφόσον οι εκμεταλλεύσεις τους λειτουργούν και γενικά κρίνονται βιώσιμες από την ΑΤΕ.

* Ρύθμιση οφειλών: Το συνολικό ποσό των τόκων απαλλαγής κατά κτηνοτροφική εκμετάλλευση, όπως αυτό θα υπολογίζεται, θα διαμορφώνεται τελικά με

βάση την παρακάτω κλίμακα:

—Για το ποσό τόκων έως και 5.000.000 δρχ., ποσοστό 100%.

—Για το τμήμα τόκων από 5.000.000 δρχ. έως και 10 εκατ., ποσοστό 90%.

—Για το τμήμα τόκων άνω των 10.000.001 δρχ. έως και 20 εκατ., ποσοστό 80%.

—Για το τμήμα τόκων άνω των 20.000.001 δρχ. έως και 50 εκατ., ποσοστό 70%.

—Για το τμήμα τόκων άνω των 50.000.001 δρχ. έως και 100 εκατ. ποσοστό 60%.

—Για το τμήμα τόκων Άνω των 100.000.001 δρχ. έως και 200 εκατ. ποσοστό 50%.

—Για το τμήμα τόκων άνω των 200.000.001 δρχ. και άνω, ποσοστό μηδέν.

* Το υπόλοιπο μέρος (κεφάλαιο και τόκοι) των μέχρι 31.12.91 οφειλών προς την ΑΤΕ που δεν καλύπτεται από την επιχορήγηση του Δημοσίου, ρυθμίζεται και παρέχεται η ευχέρεια εξόφλησής του σε δέκα (10) χρόνια, εκ των οποίων δύο χρόνια περίοδος χάριτος, αρχής γενομένης από το 1994, με το ισχύον επιτόκιο των μεσοπρόθεσμων δανείων.

* Η μη έγκαιρη πληρωμή κάθε τοκοχρεωλυτικής δόσης του ρυθμιζόμενου ποσού έχει σαν συνέπεια τη διακοπή της ενίσχυσης από το Δημόσιο για το απομένον ποσό.

Την αντίθεσή της στην προωθούμενη ρύθμιση των κτηνοτροφικών οφειλών εκφράζει με υπόμνημά της προς τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου και η διοίκηση της τριτοβάθμιας συνεταιριστικής οργάνωσης «Κτηνοτροφική». Στο υπόμνημα αναφέρεται ότι η ρύθμιση που αποφασίστηκε δεν δίνει λύσεις στην υπερχρέωση των Ελλήνων κτηνοτρόφων και θα παραμείνει ουσιαστικά ανεφάρμοστη. Οι εκπρόσωποι της «Κτηνοτροφικής» ζητούν τη βελτίωση της ρύθμισης, καθώς επίσης και την άμεση δημιουργία της κλαδικής συνεταιριστικής οργάνωσης των δημητριακών, προκειμένου να εξασφαλισθούν φθηνότερες ζωοτροφές για την ελληνική κτηνοτροφία.

ΣΕΒΑ ΑΒΕ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ξάνθη: Καραολή 79 — Αθήνα Λ. Ριανκούρ 64)

- ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ το εισόδημα των αγροτών.
- ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ποιότητα στον καταναλωτή.
- ΔΙΝΕΙ εργασία στους ανθρώπους της ακριτικής περιοχής.
- ΒΟΗΘΑ την εθνική οικονομία.
- ΣΤΗΡΙΖΕΙ τη συνεταιριστική ανάπτυξη.

**ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**
(ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΑ)
ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

*(Επιλογή Αριστ. Ν. Κλήμη
από τη σχετική έκδοση του 1984)*

Στο Τμήμα Συνταγματικό Δίκαιο.

- 3 (123462). Βοζίκης Χ.: Περί απαλλοτριώσεως μοναστηριακών ακινήτων, Αθήναι 1903.
- 18 (120553). Σβώλος Αλ.: Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίω των σωματείων, Αθήναι 1915.
- 19 (123266). Σβώλος Αλ.: Η αναγκαστική απαλλοτρίωσις προς αποκατάστασιν ακτημόνων γεωργών υπό συνταγματικήν και οικονομικήν άποψιν, Αθήναι 1918. **Στο τμήμα Πολιτική Σκέψη.**
- 46 (120436). Πουρνάρας Δ.: Σοσιαλισμός, Κομμουνισμός, Αγροτισμός, Αθήναι 1933.
- 54 (145662). Χαριτάκης Γ.: Ατομισμός ή Κοινωνισμός; Αθήναι 1932.

Στο Τμήμα Νεοελληνική Πολιτική Ιστορία.

- 20 (121532). Γούδας Α.: Βίοι παράλληλοι. Τόμος Ε, Συνεταιρισμός. Αθήναι 1872.
- 63 (121495). Μιχαλακόπουλος Α.: Τα ζητήματα Μακεδονίας και Θράκης, Αθήναι 1929.
- 127 (121428). Το έργο της Κυβερνήσεως Βενιζέλου. Τι υπεσχέθη προεκλογικώς και τι επραγματοποίησε, Αθήναι 1932.

Στο Τμήμα Διπλωματική Ιστορία.

- 21 (145745). Δρακούλης Π.: Έκθεσις... Διεθνές Συνέδριον Αγροπόλεων 1924. Λονδίνον 1924.

Στο Τμήμα Ιστορία του Δικαίου

- 4 (145206). Μαλαματιανός Κ.: Περί Συνεταιρισμών και της εξελίξεως του θεσμού αυτών εν Ελλάδι, Αθήναι 1919.

Στο Τμήμα Αστικό Δίκαιο.

- 19 (122540). Σίδερισ Α.: Εισαγωγή εις το γεωργικόν Δίκαιον. Αθήναι 1936.

Στο Τμήμα Εμπορικό Δίκαιο.

- 10 (120453). Μάτσης Π.: Συνεταιρισμοί, Αθήνα 1934 (ή 1944).

Στο Τμήμα Δημοσία Οικονομία.

- 9 (123521). Ανδρεάδης Α.: Η φορολογία των δημητριακών καρπών εν Ελλά-

δι, Αθήναι 1910.

— 81 (120711). Υπουργείον Οικονομικών: Φορολογία των προϊόντων της γης και των ζώων, Αθήναι 1892.

— 82 (123211). Υπουργείον Οικονομικών: Φορολογία των ζώων, Αθήναι 1899.

Στο Τμήμα Οικονομία.

— 2 (122112). Αλιβιζάτος Μπ.: Το πρόβλημα της αγροτικής πίστωσης, Αθήναι 1934.

— 9 (145736). Γανώσης Β.: Ο Συνεταιρισμός και το χωριό μου, Αθήναι 1926.

— 18 (123363). Δεσποτόπουλος Κ.: Ο Συνεργατισμός δια την γεωργίαν, Αθήναι 1936.

— 21 (121326). Ζίντ Κ.: Οι Συνεταιρισμοί Καταναλώσεως (μετ. Χατζηπαυστόλου), Αθήναι χ. χρ.

— 27 (142523). Ζολώτας Ξ.: Αγροτική Πολιτική, Αθήναι 1934.

— 28 (145646). Herkner E.: Ο εργάτης ως καταναλωτής (Μετάφρ. Δ. Καλιτσουνάκι), Αθήναι 1920.

— 36 (120511). Καρούσος Κ.Δ.: Υπέρ της γεωργίας, Αθήναι 1908.

— 40 (123362). Κοντός Π.: Δασική εργασία και επιχείρησις, Αθήναι 1927.

— 51 (121782). Μυλωνάς Αλ.: Γεωργική και Κτηματική Πίστις, Αθήναι 1919.

— 57 (120026). Πετρίδης Δ.: Η αγροτική πίστις, Αθήναι 1934.

— 71 (122643). Τερζάκης Χρ.: Αγροτική και Συνεταιριστική πολιτική. Συνεταιρισμοί Α' Βαθμού, Καλάμαι 1928.

— 74 (120098). Τοτομάνης Β.: Η θεωρία του Συνεργατισμού. (Μετάφρ. Γρ. Τηλικίδου και Στ. Κρητικά), Αθήναι 1938.

— 79 (120621). Φανουράκης Γ.: Αι γεωργικαί ασφάλειαι, Αθήναι 1935.

— 82 (122778). Φιλιππίδης Κ.: Ο αγροτισμός ως λύσις του οικονομικού προβλήματος, Αθήναι 1932.

— 84 (120282). Φωκάς Α.: Συνεταιρισμοί και Συνεταιριστική Οικονομία, Αθήναι 1935.

— 88 (123584). Χασιώτης Σπ.: Αι κυριώτεραι βάσεις μιάς αληθούς γεωργικής πολιτικής, Αθήναι 1916.

— 94 (120043). Γεωργικοί Σύνδεσμοι εν Ιρλανδία (επίσημος έκθεσις 1901), Αθήναι 1902.

— 97 (123051). Συνεργατική Ένωσις Αρβυλοεργατών. Απολογισμός Α' έτους της, με πρόλογον «περί συνεργατικών παραγωγής». Υπό Σπ. Ι. Θεοδωροπούλου. Αθήναι 1916.

Στο Τμήμα Ελληνική Οικονομική Ιστορία.

— 3(121446). Αλεβιζάτος Μπ.: Η μεταπολεμική εξέλιξις της ελληνικής γεωργικής οικονομίας και η επ' αυτής επίδρασις της αγροτικής πολιτικής, Αθήναι 1935.

— 8 (123570). Αποστολόπουλος Ι.: Περί της εν Ελλάδι γεωργίας και ιδίως

- περί της Γεωργικής Σχολής Τίρυνθος, Ναύπλιον 1868.
- 13 (145324). Δελακοβίας Ν.: Υπόμνημα εις το εν Ναυπλίω Α' Πανελλήνιον Γεωργικόν Συνέδριον, 1901.
  - 14 (145406). Δεληγιώργη Θ.: Υπόμνημα Θεανούς Α. Δεληγιώργη ιδιοκτητρίδας του τσιφλικίου Νεοχωρίου Τρικάλων προς Υπουργείον Γεωργίας, Αθήναι 1919.
  - 19 (119732). Ευελπίδης Χρ.: Γεωργική Έρευνα του Νομού Αχαΐοήλιδος, Αθήναι 1919.
  - 20 (120631). Ευελπίδης Χρ.: Αγροτικόν Πρόγραμμα. Η γη εις τους καλλιεργητάς. Απελευθέρωσις της γης. Ενίσχυσις των Συνεταιρισμών, Αθήναι 1923.
  - 22 (123221). Ζάννος Α.: Η παρακράτησις της χλωράς σταφίδος και οι αμπελοκτήμονες, Αθήναι 1904.
  - 25 (123503). Ζωγράφος Κ.: Υπόμνημα περί των Θεσσαλικών ζητημάτων, υποβληθέν προς το εν Βόλω Γ' Πανελλήνιον Συνέδριον Γεωργίας, Βιομηχανίας και Εμπορίου, Αθήναι 1912.
  - 28 (122375). Θεοδωρόπουλος Σπ.: Το αγροτικόν ζήτημα της Αττικής, Αθήναι 1919.
  - 29 (145843). Ιασεμίδης Σ.: Η Γεωργική Τράπεζα της Ελλάδος και η Εθνική Τράπεζα, Θεσσαλονίκη 1928.
  - 30 (145595). Ιασεμίδης Σ.: Η Γεωργική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήναι 1928.
  - 31 (123504). Καραπαναγιώτης Γ.: Μελέτη περί διακανόνισεως του Θεσσαλικού αγροτικού ζητήματος, Αθήναι 1901.
  - 34 (145450). Κοντός Π.: Δασική πολιτική ιδία εν Ελλάδι. Σύγχρονα δασικά προβλήματα, Αθήναι 1910.
  - 35 (120245). Κοντός Π.: Δασική Ελληνική Ιστορία, Αθήναι 1929. (Και έκδοσις Β' , Θεσσαλονίκη 1933).
  - 42 (123318). Κρίκος Α.: Τα οικονομικά των αγροτών. Στατιστική μελέτη επί των οικονομικών των κατοίκων χωρίου Σουσουστέον Δωριδος το 1914, Αθήναι 1932.
  - 43 (145787). Κυριακός Γ.: Η γεωργική πολιτική, Αθήναι 1933.
  - 47 (121771). Μακράκης Στ.: Τα αγροτικά χρέη και η ρύθμισις των, Αθήναι 1936.
  - 53 (145193). Μπακάλμπασης Α.: Γενική Εισήγησις εγκριθείσα παρά της Επιτροπής επί του καπνού, Αθήναι 1930.
  - 51 (120407). Μαυροκορδάτος Μ. - Χαμουδόπουλος Α.: Η Μακεδονία. Μελέτη δημογραφική και οικονομική, Θεσσαλονίκη 1931.
  - 54 (145266) Μπακάλμπασης Αλ.: Η είσπραξις των αγροτικών χρεών, Αθήναι 1931.
  - 55 (121315). Μπακάλμπασης Αλ.: Η οικονομία της Ελλάδος και η οργανωμένη ιδιωτική πρωτοβουλία κατά την περιόδον της Κατοχής 1941-1944, Αθήναι 1944.
  - 59 (120449). Νοταράς Μ.: Η αγροτική αποκατάστασις των προσφύγων, Αθή-

- ναί 1934.
- 60 (122834). Όπκινς Κ.: Πώς η Ελλάς μπορεί να παράγει περισσότερη τροφή, Αθήνα 1919.
  - 61 (121010). Πάππος Ν.Δ.: Ζητήματα αγροτικής οικονομίας εν Θεσσαλία, Αθήναι 1907.
  - 67 (145545). Ροντήρης Α.: Η γεωργική πίστις εν Ελλάδι, Αθήναι 1911.
  - 68 (145699). Σίδερης Α.: Η ιστορική εξέλιξις της γεωργικής μας φορολογίας, Αθήναι 1931.
  - 69 (119942). Σίδερης Α.: Η γεωργική πολιτική της Ελλάδος κατά την εκατοταετίαν 1833-1933, Αθήναι 1934.
  - 70 (122088). Σίδερης Α.: Τα Γεωργικά Επιμελητήρια, Αθήναι 1936.
  - 76 (123345). Σιμωνίδης Β.: Μερικαί αλήθειαι επί των ζητημάτων του Σταφιδικού Οργανισμού, Αθήναι 1931.
  - 77 (122290). Σόκολης Κ.Σ.: Το σταφιδικόν ζήτημα, Αθήναι 1903.
  - 78 (123351). Σούτης Κ.: Έργα και αγώνες των γεωργικών συνεταιρισμών, Αθήναι 1952.
  - 83 (123356). Τρακάκης Γ.: Η Εθνική Τράπεζα και η αγροτική πίστις, Αθήναι 1923.
  - 84 (123357). Τρακάκης Γ.: Η συνεταιριστική οργάνωσις εν Ελλάδι και η ΕΤΕ, Αθήναι 1925.
  - 85 (145778). Τερζάκης Χρ.: Η οργάνωσις της αγροτικής πίστεως εν Ελλάδι και αι πλάναί του Υπουργείου, Καλάμαι 1919.
  - 88 (145544). Τριανταφυλλίδης Σ.: Οι κολλήγοι της Θεσσαλίας. Μελέτη περί μορφής, Βόλος 1906.
  - 90 (123030). Φιλάρετος Γ.: Συνεργατικοί Συνεταιρισμοί Αμπελακίων, Ύδρας, Σπετσών, Ψαρών, Αθήναι 1927.
  - 91 (120990). Χαλκιόπουλος Π.Ι.: Δοσίειον διαγώνισμα περί βελτιώσεως και εμπυχώσεως της εν Ελλάδι γεωργίας, Αθήναι 1880.
  - 95 (122409). Χατζηγιάννης Δ.: Το αγροτικόν πρόβλημα της Θεσσαλίας, Αθήναι 1910.
  - 97 (123259). Χρηστάκης - Ζωγράφος Γ.: Το αγροτικόν ζήτημα εν Θεσσαλία, Αθήναι 1911.
  - 98 (120930). Ο αυτόνομος Οργανισμός αγροτικής πίστεως Κερκύρας 1929-1932, 1934.
  - 106 (145724). Καταστατικόν του εν Αλμυρώ Θεσσαλίας γεωργικού μετοχικού ταμείου αλληλοβοηθείας ιδρυθέντος την 12 Νοεμβρίου 1900, Βόλος 1901.
  - 107 (123214). Καταστατικόν του εν Ηλεία Κτηματικού Συνδέσμου, Πύργος 1902.
  - 108 (122740). Καταστατικόν του Θεσσαλικού Γεωργικού Συλλόγου ιδρυθέντος την 4 Απριλίου 1904. Αθήναι 1904.

- 109 (123559). Καταστατικόν της σηροτροφικής εταιρείας Κύμης εγκριθέν δια του από 20 Μαΐου 1903 β.δ. και τροποποιηθέν δια του από 6 Μαΐου 1904 ετέρου β.δ., Αθήναι 1904.
- 111 (122699). Καταστατικόν προνομιούχου Εταιρείας προς προστασίαν της παραγωγής και της εμπορίας της σταφίδος, Αθήναι 1905.
- 112 (123216). Καταστατικόν του γεωργικού και κτηματικού συλλόγου του Δήμου Αντικύρρας, Ἄμφισα 1907.
- 113 (122788). Καταστατικόν του Μετοχικῶν Γεωργικῶν Συλλόγου Αλμυρού, Βόλος 1908.
- 114 (123605). Καταστατικόν του εν Αθήναις συνδέσμου τεχνιτῶν αρβυλοποιῶν, Αθήναι 1910.
- 122 (123511) και 123 (145717). Καταστατικόν κτηνασφαλιστικῶν συνεταιρισμῶν, Αθήναι 1920.
- 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121 (και ἄλλοι ἀριθμοὶ στο ἴδιο τμήμα). Καταστατικά διαφόρων σωματείων εργατῶν - υπαλλήλων, Αθήναι 1912.
- 124 (123015). Καταστατικόν αγροτικῶν συλλόγου (Αγροτικῶν και Εργατικῶν Κόμμα της Ελλάδος).
- 128 (123090). Περί συννοικισμῶν και διανομῆς γαιῶν εν Θεσσαλία και ιδρύσεως Θεσσαλικῶν Γεωργικῶν Ταμείων και περί ἐγγυήσεως του Κράτους εις ἐνυπόθηκα δάνεια γεωργοκτηματιῶν κλπ., Αθήναι 1910.
- 130 (145208). Περί της σημερινῆς οικονομικῆς ἡμῶν καταστάσεως, Αθήναι 1892.
- 133 (122966). Το αγροτικόν ζήτημα εν Θεσσαλία, Αθήναι, χ. χρ.
- 136 (120635). Το εν Πάτραις σταφιδικόν συνέδριον του 1898, Αθήναι 1899..
- 137 (123460). Ἐκθεσις περί των ἐκτελεσθέντων προς ἀποκατάστασιν των ἐγχωρίων και ἐποίκων ὁμογενῶν εν Θεσσαλία, Αθήναι 1911.
- 138 (121071). Γεωργικῶν Δελτίων Υπουργείου Ἐθνικῆς Οικονομίας: (Ἔτος Γ' τεύχος 2), Αθήναι 1913.
- 139 (146060). Δελτίον Γεωργικῶν και Δασικῶν Υπ. Ἐθν. Οικονομίας: Αθήνα 1914.
- 140 (122090). Υπ. Ἐθν. Οικονομίας. Το καπνικόν ζήτημα, Αθήναι 1931.
- 142 (145371). Ψηφίσματα του Α' Αγροτικῶν Συνεδρίου περιφ. Κιλκίς, 23-28 Σεπτεμβρίου 1924, Θεσσαλονίκη, χ. χρ.

Στο Τμήμα Ἑλληνική Ἱστορία.

- 87 (121349). Τσοποτός Δ.Κ.: Γη και γεωργοὶ της Θεσσαλίας κατά την τουρκοκρατίαν, Βόλος 1912.
- 88 (123597). Τσοποτός Δ.: Γεωργικαὶ σελίδες της Θεσσαλικῆς Ἱστορίας (ἐξ ἐγγράφων της τουρκοκρατίας), Αθήναι 1914.
- 89 (123258). Τσοποτός Δ.: Ἱστορία των γεωργῶν και της ιδιοκτησίας εν Θεσσαλία ἀπὸ των ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι της τουρκοκρατίας, Αθήναι 1915.

Στο Τμήμα Φιλολογία.

- 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82. Ιασεμίδη Π.: Βιβλία σχολικά (γλωσσικά κλπ.) για Γυμνάσια (πατέρας του Σωκρ. Π. Ιασεμίδη).

Στο Τμήμα Πηγές και Τεκμήρια.

- 16, 19, 27, 28, 31, 35, 36, 80, 51, 55, 58. Καταστατικά, βιβλιάρια, υπομνήματα εργατικών σωματείων.
- 29 (122945). Καταστατικόν και προκήρυξις της Ελληνικής Εταιρείας Αγροπόλεων, Αθήναι, χ. χρ.
- 31 (145703). Καταστατικόν «Σπαρτιατικού Συνδέσμου», Σπάρτη 1898.
- 32 (123220). Καταστατικόν της Γεωργικής Εταιρείας του Δήμου Σκοπέλου, Βόλος 1899.
- 33 (145542). Καταστατικόν του εν Ζευγολατειώ (Κορίνθου) γεωπονικού συνδέσμου εγκριθέν δια του από 19 Νοεμβρίου 1904 β.δ., Αθήνα 1905.
- 34 (145831). Καταστατικόν γεωργικού και κτηματικού συλλόγου του δήμου Αντικύρας, Άμφισα 1907.
- 37 (122735). Καταστατικόν συνεργατικής Εκδοτικής Εταιρείας, Αθήναι 1914.
- 38 (123459). Καταστατικόν συνεταιρισμού αποκαταστάσεως καλλιεργητών, Αθήναι 1919.
- 57 (123037). Υπόμνημα της Ελλην. Εταιρείας Αγροπόλεων επί του προσφυγικού ζητήματος, Αθήναι 1925.
- 63 (122943). Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας: Οδηγία περί κλαδεύματος των οπωροφόρων δένδρων, Αθήναι 1914.
- 67 (145202). Υπουργείου Επισιτισμού: Πορίσματα Κυβερνητικής Επιτροπής περί της βελτιώσεως των συνθηκών του βίου, Αθήναι 1919.

Στο Τμήμα Νομοθετικά κείμενα.

- 3 (121437 και 129015). Βογαζλής Δ.Κ.: Αγροτική και εποικιστική νομοθεσία 1912-1920, Αθήναι 1919, 1920.
- 9 (123613). Γιαννιός Ν.: Ο σοσιαλισμός του Κράτους. Η εργατική νομοθεσία. Το Εργατικόν Κέντρον Αθηνών. Σύγχρονη εργατική κίνησις της Ελλάδος, Αθήναι 1914.
- 15 (123558). Θεοδωρόπουλος Σπ.: Η εργατική νομοθεσία της Ελλάδος, Αθήναι 1912.
- 18 (123262). Καλαντζόπουλος Τ.: Ενοικιοστάσιον βοσκών 1923-1928. Νόμοι, Αθήναι 1923.
- 21 (123452). Καραμπάτζος Δ.: Έκθεσις μετά σχεδίου νόμου περί διακανονισμού των χρεών των ενυποθήκων σταφιδαμπέλων, Αθήναι 1903.
- 49 (122839). Αγροτικός Νόμος, Αθήναι 1926.
- 56 (122395). Περί συνολογήσεως δανείου δι' εκρίζωσιν σταφιδοφυτειών, Αθήναι 1910.
- 60 (123622). Νόμος 247 περί αγροτικής περιουσίας εν Κεφαλληνία και Ιθάκη, Αθήναι 1914.

- 73 (119925). Νόμοι περί των εν ταις Νέαις Χώραις κτημάτων, Αθήναι 1915.
- 79 (142535). Φορολογία των προϊόντων της γης και των ζώων, Αθήναι 1892.
- 81 (146103) και 85 (122144). Δασική Νομοθεσία. Αθήναι 1900, 1905.
- 82 (122271). Νόμοι Σταφιδικοί. Στατιστικά, Αθήναι 1903.
- 87 (122278). Περί Θεσσαλικού Γεωργικού Ταμείου, Αθήναι 1908.
- 94 (145434). Νόμος περί φορολογίας αροτριώντων κτηνών, Αθήναι 1912.
- 94 (121034). Γεωργική Νομοθεσία, Αθήναι 1912.
- 97 (145429). Υπ. Εθνικής Οικονομίας: Περί συστάσεως Τμήματος Εργασίας και Κοινωνικής Προνοίας, Αθήναι 1915.
- 103 (120652). Π. Κουτσομητοπούλου: Συλλογή Νόμων κλπ. της Γεωργικής Υπηρεσίας, Αθήναι 1922.

Στο Τμήμα Περιοδικά - Επετηρίδες.

- 1 (146013). Αγροτική Οικονομία, Αθήναι 1935.
- 11 (146026). Αρχείον Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Αθήναι 1921-22, 1931-33.
- 19 (142576). Δελτίον Γεωργικών Υπουργείου Εσωτερικών, Αθήναι 1900.
- 21 (146001). Δελτίον Ελληνικής Γεωργικής Εταιρείας, Έτος Α, 1909.

Στο Τμήμα Κώδικες.

- 7 (123544). Ι.Σ. Παπαδάκη: Περί Γεωργικής Τραπεζής Μακεδονίας και Ηπείρου, Θεσσαλονίκη 1924.

Στο Τμήμα Διάφορα.

- 24, 31, 34, 137, 208, 268. Υδραυλικά, Εγγειοβελτιωτικά.
- 43. Καπνικά.
- 44, 59, 90, 123, 124, 125, 167, 236. Δασικά.
- 48, 53, 209. Λιπάσματα.
- 264. Δενδροκομικά.
- 49. Τοπικές γεωργικές μελέτες (Νάουσα).
- 52, 165, 239. Κτηνοτροφικά, Μελισσοκομία.
- 66, 103, 104, 253, 254, 255, 263, 274. Σταφιδικά, Αμπελουργικά.
- 172, 210. Γεωργική Εκπαίδευση.
- 220. (122906). Συγγρός Α.: Τα κατά τα αγροτικά μεγάλα κτήματα εν Αττική, Δήλεσι και Ωρωπώ συμβάντα, Αθήνα 1898.
- 256 (122577). Ελληνική Εταιρεία Αγροπόλεων: Ενέργειαι, 1925, Αθήναι χ. χρ.

«SINETERISTIKI PORIA»

COOPERATIVE REVIEW

Published by the «FRIENDS OF COOPERATION SOCIETY»,
25 Koumoundourou Str., 104 37 Athens Greece.

CONTENTS OF No 33/1994

Page

• C. Oustapassidis: Analysis of the Structure and Competitiveness of Cretan Cooperatives: The cases of Olive - oil and Wine Cooperatives	1
• M. Voskoglou: Decision Making and Information System in Cooperatives	17
* Our Views	27
* The Report of the General Secretary of the U.N. on Cooperatives	31
* Ammendment of Law No 2169/93 on Agricultural Cooperatives	43
* Agricultural and Cooperative News	49
• A.N. Kilimis: Books on Cooperation, Agricultural Economy and Policy in the collection of Alejandros Papanastassiou	57

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τρίμηνη έκδοση του Επιστημονικού - Ιδεολογικού Σωματίου
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 5247.162)

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Κώστας Παπαγεωργίου, Θησέως 10, Μαρούσι
151.24 - Αθήνα - Τηλ. 8027.807

Συντακτ. Επιτροπή: Γ. Δασκάλου, Β. Δημητριάδου, Ο. Καμινάρη,
Χ. Κανελλακόπουλος, Κ. Παπαγεωργίου

Εισφορές: Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 3.000.

Για φυσικά πρόσωπα δρχ. 2.000 Για φοιτητές δρχ. 1.000

Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρόης 12
Αθήνα 117.43 (τηλ. 9226.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 5233.965

Κυκλοφορία Ιούνιος 1994

*Ανάλατρο
σαν ανάμνηση*

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΣΚΟΡΠΙΑ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ...

... ΟΤΑΝ ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΙ ΣΩΣΤΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ!

SYNEDIA S.A.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Σταδίου 10, 105 64 Αθήνα. Τηλ: 3232147, 3225880, 3231963, 3225563, FAX. 3225522